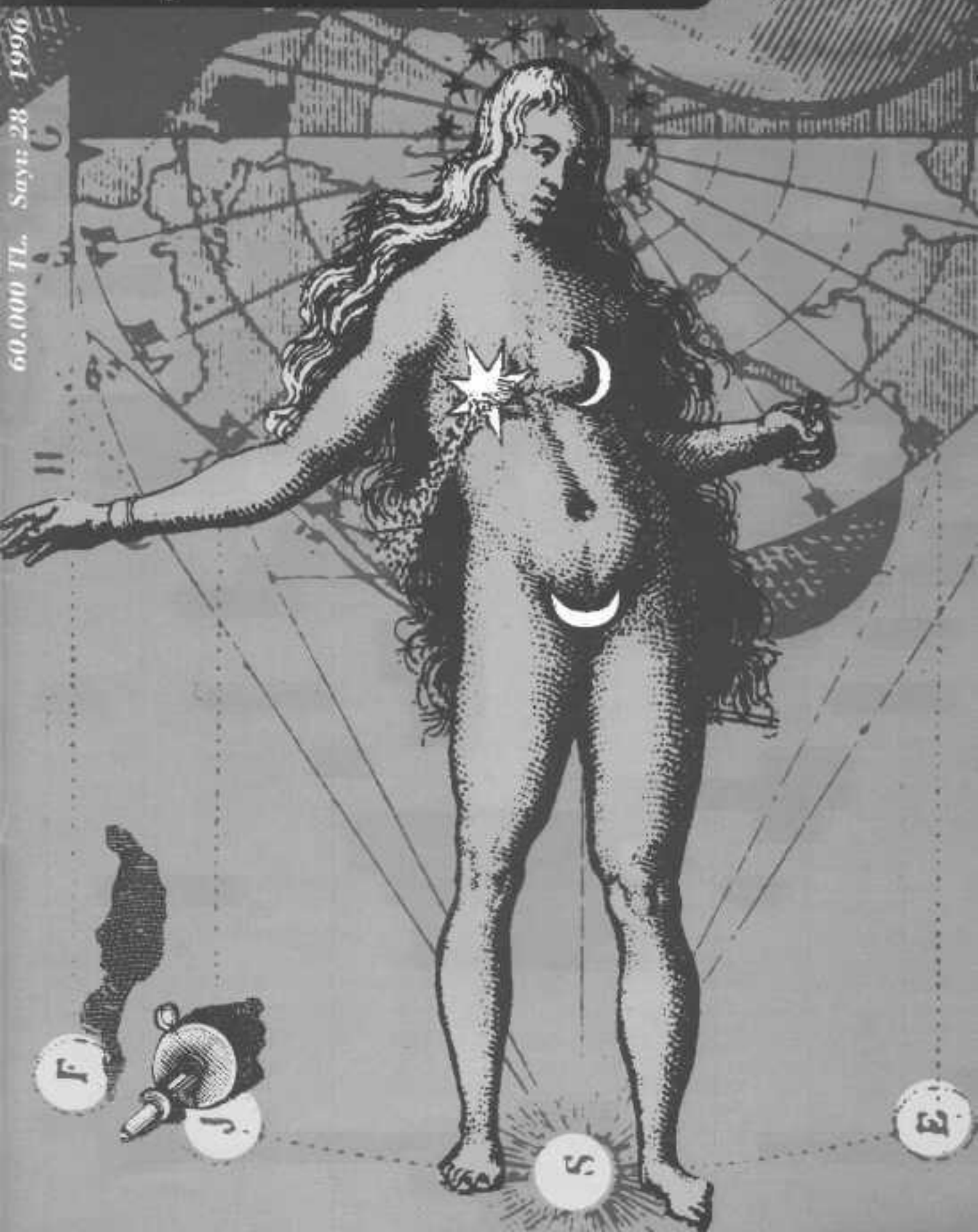

Hayalet Gemi

60.000 TL. Sayı: 28 1996

*Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz
o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen
hayalet geminin sisli şehir caddelerinde,
köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda,
çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış
luna-parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş
meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş
kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini
mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta
geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...*

seyir defteri

*Pencereden bakan hangimiz?
Geceyle yüzleşen,
o, zihnimizin bir ürünü olarak ellerimizle yarattığımız kabuk mu,
yoksa tüllerin ardına gizlenen kendimiz mi?*

içindekiler

kapak tasarımı
yalçın karaca

3

üstü çizilmiş kişiler
KAOS'UN KIZI
nazlı ökten

4

yalnızlığın oyuncakları
SALYANGOZ GÖLGELİ TANRILAR
mustafa toker

6

şişedeki mesaj
SİGINAK
çoşkun sarı

7

kirli melekler
LEYLÂ
gül çetin

8

çıkamaz sokak
O GECE
pınar türen

11

sisdüşleri
ZAMAN KANALI
charles simic

12

deligömleği
BİLGE KARASU'YLA BİR GECE:
BİNİR GECE
miya se

13

düşdeğirmeni
UYKU
orhan cem çetin

14

zehiradası
KUŞUYKUSU
faruk ulay

18

uçan hollandalı
GECENİN VE YAZININ BİLGELİĞİNE DAİR
murat gülsoy

24

ölüdalga
GÜNEŞTE GECE
ergun kocabıyık

27

kimsesiz çıklık
KILIFLARDAKİ ESİNTİ
halil ibrahim özcan

28

med-cezir
KARISINI ŞAPKASIYLA KARIŞTIRAN
ADAM
oliver sacks

35

aykırıkları
ÜÇÜN KÜBÜ
ahmet ortaçdağ

38

dejâ vu
BİR YILBAŞI GECESİ GAZ SANCISI
ergun kocabıyık

40

başka bir dünya
DALGIN YAĞMURLAR MEVSİMİ
mehmet açar

KAOS'UN KIZI

nazlı ökten

[...Aşıkların karanlık kuytusunu. Karanlığın sırlı örtüsü. Güzelin ve çirkinin merhametli koruyucusu. Kötünün ve iyinin merhametsiz avcısı. Gölgesizliğin mutlak ışsızlığı. Ölümün perdesi. Uykunun anası. Rüyanın kucağı.

[...Mitolojide Nyks yeryüzüne ve Erebus da yeraltına karanlık saçan iki kardeştir. Nyks Kaos'un kızı, Erebus oğludur. Onların sevişip birleşmelerinden Hemera (gündüz) doğar. Sonrası Nyks'in kendi kendine üremesiyle devam eder. Ölüm, uyku, rüya, kader, intikam, kavga, gaflet hep onun babasız çocuklarıdır. Piç bile sayılamayacak bu çocuklar insanoğlu için tehlikelerle dolu tuzaklardır; ve hepsi içice geçer. Uyku gafletle, gaflet uykuyla tarif edilir. Ölüm uykuya, uyku ölüme benzetilir. Doğal, kardeşirler. Kuşkusuz gece saklar: kimi zaman kaçanı kimi zaman kovalayanı. Gece uykunun kollarına çeker bizi, kimi zaman rüyalı kimi zaman rüyasız.

[...]Bir dönem gece, devrimcilerin en sağlam dayanaklarından biriydi. "Minerva'nın kuşu (baykuş Minerva'nın en sevdiği kuştur) karanlıkta öter" sözü herkese umut ve güç verirdi. Karanlık yoğunlaştıkça sabaha yaklaşılacağı ve devrimin o kıpkızıl güneşinin dünyayı, yurdu, şehri, köyü aydınlatacağı umulurdu. Çelişkiler derinleşsin diye sevinilecek bir yan bulunurdu en kötü olayda. Gündüzü gecenin takip ettiği ve bunun tükenmeyecek bir kavga olduğu düşüncesi pek yer bulmazdı bu gündüz-gece, ışık-karanlık, devrimin güneşi-düzenin karanlığı metaforlarında. "Tarafını seç" sözü süregidecek bir mücadeleden, "tarihte seçtiğin tarafa yazılı" önerisi değil, yaklaşan devrimin ertesinde kazanan tarafta ol ki başına bir iş gelmesin tehdidiydi sanki. (Di-li geçmiş zamanı bu düşünce biçimleri artık varolmadığı için değil geçmişteki yaygın ve entelektüel anlamda meşru ve yükselen değerlerle çakıştıkları, bugün ise marjinal gözüktükleri için kullanıyorum.)

[...] Gece düşünce zamanıdır entelektüel imgesi için. Yazı masası başında sigara yakılır ve kâh etrafında dolanarak, kâh pencereden bakılarak yazılır. Ya da sabahlara kadar okunur. Gündüzün gerçeği, gürültüsüyle birlikte çekilince sokaklardan "gerçek-dışı" yeni bir dünyaya izin kağıdı çıkar. Entelektüel üretimden, dokuzdan beşe para kazanılıyorsa en iyisi gecenin öbür kucağına kaçılır. Soru işareti: Türkiye'de bar, 80'li yıllara kadar pavyona eş tutulan eğlence mekânlarından biriyken, bu yıllarda yaşadığı dönüşüm neye bağlanabilir? Soru işareti: bu dönüşümün gerçekleşmesini sağlayan unsurlardan biri de hizmet sektörlerindeki genişlemeye bağlı olarak kafa

emekçileri diye adlandırabileceğimiz kesimde belli bir yaratıcılık gerektiren işlerin para kazanılır hale gelmesi değil midir? Gecelerini televizyon seyretmek ya da uyumak dışında şeyler için kullanan bu insanlar para kazanmaya başladıkça "dış"arıya yöneldiler, yeni bir sosyalleşme mekânı ve Zamanı yarattılar. Bu kesimin geri kalanı da zamanla onları izledi. Banka çıkışı şube arkadaşları, kadın erkek, bir tek atmak için bir bara takılmaya başladılar büyük şehirlerde. Ama pavyon tipi dışında kalan barların adı hâlâ "entel bar" değil mi?

[...] Naziler herhalde dünyanın en rahat eleştirilebilir faşistleri. Şeytan ilan edilişleri öyle meşru ki. Oysa faşizmin diğer biçimlerini topa tutmak hiç te öyle kolay değil. Önünüze duvarları dikiveriyorlar. Nazizm, faşizmin şimdilik en karanlık ve uzun gecesi. Naziler için gecenin sanki tuhaf bir önemi var. Kristal Gece, sonra Gece ve Sis Kararnamesi...Bu arada Ku Klux Klan'ı unutmamalı, kafamızdaki resimleri, gece atları üzerinde meşalelerle çizili. Üyelerinin gece baskınlarında giydikleri o uzun kukuletalı tuhaf beyaz giysilerinin onları sadece federal ajanlara karşı kimliklerini gizleyerek korumadığı, aynı zamanda 'batıl' inançlı siyahları korkutmaya da yaradığı söylenir. Ku Klux Klan üyelerinin geceleri haç yakması tesadüf değildi; siyahların ve ilkel dinlerinin temsil ettiği geceyi Hristiyanlığın ışığıyla aydınlatıyorlardı herhalde. "Doğru yola getirilememiş bu vahşiler" Afrika kökenli dinsel pratiklerini sürdürerek, büyüyle uğraşarak "iyi Hristiyanlar"ı tehlikeye sokuyorlardı. Öteki'nin temsil ettiği Kaos'a karşı DüZen'i savunuyordu Ku Klux Klan. Gece Kaos'un kızlarından biri değil mi?

Kristal gece Almanca KRISTALLNACT, Kırık Cam gecesi olarak da bilinir. Almanya'da Nazilerin Yahudilere karşı ilk toplu şiddet eylemini gerçekleştirdikleri gece (9-10 Kasım 1938) saldırılardan sonra yerleri kaplayan kırık cam parçalarının karanlıkta parlamasından ötürü bu adla anılır. Gecenin sonunda 91 Yahudi öldürülmüş, yüzlercesi ağır yaralanmış, Yahudilere ait 7 500 dolayında işyeri yağmalanmış, tahminen 1 77 sinagog da yakılıp yıkılmıştı.

Gece ve Sis Kararnamesi Almanca NACHT-UND-NEBEL-ERLAS , Almanya'da ve Alman işgali alımdaki topraklarda "Almanya'nın güvenliği için tehdit oluşturan kişiler"ın tam bir gizlilik altında (gece ve sisten yararlanarak) yakalanıp toplanması amacıyla . Adolf Hitler tarafından yayımlanan gizli emir O Aralık 1941) . Yaklaşık 7 bin kişinin bu yoldan toplama kamplarına gönderildiği bilinmektedir.

SALYANGOZ GÖLGELİ TANRILAR*

mustafa toker

"Doğum ve Ölüm arasındaki kesişim noktaları, güneşle yaşlı taşların arasından kaçıp kaybolan gölgelerin bağılıkları gibi geceye, ince ince sızan tortuların ve kristalleşen yaşamın geçmişinden uzanıp gelen düşleri, ilahi bir nefesle dondurup, sonra gece tanrısının yüzlerini bir bir gösteren yanılmalara yaratır."

Birbirlerinden hiç ayrılmayacak gibi yan yana duruyorlar, belki bir ya da iki gün uzaklıkta, ay ışığının keskin bir gölgeye çarpıp, başka birisini oluşturmaya başladığı kara bir oluşum vaktinde, gittikçe uzuyor Ay'ın izdüşümü farkına bile varmadan etrafında döndüğü şeyin, saçlarımda ışık uzarken, ben de onunla beraber uzattım ellerimi dokunabilene kadar, en derin noktanın en sığ yüzüne ve aralardaki eşiklere, uzadığını düşüncektim sadece, o gece'de olduğumu bir an için, gerçekten aynılaştan bir an için, ve sonradan, o yeni dokuyla dokunmuş bir maskeyi yüzüme takıp, kaçmak, hala kaçıyor olabilmek için...

Gökyüzünün gecesi var mıydı? Ne de içinde barındığı cennetler, kimsesiz bir varlığın aynalaştan yankıları, gördüğüm düşlerimin bittiği an mıydı? Bir gecenin ötesindeki yıldızların eşiklerine geldiğimizde, O eşiklerdeki kapının önünde hareket eden tanrısal bir terörün varlığını görürüz, sadece yağmurun yeşil ağacına yakın bir yerdeki şehirlerin üzerinde dolaştan kuşlar, ve diğer bilmediğim uçucu kanatlılar, ilk baştaki saf ve saydam dünyanın kristalleşmemiş yüzlerini yansıtırlar, ilk alacakaranlığın, insanlarını gönderdiği, Aynı siyahlardan dokunmuş bütün karanlıkların ilk gecesinde her yıl yaptıkları gibi geldiler ve taşlarda ölümler, anneleri vardı ve bu anneler bildiğimiz sudan yaratılmışlardı, hastalık bunları çürüttü, yıllar önce hiç çalınmamış bir müziği piyanodan dinlediler, yeniden düşlediler, dünyanın, rüzgarların ve hiç bir oluşumun devinimleşmediği çok boyutlu mekan keselemelerinin sonlandığı, gölgesiz, düşsüz ve gecesiz bir mekanda, aldıkları yüzleri teslim ettiler, bitkin ve dirimsiz, kan akıtan aynalarını da fırlattılar aşağı olduğunu bilmedikleri bir boşluğa, burada doku da yoktu, dokunacak siyah iplikçiklerde gece için, ya da tutulacak kalın ve ağır bir yasta, bir kez daha ağaran tanın ve boşluğun şakalarıyla karşılaşmışlardı...Gerilerde bir yerde sadece düşlerimizde korkudan gülebileceğimiz bir sesin kalın iniltilerinin zoraki şekillenmelerini andıran bir keskin kahkahayla, tanrısal yüzlü varlıkların salyangozu

* *Zombilerin Çiftleşme Mevsimi (Odin'in doğduğu kuzeyin o kutsal topraklarına adanmış) adlı anlatıdan seçilmiş bir bölümdür. (Hayalet Gemi)*

aynalayan görüntüleriyle birleşmiş bir sessiz benzerlikler dokusu gibi iki buzul gecesi tablosu vardı, "A....bir gece yaratılışın titremelerini şeytani bir içgüdüyle korur ve orada karanlık bir romantizm vardır."

Yalnızlığın dipsizliklerinde bir sessizlik hüküm sürer. O anı düşlediğimde, o iki mezarı görürüm önceden öldüğümüz günün o sıcak gece denizinde, yürümek ve bitmeyen bir düşün, ne de bitmeyen bir kaderin uzantısıydı, yürümem her nefes alışımında ürktüğüm bir yolun sonuydu, keskin bir gölge gibi girilen iki karanlık arasında kanadıkça şifa bulan bir yara gibi.

Bütün düşlerimi sıraya dizmiş iken kutsal bir gece kışı örttü, ayak ve parmak uçlarımı, kapıları kırılmış bir başkalaşımın etkisi altında gittikçe inceleşen ve sızan,... kara, soğuk ve yalnız, toprak kokulu baharlar gizlerini tazeliyorlar....Yüzyıllardır, yılanların koruduğu bir aynanın önüne zorla geçirilip, baktırıldığım ve gösterilen aynı sahneyle aynı zor yalnızlığı yaşadığım...Soğuk, ölüm ve kutsanmış birisi elimden tutar gibi gördüm, prizmatik aynanın önünde kendimi, derinleşen gecenin aynaları benim şeklimde, benim gibi kar fırtınaları yarattılar, tek başıma, ifade edemediğim bir kumlu yazıtın üzerinde diğer geceye ait dağ ve göl, aynaların içinden dışarıya yansıyordu...

"Kör ile gören bir değildir, karanlıkla, aydınlık bir değildir, geceyle gündüz bir değildir, gölgelikle sıcaklık bir değildir, dirilerle ölümler bir değildir." (Kur-an sure; Fatır)

1. Tortular

Onların öldüğünü ve hüznün diğer şeklini gördüm, bir kuş uçuştu b.... kapısının dışına ve bir kartal kuzeydoğudan, kanatların birisi suyu buruşturdu, diğeri gökyüzüne kıvrılarak uzadı. O sadece dolunayın denizine hafifçe dokunan bir kuyruktu, çırpınan, geçip giden, bakan ve etrafında hep dönen.

Bir bulutun düz kenarı gibi / Sonbaharda kara bir gece gibi / Hayır, ondan daha karanlık / Bir sonbahar gecesinden daha kasvetli / Onun suyu, benim kanım / Onun canlıları, benim etim / Biliyorum nasıl büyüleyeceğimi ateşi

2. Sönüm

Onların öldüğünü ağızıma ilk gelen kelimelere yeni anlamlar kazandırarak yeniden gördüm ve hüznün benim bilmediğim diğer bir şeklini, ilk defasında her

yalnızlığın oyuncakları

gelen kuzey esintisinin içinde, rüzgarın yalnız ve ağlamaklı barındığını evimde özgürce dans ettiği bir ritmini daima ölüm olarak bilirdim, bize işaret ediyorlar, denizin kayaya girdiği yerlerdeki pencerelerimizde, kanatlarımı zehirlemem için kandırıyorlar beni, bir sandalın içinde kasırgaya bıraktım çürüyen ellerimi, acımadan ve şefkatsizce yazmak, çırpınan, geçip giden ve etrafında dönen kelimelerle...

3. Ürkek türeyiş

Alnımın çatlaklarına çentik çentik gömdüm soyduğum tüm yüzlerimi batık sulara, çok geciktim iffet için, kendine sarılan bir gecenin yalnızlığı ürkütüyor tüerken, kapanıyor tomurcuklu bulutlar, dağılıyor... Bir kanat süpürdüğü suyun yüzünden derinlerde kopuyor... Orada çözüldü uykuları, yıllar önce bıraktığım sayfalardan bir bağlılık yazıldığı gibi silindi, iri gecelerde birikiyor fısıltılarımız, onların gizleyen yırtılan sayfaları, sonra yanmaya başlayan....

4. Soğuk, Ölü ve yalnız

Geceleri yeryüzüne inen tanrıların ipliklerinden saçlar yaptım kendime, parlıyor donuk rengi, dalgalandı dokunduğunu sandığı dillerde bir şiir gibi, bütün bir gün, ses çıkarmadan öldü. Güzel sözlerin küçücük bir karlı nehir gibi sonsuzlaşan dalgınlığımı uyandırmak için, uyandırmak için geceyi, çakal sesleriyle ağladım... Gökyüzünde görünüp beni yukarı çekiyorlar, dağıtıyorlar,.... terliyor büyümüş görünen, aşkları biten hayvanların daisettiği bir opera gibi

Onların öldüğünü total bir sürüngenin / Yalnız kaldığı bir gece operasında / Kendime sarılarak gördüm / Hüznün gelecekteki şekillerini / Çökmeye yüz tutmuş gece yıldızıyla / Sürükleniyor / Bir kez bile olsa bana dokunuyorlar / Ölümsüz gök binicileri zaman ayırıyorlar bana / Gökte yaşanmış bir sonbahar gecesinden daha / Kasvetli / Biliyorum hangi düşleri göreceğimi / Parçalanırken / Bir bulutun düz kenarı gibi

"Gece, hüznü bir tanrının bebeğidir, bu yüzden kıvrımlı ve uzayan bir derinliğin helezonik görüntüsüdür, uyurken gösterilen ve bizi gün, gün öldüren"

Alacakaranlık ırkına dair / Bir beyazın gizemle gösterdiği / Bir fısıltının yanbaşıda / Gözlerini en sonuncu ışığa açtı / Uzarken bakışı düşleriyle / Ter kokan saçlarından / Yaratıldı ilk büyüsü / Gecedden daha kaygan / Kuzeyden, deniz kızlarının siklerinden / Fundalıkların gizlendiği ormanlardan / Odin'in doğduğu gecedden / Uyandığım da buzul düzlüklerinde

Hiç bir gecenin gölgesi salyangoz şeklinde görülmedi, kıvrımlı, uzamsal bir dipsizliğin masallarını, sonsuz düşüşlerle buz yağdıran yağmurların altında dinledik.

"Gece imparatorluğunda insanlar düşlerini, en uzun gölgeler halinde taşırlar asla, çürümeyecek olan bir ağlamaklı varlığın harmonik yaratısını doğurmak için."

Gerçekten açabilecek bk tolumcuğu isterdim, o aradığım

eşsiz gecenin dokusunu bilen, ilk nedeni yaşayarak gelen ilahi bir düşü yaşayan damarlarında ve onu şekledebilecek, tanrının yüzlerini bir bir, ve onu yazabilecek, tanrının masallarını, ve onu söyleyebilecek deniz katedrallerinde tane tane, tohumlarını unutmayan bir oluşumun izlerinde, utanarak, bakmadan, ilahi nefesin yankılarına.... Tek bir maske için silahlandım, tanrının giydiği ve gecede unutup gittiği bir gölge için, tek bk hece için savaşıyorum yanımda susmayan kristal bir sürüngenle, bakmadığım bk anda o gökteki yıldız nehirlerine, bulanıklaşan dolunay denizlerine, ayırmadan onu, kanatlı bir meleğin altında, solmayan patika gecelerini, çöken kıyametin "Gothic" senfonilerini.

"Çocuklar annelerinin söyledikleri ninnilerin rüyasını görürler, tıpkı geceyi donatan siyah dokuların aynı karanlığın rüyasını görmeleri gibi,"

1. Haç'ın Ters Çevrildiği ilk gece

Eğer yazabiliyorsam gecede mürekkep yerine küçük cinlerin kanlarını kullanıp, demek ki düşlerimiz var gecede doğan, eğer seviyorsak demek ki seviyecek bir kaç güneş kırıntısı var çevremizde, eğer ağlıyorsak demek ki ağlanacak bk kaç sis nehri var yukarılarda bakılacak, eğer yürüyorsak hiç yürümemiş bk köprü var sürgün uçurumlarını bağlayan, eğer şiir varsa, öyleyse zincire vurulmuş bir şair var feryadını yüzyıllardır duyamadığımız, eğer yılan varsa öyleyse sürünen bir yokluk hissi var kemikleşen kalplerimizde, eğer şeytan varsa öyleyse tanrının korktuğu bilgeliğin bk bekçisi var. eğer ölü varsa öyleyse anıları yazılacak bk kader kalemi var, eğer cehennem varsa öyleyse ressamı var erkeği erkek, kadını kadın yapan, eğer ölüm varsa yansıyan tanrıların gölgeleri var üzerimde bir bir saydığım, öykülerime ve görüntüme serpiştirdiğim, eğer hiç bk şey yoksa, yansıma da yok, yankı da yok göklerde yankılanan, devinin ve döngü de yok, eğer gecenin içinde görebiliyorsam sadece kendimi ve o bunu bilmezken... Öyleyse kardeş boyutların çocuklarıyız ve sen hala bunu bilemezken, tortusu kaybolmamış katran renkli gecede, gündüzden ve kötülükten soyunmuş, eğer us varsa, eğer dirim varsa, eğer tin varsa, eğer bk haç ters duruyorsa, eğer çamurlu bk alacakaranlık varsa, eğer iblis varsa, her şeye rağmen ters çevrilmiş ve sonsuza dek öylece durmaya and içmiş bk haç var. O aynı gecede İsa'nın kanyla yıkanmış, Meryem'i kasvete boğan, ya da o gece hep vardı, yaşayacağımız diğer zamanlarda da gündüzden kopup gelecek, düşleri, haçları, kasveti ve karanlığı verecek kötülüğün olmayan sınırlarında.

şışedeki mesaj

SİĞINAK

coşkun sarı

Gözlerim, yıldızların gecesi oluyor yeryüzü batıdan doğuya dönerken. Kaldırımın kenarında ekmek dilenen boyacı çocuk kayboluyor damarlarımda, yüreğim uzaktan gelen mektup zarfı gibi açılıyor karanlığın kuytusuna. Düşüyor koskoca şehir gözlerimden aşağıya doğru.

Sözlükleri karıştırıyorum kendimi gizleyebileceğim bir sığınak bulmak için. Ama boşuna arıyorum, çünkü gölgemi sığdırayabileceğim herhangi bir tamlama yok. Dilimi sezaryenle getirmişler dünyaya, sigortanın taşra hastanesinde. Konuşurken kıyıyorum hep ünlem işaretine gecenin yarısını satın aldığını söyleyen adamların karşısında. Açıkta kalıyor, aç kalıyorum. Üşüyorum... Yine de geceye sığınmak istiyorum.

Zalim Hitler yüzbinlerce insanı fırınladı. Ben ise yüzlerce bebek fırınladım çamurdan ve yıldızlardan. Tanıklarım da tek tek sönen şehrin şehvetli kare ışıkları. Yani geceleri, gündüzlerin umudu yaptım ve ucuzladı ölüm. Sonunda taburcu ettiler beni gündüzlerin dünyasından; sıyrıldım öldürülme korkusundan, açlık korkusundan, aşksızlıktan.

Yola düştüm. Omurgalılarından şaşı mehtapla yattım. Karaköy'ün köprüye uzanan köşesinde kustum. Düştüm. Kalktım. Sigaramın dumanlarını bulut yaptım. Canım esrar çekti. Maçtan dönen mutlu insanlar duvara vidaladılar kurşunlarıyla beni. Biliyordum nereye gitiğimi; gecenin koynuna gidiyordum heyecanla. İşte ölümsüz olacaktım yaşamın bulantı tadından kurtulacak ve gecenin yırtık elbisesine yama olacaktım, bütün diğer yıldızlar gibi.

Her harfin bir rakamı temsil ettiği Yunan ve İbrani alfabeleri ile yazılan "GECE" sığınakların coğrafi bilgilerini mi veriyor? Biraz tuhaf, biraz paranoyak bir gece yaşıyorum şu an. Geldim galiba yalnızlık kozasına ya da içinde yaşıyordum sizin gibi. Sadece kesit alıyorum düşlerimden, gerçekleştirmeleri için.

İster düş olsun, ister bir deneyim yazdıklarım; şunu iyi biliyorum ki, en çok geceleri yaşıyorum...

Japon böceklerine çiftçiler birşey yapamıyor. Çünkü ellerinde Amerikan ilaçları, Alman ilaçlama makineleri var. Yalnızca türküler yakıyorlar sönmüş ocakları başında ve analar, çocuklarını emzirirken, büyük şehir masallarında avutuyorlar kendi açlıklarını. Ben de şehirde dev ekranlardan izliyorum bunları. Sonra da şehre göçetmelerini eleştiriyorum. Üzerine de geceyi içiyorum.

Her yörenin gecesi farklı olur. Şivelerinden anlıyorum bunu. Çöplüklerim karıştırıyorum nasıl satın alınabileceklerini öğrenmek için, şivelerini öldürmek için. Şehirlerin argosunda hisse senetleri satılıyor genç kızların kendilerini tatmin ettikleri gecelerin.

Güneş, gecedен sonra doğar. Sığınağımda şizofreni düşler yaşamaya devam ederim.

LEYLA*

gül çetin

I-
Ateş yanıyor. Yüksek dağlardan birinde.
Bir evin içinde. İnsanlar oturmuşlar çevresinde.
Alevler yüksek tavanda oynuyor. Taş duvarlar.
Yerlerde saman minderler.
Evin kocaman tahta kapısı. Koruyor bu aileyi.
Umutları ve geleceği.
Kısıksesle konuşuyor insanlar. Dede toruna güzel hikayeler anlatıyor. Baba, oğluyula konuşuyor.
Ananın çalışan ellerinin, koşuşturan ayaklarının çıtırtıları.
Birden kapıda ayak sesleri. Tedirginlik, kum taneleri; çabucak dağılıyor evin içine. Kapı kırılarak açılıyor. Elleri silahlı adamlar. Gözlerindeki kin, silahlardan akan kurşunlardan daha ölümcül. Kuvvetli, kocaman elleri, sessizlik içinde uyuyan geceyi bile yakıp yıkacak kadar güçlü.

II-
Üstüne yığılan cesetlerden güçlükle sıyrıldı küçük kız. Yavaş sesle ağlıyordu. Evdeki insanların neden böyle uykuya daldığını anlamış değildi. Yalnızlığı ve tehlikeyi hissediyordu. Evinin eskisi kadar güven verici olmadığını biliyordu. Çıkıp gitmek istiyordu. Soğuktu, karanlıktı. Koca bir boşluk sardı çevresini. Çıkıp gidilmez, ışık göstermez bir boşluk. Nerede korunabilirdi tehlikeden, nerede, nasıl?
Evi ardında bırakıp ormana yürüdü. Kocaman bir ağaç gördü biraz ileride. Yönelde. Ağacın en kuytu, en yüksek dalına çıktı. Kanadı.

III-
Issız dağ yolunda yankılanıyordu soluğu. Soluk soluğaydı. Daha hızlı, daha hızlı yürümek istiyordu. Varmalıydı, çok geç olmadan. Rüzgâr gibi dalıyordu patikalara. Düzlüklere ulaştığı zaman koşuyordu. Yaklaştı eve. Tepeyi tırmanmaya başladı. Eve yaklaştıkça içine keskin bir korku yürüdü. Gözleri yanıyordu acıdan.
Sonunda düzlüğe vardı.
Evi gördü.
Karanlığa gömülmüş evi gördü.
Herşey bitmişti.
Yavaşıladı adımları. Soluğu hafifledi. Kırılmış kapıdan içeri girdi. Silahını kapının kenarındaki

askıya bıraktı. Ocağa birkaç parça odun attı. Biraz gaz döktü üzerine. Kibriti çaktı.
Evin içi aydınlandı yavaş yavaş. Herkes kan içindeydi. Herkes sessizlik içindeydi. Herkes ölüm içindeydi.

IV-
Bir tekinin bile yaşamadığını çok iyi biliyordu. Çok fazla gecikmiş olduğunu düşündü.
Oturdu ateşin yanında.
Ağlamadı.
Tabakasını çıkardı. Titreyen elleriyle bir sigara sardı. Derin bir nefes çekti içine.
Ateşi besledi.
Ellerini ısıttı.
Ölümü düşündü.

V-
Ağacın dallarına tutundu, sabahı bekledi Leyla. Bir kuş çırpınsaydı ağacın dallarında. Bir çıtırtı. Bir yılan belki de, incecik gövdesiyle kıvrak bir dala benzeyen.
Korkuverseydi.
Düşüverseydi gecenin içine.
Uyanmış olsaydı uzun, karanlık bir kabustan. Herkes yeryataklarına serilmiş, derin bir uykuda olsaydı. Kapının önünde oturmuş olsaydı babası, sigarasının dumanı pencereden ince ince uzasaydı.

VI-
Gece, leylî bakışlarında uyandı sabaha, küçük bir kızın.

VII-
Uzun kış geceleri
Başucunda bir nar olsun Leyla
Hatırlamak için kıyam gecesini
Hatırlamak için,
koruyan ağacı.
Uzun kış geceleri
Başucunda bir nar olsun Leyla
Kabuklarının altında
Kırk öfke daha bekleten.

*Leylâ:Arapça, isim. Çok uzun ve karanlık gece.

O GECE

pınar türen

O kız. Kasvetli bir gecede yalnız başıma şehrin arka sokaklarında yürürken rastlamıştım O'na. "Ne kadar da sinematografik" demiştim içimden. Hayatımın içine film kareleri yerleştirmeyi çok severdim. Kalabalık bir sokakta yürürken bir anda beynimdeki kamerayı çalıştırdım. Ağır çekimde yürümeye, etrafıma başka bir gözle, kamera gözüyle bakmaya başladım. Ama bu küçük karelerde hep bir eksik olurdu: Fon müziği. İşte o kıza rastladığım an film karesi tam olarak oluşmuştu. Kızın arkasından bir yerden arya sesi geliyordu. Fazla eğitim almadığı belli olan bir kadın arya söylüyordu. O ise sisin içinde sokağın ortasında öylece duruyordu. Hiç bir kategoride adlandırılmamış gökten düşmüş bir yaratık gibiydi.

Ne kadar da zormuş bir günün hikayesini yazmak. Oysa yazmak istediğim bir ömrün hikayesi. Amansızca birbirini kovalayan günlerden ibaretti hayatım. Şimdi durduğum yerden baktığımda ne kadar aynı olduklarını farketmenin acısıyla, tek bir tanesini anlatmanın ömrüme bedel olacağına daha doğrusu bir ömre bedel bir gün yaşadığıma inanarak o geceyi yazmaya karar verdim. Neden bu kadar zorlanıyorum, anlamıyorum. Aslında her şey son derece basittir: Bir saatte uyanılır; mideden beyine giden haberler doğrultusunda bir şeyler yenir veya yenmez; gidilmesi gereken yere gidilmek üzere ev denilen kutudan çıkılır ve ufak toplulukları birbirine bağlamak için icad edilmiş yollarda yine bu kavuşma işlemini hızlandırmak için ortaya çıkmış çeşitli hacım ve hızda ulaşım aracına binilerek istenilen yere varılır; varılan yer ilk gençlikte genellikle okul denilen kasvetli binalardır, daha sonraları işyerleri denilen delikler okulların yerlerini alır falan... filan...

Çok sıkıldım. Böyle olmayacak, olmayacağını da biliyordum zaten. Yazamıyorum işte! Bir günün hikayesini yazamıyorum. Dehşetle o günü arıyorum. Mutlaka bana özel bir şeyler ifade eden bir günüm olmuştur. Hatıralarımı anı tüccarlarına satmadım, henüz bunayacak kadar da yaşlanmadım (maalesef). Tüm çekmeceleri indiriyorum, defterleri, yazıları, resimleri, mektupları, küçük notları, kısaca geçmişime dair bulabildiğim ne varsa ortaya saçıyorum, ama nafiye. Yok.

Oysa çok sıkıcı bir hayat yaşamadığımı zannederdim. Hatta oldukça hareketli geçtiğini bile düşünmüştümdür. Çoğu insanın adını bile telaffuz edemediği dallarda iki üniversite bitirdim. Üstelik ikincisi doğduğum ülkeden çok uzakta bambaşka bir iklimdeydi. Oranın çok farklı olduğunu tüm hayatım boyunca yaşadığım en değişik ve heyecan verici şeyin orada geçirdiğim yıllar olduğunu sanmıştım. Yıllar boyunca hep enteresan anılar dağarcığımanın en nadide parçası olarak yaşattım içinde. Ama şimdi bakıyorum da hiç bir farkı yokmuş o günlerin de. Hayat her yerde benzer şekillerde akıyordu, kimi zaman çağlayarak, kimi zaman uysal, kimi zaman çalkantılı ve tüm nehirler ve küçük dereler gibi tüm hayatlar da o büyük denizde birleşiyordu. "Nehir aynı anda her yeredir. Doğduğu yerde, ortasındaki iskelede, denize döküldüğü yerde" *

Zamansızlık içinde kaybolmuşken birdenbire bir şimşek çakıyor beynimde. O kız. Kasvetli bir gecede yalnız başıma şehrin arka sokaklarında yürürken rastlamıştım O'na. "Ne kadar da sinematografik" demiştim içimden. Hayatımın içine film kareleri yerleştirmeyi çok severdim. Kalabalık bir sokakta yürürken bir anda beynimdeki kamerayı çalıştırdım. Ağır çekimde yürümeye, etrafıma başka bir gözle, kamera gözüyle bakmaya başladım. Ama bu küçük karelerde hep bir eksik olurdu: Fon müziği. İşte o kıza rastladığım an film karesi tam olarak oluşmuştu. Kızın arkasından bir yerden arya sesi geliyordu. Fazla eğitim almadığı belli olan bir kadın arya söylüyordu. O ise sisin içinde sokağın ortasında öylece duruyordu. Hiç bir kategoride adlandırılmamış gökten düşmüş bir yaratık gibiydi. Sadece dışı olduğuna karar verdim daha doğrusu kategori yapmaya şartlanmış beynim onun dışı olduğuna karar verdi. Ne giysilerini, ne elinde tuttuğu enstrümanı andıran cismi, ne saçlarının ne renk olduğunu tanımlayabiliyorum. Ürkütücü bir sıradışılığı vardı ama ondan korkmamıştım. Şehir bir sürü manyak doluydu ve o da muhtemelen onlardan biriydi. Hayatını sıradışı olmaya adanmışlardandı belli ki. Ama doğrusu ilk defa bu kadar başarılısını görüyordum. Fellini'nin "Kadınlar Şehri"nden bir detaydı sanki.

Yanına gittim. Artık çok sıkıldığım bu şehirde, yine çok sıkıldığım bir partiden

çıkılmaz sokak

çıktığımı, yılmı bir şekilde evime dönerken ona rastladığımı, eğer izin verirse geceyi onunla geçirmek istediğimi söyledim. Tabii hiç konuşmayacak, sessiz bir gölge gibi onu takip edecektim. Bu sırada arkadan gelen fon müziğinde bir gariplik oldu, arya söyleyen ağlıyordu. Aryası hıçkırıklara karışan bir ezgi olmuştu ama yine de devam ediyordu, inatla detone olmuş sesiyle söylemeye devam ediyordu. Karanlığın içinde onu takip etmeye başladım. Elbette bana cevap vermediğini, benim yüzüsüzce onu takip ettiğimi belirtmeme gerek yok. O, ben ve arya hep beraber şehrin sokaklarında gezdik durduk. Çıkılmaz sokaklarda yolumuzu aradık, açık kapılardan içenlere süzıldük, perdesi kapatılmamış pencerelerden baktık, insanların içinden geçtik. Galiba bir şey arıyorduk. İşin garip tarafı girip çıktığımız onca yerde, içinden geçtiğimiz onca kalabalıkla bize garip gözlerle bakan kimse olmadı. O, ben ve arya geceyi anlamsızca tükettik. Şimdi düşünüyorum da O şehrin ünlü delisi, ben O'nun büyüüne kapılan kurbanlardan biri, Arya da O'nun aşığı olsa gerekti. Sabah olduğunda uykusuzluktan şişmiş gözlerimle kendimi çalıştığım şirketin önünde buldum. Hayat devam ediyordu. O sokaklardan daha sonra da geçtim ama O'na hiç rastlamadım, ne sokaklarda, ne arkadaş muhabbetlerinde, ne bir gazete kupüründe. O'ndan hiç bir iz yoktu. O sabah da her sabah gibi yaşandı ve bitti.

Bu sıradışı olmaya çalışan kadın hakkında fazla kafa yordum denemez. Ama şimdi kafama takıldı. Acaba O, benim gibi otursa ve bir gününü yazmaya çalışsa, böyle çaresizce çirpınır mıydı? Yoksa O da bana rastladığı geceyi mi anlatırdı?

"Bir gece sıradan hayatına renk katacağına inandığım bir partiye davet edildim. Aslında niye davet edildiğimi bile anlayamadım zira beni çağırın kişi getir götür işlerine baktığım şirketin en popüler, parlak şefiydi. Değil beni bir partiye çağırın, varlığımın farkında olması bile beni dehşete düşürmüştü. Cevabımı vermeye çalışırken yüzümdeki afallamış ifadeyi anlamış olmalı ki -anlamaması için kör olmalıydı- "merak etme şirketten herkes geliyor" dedi ve evet olduğuna emin olduğu cevabımı beklemeye bile tenezzül etmeden yanımdan ayrıldı. Kalbimin çarpıntısı parti gününe kadar beni terketmedi. Bu bir kıyafetli partiydi, herkesin son derece uçuk giysilerle, hatta giysi diye tanımlanamayacak acayip görünümle partiye geleceğinden emindim. Partiye beş gün vardı ve ben tüm vaktimi, enerjimi ve bir kaç aylık maaşımı feda ederek partiye hazırladım. Hayatımda ilk defa böyle bir şans yakalamıştım ve bunu mutlaka değerlendirmeliydim. Kapısından içeri girmeye pek alışık olmadığım şehrin büyük kütüphanesinde saatler geçirerek tarihi kostümleri taradım, dergilerden topladığım resimlerle birleştirdim ve kumaş fabrikasında çalışan bir arkadaşımın yardımıyla acı bir şey oldum. Sıra partiye gitmeye gelmişti. Karanlık bir gecede yalnız başıma yola çıktım ama verdikleri adreste bir gariplik vardı. İki cadde arasında bir sokaktı ama iki cadde arasında böyle bir sokak yoktu. Bu sırada beni takip eden bir ses dikkatimi çekmeye başladı. Korkudan kafamı bile çevirip kim olduğuna bakmıyordum. Bir kadın şarkı söylüyordu ve bu sesi çıkartabilmek için kendisini kastığı belliydi. Bir bu eksikti derken yanıma sessizce yaklaşan birisini gördüm. Paniğimi saklamaya çalışıyordum. Tüm heyecanım ve hevesim yerini öfkeye bırakmadan korkuya mı bırakacaktı? Hayır bu garip insanların beni yolundan alıkoymasına izin vermeyecektim. Meğerse o da sıkıcı bir partiden çıkmış. Acaba benim gitmeye çalıştığım parti miydi? Hayır olamazdı zira son derece normal giyinmişti, ben ise kıyafetli bir partiye gitmeye çalışıyordum. Cevap vermeme beklemeyen peşine takılardan mı yoksa arkada garip sesler çıkarandan mı korkmalıydım bilemiyordum. Sadece o partiye gitmek istiyordum ve hiç bir şeyin buna engel olmasına izin vermeden yoluma devam ettim. Onlar beni takip ettiler, ben ise yitirmemeye çalıştığım ümidime sarılıp kapı kapı, sokak sokak o partiyi aradım durdum. Sabah olduğunda hala ayaktaydım, yürüyordum, nefes alıyordum ve kalbim atıyordu. Başka bir şey hissetmiyordum. Nefesime, kalbime ve adımlarıma konsantre olmuşum. Bir daha o işe gitmeme kararını ne ara aldım hatırlamıyorum. Galiba kendiliğinden girdi beynime. Ve gerçekten de bir daha gitmedim o işe. Kıyafetimi satmak için girdiğim eskici dükkanının sahibi kıyafeti o kadar beğendi ki bana yanında iş teklif etti. Hayatımda hiç kıyafetli partiye gitmedim ama hep o partilere giden insanları giydirerek yaşıyorum!"

Eğer o kadının hikayesi gerçekten böyle ise işte hayatının gününü anlattı. Oysa ben

Bu sırada arkadan gelen fon müziğinde bir gariplik oldu, arya söyleyen ağlıyordu. Aryası hıçkırıklara karışan bir ezgi olmuştu ama yine de devam ediyordu, inatla detone olmuş sesiyle söylemeye devam ediyordu. Karanlığın içinde onu takip etmeye başladım. Elbette bana cevap vermediğini, benim yüzüsüzce onu takip ettiğimi belirtmeme gerek yok. O, ben ve arya hep beraber şehrin sokaklarında gezdik durduk. Çıkılmaz sokaklarda yolumuzu aradık, açık kapılardan içerilere süzıldük, perdesi kapatılmamış pencerelerden baktık, insanların içinden geçtik. Galiba bir şey arıyorduk. İşin garip tarafı girip çıktığımız onca yerde, içinden geçtiğimiz onca kalabalıkla bize garip gözlerle bakan kimse olmadı. O, ben ve arya geceyi anlamsızca tükettik. Şimdi düşünüyorum da O şehrin ünlü delisi, ben O'nun büyüüne kapılan kurbanlardan biri, Arya da O'nun aşığı olsa gerekti.

çıkılmaz sokak

Arya şanssız bir travestiydi. Tanrı O'nu iri yan bir erkek görünümünde yaratmıştı ama O bu kaba erkek görüntüsünün altında nazik bir kadın ruhu taşıdığına inanıyordu. Küçükken annesinin temizlik yaptığı şehrin büyük konser salonunda opera dinleyerek büyüdü. Sahnede opera tüm hızıyla devam ederken o kuliste bulunduğu, kadın sanatçılara ait aksesuarlara bürünerek, sopranonun taklidini yapardı. Asla çekici bir kadın görüntüsüne sahip olamadı. Ancak arya söylerken kendisini gerçek bir kadın gibi hissedebildi. Kaderin bir gün ona da güleceğine ve Mösyö Butterfly olacağına inanarak kendisini aryalariyle avuttu ve bekledi. Ama kader ona bir türlü gülmedi. Tatmin edemediği tüm duygulan onu dünyalar kadar mutsuz yaptı. Sadece geceleri yaşıyor, karanlık sokaklarda, kimselere çirkin görüntüsünü göstermeden, sadece soprano sesiyle insanlara ulaşmaya çalışıyordu.

hala kara kara düşünüyorum. Kum saati ileriye doğru akıtıyor zamanı ve biliyorum ki fazla zamanım kalmadı. Tek yapmak istediğim bir günümü yazmaktı ama kader beni başka birinin hayatının gününe götürdü.

Her şey öylesine olağan ve olması gerektiği gibi gelişti ki hayatımda, işte şimdi oturmuş tarihine bakıyorum ve hiç bir şey şaşırtıcı gelmiyor bana.

Belki de en şaşırtıcı şey Arya idi. Arya şanssız bir travestiydi. Tanrı O'nu iri yarı bir erkek görünümünde yaratmıştı ama O bu kaba erkek görüntüsünün altında nazik bir kadın ruhu taşıdığına inanıyordu. Küçükken annesinin temizlik yaptığı şehrin büyük konser salonunda opera dinleyerek büyüdü. Sahnede opera tüm hızıyla devam ederken o kuliste bulunduğu, kadın sanatçılara ait aksesuarlara bürünerek, sopranonun taklidini yapardı. Asla çekici bir kadın görüntüsüne sahip olamadı. Ancak arya söylerken kendisini gerçek bir kadın gibi hissedebildi. Kaderin bir gün ona da güleceğine ve Mösyö Butterfly olacağına inanarak kendisini aryalariyle avuttu ve bekledi. Ama kader ona bir türlü gülmedi. Tatmin edemediği tüm duyguları onu dünyalar kadar mutsuz yaptı. Sadece geceleri yaşıyor, karanlık sokaklarda, kimselere çirkin görüntüsünü göstermeden, sadece soprano sesiyle insanlara ulaşmaya çalışıyordu. Yine böyle bir gecede garip bir kadına rastladı. Tüm hayatı sokaklarda geçtiği için bu şehrin geceleri tüneyen tüm delilerini biliyordu ama bu kadın onlardan değildi. Aslında cinsiyeti çok da belli değildi ama böylesine çekici bir varlık sadece dişi olabilirdi. İçinde garip bir fırtınanın koptuğunu hissetti. Bu kadını hem kıskanıyor hem de ona tapıyordu, kendi sesini seviyor ama görüntüsünden nefret ediyordu. Kadına kendisini göstermek, onunla sonsuza kadar sokaklarda birlikte, tek biri olarak yaşamak istediğini haykırmak istiyordu. Ama kadın onu duymuyordu sanki. Sesi onu hiç etkilememişti, oysa o kadının görüntüsünden ölesiyeye etkilenmişti. Derken biri daha takıldı kadının büyüüne. Artık aryanın hiç bir şansı kalmamıştı. Karanlığın içinden çıkıp kendisini gösterebilen birisiyle, sadece sesini kullanarak mücadele veremezdi. Ama onları bırakmayacaktı. Eğer bırakırsa öleceğine, bırakmazsa kaderin ona mutlaka güleceğine ve bu kadınla sonsuza kadar tek bir vücut olarak yaşayabileceklerine inandırmıştı kendisini. Hüznü ve heyecanla ağlamaya başlamıştı. Hıçkırıklara boğulan sesi tüm bir hayatının dışavurumuydu. Ama o yılmadan aryalariyle devam etti. Ta ki sabaha doğru artık sesini kontrol edemediğini hissedene kadar. Artık içinde hiç bir umut kalmamıştı. Belki de tek çare yok olan sesiyle birlikte kendisinin de yok olmasıydı. Onun da kaderi buydu.

Kader. Hayatım boyunca her şeyin benim kontrolümde gelişmesi için uğraştım. Kadere ve tesadüfe yer vermemek için her şeyi yaptım, oysa şimdi oturmuş gün sayarken ve beynimde iki yıldır büyüyen duran tümörün beynimden fıskırarak beni öldürmesini beklerken kader karşısında çaresiz boyun eğiyorum. Geriye sayım başladı işte. Bugün altıdayım. Sona yaklaştım. Kötü kaderim veya sıkıcı hayatım yüzünden beynimde oluşan yara yüzünden ölüyorum. Ne fark eder ki? Üstelik hala yazabildiğim bir günün hikayesi bile yok. Galiba o gün sıfır noktasında yaşanacak ama maalesef yazacak vaktim olmayacak çünkü ölümler hikaye yazamaz.

"Demek kader aynı zamanda bu hayat için de ümit taşıyor.

Ancak unutmayın ki insan hidayetinin sayesinde değil, saçma olanın sayesinde. Öbür türlü sadece aklın kullanımını, kader değildir. Öyleyse kader Yunanlılar'ın adlandırdığı gibi kutsal deliliktir.**

* Herman Hess "Sidhatha"

**S. Kierkegaard

ZAMAN KANALI*

charles simic

Saatleri ve dakikaları gösteren bir televizyon kanalımız var. Program sunucusu cenaze levazımatçıları gibi siyahlar giyiyor ve bir sopayla kocaman bir saati işaret ediyor. Geleceğin, gözlerimizin önünde geçmişe dönüşünü izliyoruz. Amma da sıkıcı, diye düşünüyor olmalısınız. Belli bir monotonluk, uyuşturucu bir tembellik olduğunu kabul ediyorum. Bazıları bu kanalı seyrediyorlar çünkü en azından herhangi bir sürpriz olmayacaktır. Benim gibi başkalarıysa imkansız düşüyorlar: ihtimal şeytani parmaklarını saatin çarkları arasına sokacak, ve dakikalar, saatler şaşacak.

Sunucu dikkatle bakarsak saatin yelkovanının hareket ettiğini görebileceğimizi anlatıyor. Doğru. Seçiyor. Sınırsel bir tiki olduğu bile söylenebilir. Ancak akrep sabit görünüyor ve ben de o yüzden seyrediyorum. Sunucu tam altmış dakika sonra yelkovanın bir sonraki sayıya geçeceğini öngörüyor. Gözlerim saatten ayrılmıyor. Göz kırıp duruyorum ve hiçbir şey göremiyorum. Akrep şimdi ikiye geldi ve sunucu bu gerçeği, zaferle çınlayan bir sesle doğruluyor.

Bir de ince, hızlı hareket eden, saniyeleri gösteren bir kol var. Öyle hızlı hareket ediyor ki siz daha kendi kendinize nerede olduğunu sorarken o başka bir yerde oluyor. Zaman her yerde, yine de hiçbir yerde. Her "şimdi" daha şimdiden "ne zaman".

Akşam sunucusunun çizgili bir takım elbisesi, bir Elvis Presley peruğu ve kocaman bir gülümsemesi var. Neşe içinde "İşte saat onbir geliyor" derken ellerini çırpıyor. Kafasını kaşıyor ve "gececek hiçbir şey olmasaydı zaman olmazdı" diyor. Ya da tam bir reklamdan önce "Paris'te gece neredeyse biterken San Fransisco'da akşam karanlığı henüz çöküyor".

Reklamlar bildik saçmalıkları pazarlıyor: patates cipsleri, Karaip gezileri, inanılmaz derecede ucuza, kullanılmış arabalar. En alışılmadık ürünler, Zenon Paradoksu adında bir oyun ve bir California şarabı; söylendiğine göre bir yudumu zamanın akışını değiştirebiliyor.

Gece yansı sunucu olarak siyah saçlı bir hanım geliyor. İsmi Lana Malone. Kum saati endamını vurgulayan dar kırmızı bir elbise giyiyor. Büyük bir sır verirmişçesine, boğuk fısıltılarla konuşuyor. Saat dörde on var diyor ve sizin kalbiniz tekliyor. Benden çok daha fazla uykusuzluk çeken ve bütün gece saatinin dakikliğini kontrol eden arkadaşım Freddie onu bir gece resmi duyurular arasında "beni öptüğünde tatlım, dünya durur" dediğini duymuş.

Zaman sadece sayı saymanın olduğu yerde vardır ve saymak yalnız bir ruhun etkinliğidir. O halde televizyonunuzu açın ve çingene falcıların kanalını, tımarhane sakinlerine ayrılmış kanalı, devletin gerçekleştirdiği geçmiş infazları yeniden yayınlayan kanalı geçip zamanı bildiren kanala gelin.

Gece yarısı sunucu olarak siyah saçlı bir hanım geliyor. İsmi Lana Malone. Kum saati endamını vurgulayan dar kırmızı bir elbise giyiyor. Büyük bir sır verirmişçesine, boğuk fısıltılarla konuşuyor. Saat dörde on var diyor ve sizin kalbiniz tekliyor. Benden çok daha fazla uykusuzluk çeken ve bütün gece saatinin dakikliğini kontrol eden arkadaşım Freddie onu bir gece resmi duyurular arasında "beni öptüğünde tatlım, dünya durur" dediğini duymuş. Zaman sadece sayı saymanın olduğu yerde vardır ve saymak yalnız bir ruhun etkinliğidir.

*Bu metin Grand Street dergisinin 54 numaralı sayısının (Sonbahar 1995) 34-35. sayfalarından alınmış ve Nazlı Ökten tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

BİLGE KARASU'YLA BİR GECE: BİNBİR GECE

miya se

Birine hayran olmam gerekseydi onu seçerdim. "En son kimi okudun?" deseler, onun adım verirdim. İlk onunla başladım belki de okumaya. Gerçek anlamda okumaya, anlamaya...

Kendini en az gösteren o... Hakkında en az yazılmış ve yazılıyor olması bu nedenden midir? Az konuşan, seslerle en az oynayan o... İçeride kapanıklığı, yalnızlığı, insansızlığı ve seçimini kedilerden yana yapmış olması mı beni çeken? "Çiğlik edip ne kadar piştiğimizi mi anlatıyoruz?" diye sorması mı içten içe? Yoksa "İnsanların başkalarına ne denli kapalı olabileceklerinin farkına varmıyoruz." deyişi mi?

"Onu anlamıyorum ama beğeniyorum." diyen çok kişi olmalı. Ben de onu anlamaya, anlamadığımı anladığım an başladım.

Bilge Karasu adına yakışır yaşadı. Benim içimde şimdiki zaman ekini taşıyor "yaşamak" onunla birlikte. Dostuyum, çocuğuyum, kedisiyim... En çok da kedisiyim. Kendi yalnızlığımda okşatırım düşüncelerimi. Okşanmanın rehaveti mırıltılara dönüşünce o da iletişimin içine girer. "Konuşanlarla konuşurum; konuşmayanları çok iyi anlarım, ben de onlardanımdır çünkü."

Ben de onlardanım. Bundan mıdır hamam böceklerine kıyamazlığım, ayırık otlarını yolamazlığım, çocuklarıazarlayamazlığım?...

"Sokaktaki insan" diye adlandırdıklarına sorsam "Uyuzun birisin sen!" derler. "Toplumcu" denenlere sorsam "Korkaklık seni içine kaçırır mış be kaplumbağa!" diyecekler.

Bilge Karasu'ya soruyorum: "Kendi izinden başka? Neredeydi kurtuluş?" diyor bir kedi şeytanlığı ile.

Kendi izim, kendi içimdeydi. İçimi nasıl böyle örmüşüm? Bu ipi, bu şişi ne zaman almışım elime? Bu motifleri kim dokumuş zihnime? Deli gömleğini kim geçirmiş sırtıma? Çözmek için mi çabam, yoksa çaprazları çoğaltmak mı?

Geceme bakıyorum. Bira, sigara, radyo, umut... Bu

gece oynaşlarım bunlar mı? Bu kadar mı? Geçmiş, gelecek nerede? Ne kadar?

Karasu'ya bakıyorum. Ona düşünüyor anlatmak: "Bir geçmişi anlatmanın, bir geleceği düşlemenin ötesine geçebilmek gerekti..." Anladım. (Tırnağın hem içinde hem dışında anlamak)

Onu anlatmak dönüp dolaşıp kendimi anlatma noktasına geliyor. Birilerini anlatanlar da hep böyle yapıyor; ama inatla başkalarını anlattıklarını söylemiyorlar mı?... Deli gömleğimin dikişleri geriliyor.

Yardım et Bilge Kedi!

Ediyor. ("Bu benim anlayacağım bir şey değil galiba" diyebilmek, "ben her şeyi anlarım" demekten öteye bir adım atabilmiş olmaktır.)

Adım adım öteye gitmek istiyorum seninle. Arkalarda kalabilirim kimi zaman. Öne geçtiğimi de görebilirsin. Sen 1995'te durdun. Sayılacak günlerim var benim.

Aşılacak engellerim, toplanacak deniz kabuklarım var yeniden denize atılmak için. Gözlerimdeki insani kıskançlığı görmelisin. Kötü niyetimi gizleyemiyorum. Beceriksizlik ediyorum. Bana baktığını biliyorum. Bakıp bakıp sustuğunu, ne düşündüğümü bildiğini biliyorum. Utanmamam için sevgiyle gülümsediğini...

düşdeğirmeni

UYKU

orhan cem çetin

Fotoğrafçının Notu:

Onun geceleri yapması gereken yegâne şey uyumaktı.
Ancak, geceleri yapamadığı yegâne şey de uyumaktı.

KUŞUYKUSU

faruk ulay

Güç bir gece geçirdin. Gördüğün dört düste dört gündüz yaşadın. Uykunu alamadan uyandın. Karşında sabahı bulmaktan hoşlanmadın. Yataktan kayarak indin, parke döşemenin gıcırdayan bölgesine yayılmış eski halıyı yakalayıp altına çektin. Senden boşalan şilteye, çukurlaşmış ortasına toplanmış çarşafa, ayakucundan dösemeye kaymış battaniyeye, döşemenin gıcırdayan ikinci bölgesine yayılmış kilime, üstündeki kadife kaplı koltuğa, havları dökülmüş kolluklara iliştirilmiş kolalı mendillerin tentenelerine, perdenin geniş aralığından odaya dolan sabaha, camı kaplamış buz kristallerine sırtlarını vermiş bir çift serçeye, sulusepken yağın kara baktın, soğuğu gördün. Her saniye yüz yirmi altı trilyon beygircüüne eşdeğerde güneş enerjisi almaya alışmış yerküre bu sabah havasını alıyordu. Şeytan tırnağının battığı noktadan sızan cerahat başparmağıyla oynamaya koyulmuş parmaklarına bulaşıyor, parmağını sıktıkça artan acı göz pınarlarının taşıyamayacağı ölçüde irileşip yanaklarından boynuna doğru kayan damlalarda somutlaşıyordu. Hapşırıyordun. Burnun akıyordu. Pijamanın yenini ararken pijamasız yattığını ayırımsıyordun. Bol paçalı donundan başka bir şey yoktu üstünde. Kötü dokunmuş halının keçeleşmiş tüyleri bacaklarını dalyordu. Gece yaşadığın dört gündülden ilki yerine Hans Hedtoft faciasını anımsıyordun. 30 Ocak 1959'a dönerek soğuktan kaçmaya çabalarken buzdağına çarpmış bir geminin boğulmaya hazırlanan doksan beş yolcusu arasında buluyordun kendini. Daha ilk yolculuğunu tamamlayamadan sulara gömülüyordu batmaz kabul edilen gemi. Yolcuların akıllarına Titanic'in sonu geliyor, ivedilikle birbirlerini sayıyor, bin beşyüz kişi olmadıklarına, önemsiz bir deniz kazasını sonuna dek yaşayabilmişler arasına katılacaklarına seviniyorlardı. Hans Hedtoft Copenhagen'a ulaşmadan batıyor ve bu sabaha değin, ne kendisinin ne de yolcularının izine rastlanabiliyordu. Dört duşlu bir gecenin altından kalkabilmişken Hans Hedtoft'la birlikte denizin dibini boylamayı kendine yediremedin, odana, soğuk sabahına döndün, halının daladığı yerlerini kaşıyarak yatağa tırmandın, çarşafa burnunu silip sarındın, yeniden yere, halının üstüne indin. Şiltenin çukurluğu iyice ortaya çıkmıştı, buna karşılık

başparmağın deminki denli acımıyordu. Ürpertin geçmişti. Kar iri taneler biçiminde yağıyordu. Başlarını gövdelerine gömmüş serçelerin sırtı iyiden iyiye beyazlanmıştı. Bir serçenin gündeğumundan günbatımına değin iki bin üç yüz kez öttüğünü okumuştun. Belli ki bir yaz günü gözlemine dayanılarak varılmıştı bu tartışılır sonuca. Serçelerin uzun yolculuklarını yalnızca geceleri gerçekleştirmeleri, yönlerini yıldızlara bakarak kestirebildikleri izlenimini vermişti kuşların da bazı insanlar gibi gece yaşamayı yeğlediklerini kabul etmeye yanaşmayan zoologlara. Serçeleri aptal yaratıklar arasına katan bir yazı okuduğunu sanmıyorsun, yine de onca soğuğa karşın iki kuşun bir kuytuya sığınmak yerine pervazda kartopuna dönmeyi beklemesi tuhafına gidiyor. Onlara baktıkça çarşafa sıkı sıkıya sarınıyorsun, gözkapakların ağırlaşıyor, yıllardan beri ilk kez yatağından uzakta uykuya dalıyorsun. Gündüzü geceye çeviren bu davranışın serçelerin ölmüş olduğunu anlamayı geciktiriyor. Dahası onları hava pompalı tüfeğinle senin öldürdüğünü, sahaflarda bulduğun, anlamadığın bir dilde yazılmış taksidermizm el kitabındaki resimlere bakarak doldurduğunu, çevredeki kuşlara ibret olsun diye pencerenin pervazına mıhladığını anımsamayı unutuyorsun. Uyandıığında güneş batmış olacak. Gözlerini karanlığa açacaksın. Kar dinmiş, soğuk artmış olacak. Bulutlarla kaplı gök kentin ışıklarını yansıtacak. Karanlıkta kalmayı seçecek, Hans Hedtoft'un yolcularından biri olamadığına hayıflanacaksın. Ama şimdi daha önemli işler peşindesin; aralarından güçlkle sıyrılabilirdiğin düşleri tamamlamaya geri döndün, ilki dışında tümünü bıraktığın gibi buldun, baştan alıp yeniden yaşamaya hazırlanıyorsun

Yabancı bir ülkede, tatildesin. Birinci haftanın sonunda yalnızca denizi ve göğü yakınsayabiliyorsun. Bir yaylıya atlayıp deniz kıyısına iniyorsun, sandaletlerini eline alıyorsun, kumsalı geçiyorsun, dalgaların çizdiği ıslak çizginin ardında bağdaş kuruyorsun. Gökten üç elma düşüyor. Birini hemen yiyorsun, ikincisini denize fırlatıyorsun, üçüncüsünün kabuğunu havaalanındaki dükkanların birinden aldığı üç numaralık Opinal

marka bıçakla soyup dörde bölüyorsun. Dilimlerden birini ve bıçağı cebine koyuyor, ötekileri kabuklarla birlikte yanbaşında kazdığın çukura gömüyorsun. Denize attığın elma az sonra kıyıya vuruyor. Eline aldığı kabuğundaki diş izleri dikkatini çekiyor. Soyulmuş üç dilimi gömüldükleri yerden çıkarıp denize atıyor, yerlerine pantolonuna sürterek kuruladığın elmayı gömüyorsun. Seni bekleyen yaylıya dönüyorsun, sandaletlerini kaldırımın kıyısına çarpıp kumlarını döküyorsun, ayaklarına geçiriyorsun, yaylıya binmeden önce cebindeki elma dilimini çıkarıp ata uzatıyorsun. At avucundaki dilimi dişlerini derine değdirmeden, olağanüstü bir beceriyle alıyor, uzun uzun çiğneyip yuttuktan sonra hala ağzı düzeyinde tuttuğun avucunu yalayarak sana teşekkür ediyor. Otele vardığında bara uğruyorsun, bir kadeh elma likörü içip tuza bandığın bir dilim limon atıyorsun ağzına. Kabuğuyla birlikte, yüzünü ekşitmeden yiyorsun. Odana çıkıyorsun, tatilin son gününe değin kapalı tutacağın pencerenin yakınındaki yatağa uzanıp gözlerini göğeye dikiyorsun. Daha önce görmediğin bu düş, sabah - uyanmadan önce yaşadığın son düşün yerini alıyor. Bir gökdelenin üst kat pencerelerini silerken tahta iskeleyi çatıya bağlayan halatlardan birinin dolandığı makaranın beklemediğin anda bir diş atmasıyla dengeni yitirip düşmeye başladığın düşü uyandıktan sonra anımsamaya çalışırken, serçelerin latince adını öğrenmek isteyecek, hayvanlar ansiklopedisini karıştırarak, passer domesticus adım bulacak, serçe beyinlerinin insanal özellikler taşıdığını, düşünmeye yatkınlığını, kuş bacaklarının hayvanlar dünyasındaki en gelişmiş süspansiyon mekanizmasına sahip olduğunu öğreneceksin.

Şimdi ikinci düşünüyü yaşıyorsun, tanımadığın birinin gövdesini taşıyorsun. Ellerinin büyüklüğünden, dudaklarının iki yanından çenene doğru uzamış gür bıyıklarından rahatsız oluyor, gövdende tanıdık bir nokta bulabilmek için oranı buranı yoklamaktan adımlarını birbirine karıştırıyor, gıcırdayan parkelerden çıkan sesi soğurmaya yayılmış neredeyse tozbezi küçüklüğündeki halılardan birine takılıyor, koridoru güçlkle geçiyor, yatak odasına açılan kapıyı acemi parmak oynatmalarıyla tutup itiyor, taşımaya alıştığın gövdeni yalakta uyurken buluyor, sessizce başucundaki komodine yürüyor, altına itilmiş yassı karton kutuyu sürüyerek odanın ortasına getiriyor, içindeki zarflardan biri dışında tümünü alıyor, kutuyu yerine koyup odadan çıkıyorsun. Yüreğin dakikada sekiz yüz kez atıyor. Alnın, kulakların sıcacık. Serçelerin gövde sıcaklığının ortalama kırk bir derece olduğunu da okumuştun hayvanlar ansiklopedisinde. Miden

kazınıyor, serçelerin saatte otuz kez beslenme gereksinimi duymaları canını sıkıyor. Bir an önce üçüncü düşe geçmek istiyorsun ki üçüncü düş kendini ikincisinin süreği olarak gösteriyor.

Yataktaki gövdeni görmenin seni şaşırtmadığını ayımsadığında odaya dönmeye karar veriyorsun. Zarfları saklayacak bir yer arıyorsun önce. Mutfağa gidiyor, fırına koyuyorsun onları. Tezgahtaki cam kavanozdan çaldığın kurabiyeyi ağzına atmadan önce lavabonun kıyısına vurup ununu döküyorsun. Kurabiyenin yarısı damağına yapıyor. Buzdolabında bulduğun bir şişe vişne suyunu bir dikişte içiyorsun, son yudumu ağzında tutup çalkalayarak dişlerine yapışmış kurabiye parçalarını temizliyorsun. Zarflan sakladığın yeri yeterince gizleyebilmek için fırının bağlandığı havagazı borusunun vanasını kapatıp yatak odasına dönüyorsun. Yatağın başucuna çektiğin iskemleye ata binercesine oturup kollarını arkalığa dayıyor, uyumakta olan gövdeni izlemeye koyuluyorsun. Yüzün sana dönük. Yarı açık ağzının kıyılarında donmuş salyaların ve yüzüne sayrılı bir insan izlenimi veren dağılmış saçlarıyla uyuyorsun. Nefes alışın düzensiz. Sanki uzun bir koşunun ya da uçuşun son metrelerindesin. Bazı kuşların yalnızca gece uçabildikleri geliyor aklına ister istemez. Gündüz uykularında görülen düşlerin gece görülenlerden bir ayrısı olup olmadığını bilmiyorsun. Gündüz uykularının gece uyunanlara benzemediğinin ayırdındasın. Deneyimlerinden edindiğin bu bilgiyi. Kendini okurken başkalarının okunmasına yarayacak bilgiler edindin. Karşında yatan gövdeye ilelenmiş kişinin kimliğini öğrenmeye yetersiz kalacak bir yığın bilgiyle doldurdun serçeninkinden kat kat büyük beynini. Bazan kendinin de yaptıklarına anlam veremiyorsun. Gözün komodine kayıyor. Altındaki kutuyu, içinden aldığı zarfları neden fırına koymuş olabileceğini düşünüyorsun. Bu eve taşındığından beri bir kez olsun yemek pişirmemişliğin fırını mutfağın bakir kalmış gereçlerinden biri yapsa da senin bu evde yaşadığını belirtecek en önemli ipucu, yatağına uzanmış gövden ki senin olmaktan çıkmışçasına mutlu, derin uyuyor. Sayrılı düşmekten mutlu gibisin yattığın yerde. Alnın kırışmış, gözlerin öylesine sıkı kapanmış ki gözkapakların katlanmış, buruşmuş.

Ürkünç bir düşün ta ortasında olmalısın. Büyük bir olasılıkla yüksek bir yapının üst katından düşüyorsun. Elinde sabunlu sudan yeni çıkarılmış bir sünger var. Düştüğün yeri görmemek için başını kaldırmış, düşmeye başladığın noktayı arıyorsun. Halatlarından boşanmış iskelenin üstüne gelmekte

olduğunu görüyor, süngeri tutan elini başının üstüne kaldırıyorsun, süngerden bileğine kayan damlalar dirseğinden gözüne damlıyor. Gözlerin yanıyor. Uyanıyorsun. Sünger tutan elini yastığın altında buluyorsun. Uyuduğun sırada olagelenleri anlayabilmen için uyandığında ilk işin odayı kolaçan etmek oluyor. Her seferinde, gördüğün düşleri anımsayacağın ipuçlarıyla donatılmış buluyorsun evi. Başını koyduğun yastığı ayakucunda, yatmadan önce su doldurup komodine bıraktığın bardağı parkenin gıcırıtlı bölgelerine yayılmış halılardan birinin üstünde bulmak gibi hareketli, genelde rahatsız bir gece geçirdiğini anlatacak veriler dışında, derin anlamlar yüklenmiş, yorumlanmayı bekleyen yaşantını etkileyecek denli düşündürücü, bazan uzun yaşayacağını haber veren, bazan üzen, ürküten, deniz ve hava ulaşım araçlarına binmekte gösterdiğin tedirginliği pekiştiren, yürümeyle sevdiren, insanlarla karşılaştığında yolunu değiştirmeye dek götürenleri de buluyorsun. Sözelimi, sokağa bakan pencerenin bulunduğu duvardan ayırmadığın iskemlen başucunda duruyor. İki haftada bir temizleyiciye yolladığın ceketlerin aylardır giyilmişçesine buruşuyor, her sabah işe giderken boyattığın ayakkabıların çamura bulanıyor. Paspasın üstünde bulmaya alıştığın gazetenin televizyon koltuğunda çıkıyor karşına. Yatmadan düzelttiğin çerçeveler uyandığında çarpılmış oluyor. Bazan yeni demlenmiş bir bergamot çayı kokusuna, bazan kanatları ardına dek açık pencerelerden giren ayazın soğuğuna, taşıdığı çöp kokusuna uyanıyorsun. Yeni tamir edilmiş musluk damlatıyor. Traş bıçakların açılmamış kutularından kullanılmış, paslanmış çıkıyor. Aylardır çalıştıramadığın elektrikli traş makinasının kordonunda bir bağlantısızlık olduğu anlaşılıyor, eve çağırdığın elektrikçi tablayı açıp sigortalara baktığında yarısının tellerini yanmış buluyor, kabahati bulaşık makinasına yüklüyor. O değil sen yüklüyorsun gerçekte. Bulaşık makinalarını sevmiyorsun. Yatmadan önce makinaya doldurduğun tabakları üstlerindeki yemek artıklarıyla birlikte lavaboya atılmış buluyorsun. Uyandığında demli çay kokusu almak o çayı ağız tadıyla içmene yetmiyor; ya şeker bitmiş oluyor ya da bardağın kırık ağız dudaklarını kesiyor. Uyandıktan sonraki ilk yarım saati geride bırakmak günden güne güçleşiyor. İşe geç kalma pahasına, dört sokak ötedeki bakkala koşup evin eksiklerini tamamlıyor, kırılanları yeniliyorsun. Bu işten zevk de almaya başlıyorsun. Mutfak dolaplarının rengahenk tabaklarla, değişik boyutta bardaklarla doluyor. Bakkal seni kapıya dek geçiriyor. Onu gördüğünde tuhaf bir ikilem yaşıyorsun. İnsanlara rastladığında yolunu

değiştirmeni öğütleyen duyguyla, kanının ısındıklarıyla çene çalma isteği çatışıyor. Bakkal semtteki serçelerin günden güne azaldığını söylüyor. Söylediklerine üzülmüş görünüyorsun. Çünkü gerçekten üzülüyorsun. Bakkalı ve serçeleri seviyorsun. İşe gitmeden önce eski kaşarın kabuklarını, ekmeğin artıklarını serpiyorsun salonun balkonuna. Bunları serçelerden önce kediler yiyor. Onları da seviyorsun. Özellikle sol kulağı yırtık, san benekli kediyi. Demek hala sevdiğin bir şeyler var. Bakkal, serçeler ve kediler. Yürümek, boyacı ve ayakkabıların. Gazete okumak ve oturmak. Çay, kurabiye ve şeker. Bir de uyanmak. Son zamanlarda yakını kaptırdığın düşlerden sağ salim çıktığının kanıtı olan uyanmak, yeni doğan güne gözlerini açmak, güneşin ilk ışınlarının yüzünde oynaşmasını duyumsamak, yatağın sırtını verdiği duvara dönüp yan yana astığın siyah/beyaz fotoğrafların sararın tonlarına bulanmasını izlemek ve ışınların her sabah duvarın bir başka bölgesini aydınlattığını keşfetmek büyük keyif veriyor sana. Güneşin yerkürenin çevresinde döndüğüne, senin yerkürenin merkezine kurulmuş bir evde oturduğuna inanacağını geliyor. Mevsimler sabırla sıralarını bekliyor değişmeye. Sen uyumaya yattığında sabırla uyanmayı bekliyorsun. Uyanıyorsun, ışınları yer değiştirmiş buluyorsun, yeni bir güne gözlerini açtığını anlıyorsun, bu değişikliğin seni de değiştirecek denli etkileyeceğini biliyorsun. Günün değiştirdiği sen, yaşamı değiştirebilmek için yola çıkıyorsun, bakkala uğruyorsun, peynirlerden, serçelerden, züccaciye den konuşuyorsunuz, seni işine götürecektir yola sapmak yerine tren istasyonuna yürüyüp rayları gören bir banka oturuyorsun, peronda bekleyenlerin konuşmalarına kulak veriyorsun, bazan onları hoşnut kılacak yorumlarda bulunuyorsun. Değişiyorsun. Değiştiğini anlayabilmek için tanık olduğun değişikliği geride bırakacak yeni bir değişiklik gereksiniyorsun ki bu değişikliği ancak uyandığında buluyorsun. Çok uyuyorsun. Hızla değişiyorsun. Sonra ipuçları birer birer çıkıyor ortaya. Bunları bulmaya alışmış olsan da bulduğunda düştüğün rahatsızlıkla bir arada yaşamaya alışamıyorsun. Dışarıya çıkıp boy boy yürümekle eve kapanmak arasında bir seçim yapamadığın zamanlarda okumaktan medet umuyorsun. Okumak evde oturmanı öngördürüyor. Günlük gazetelerin, hayvanlar ansiklopedinin ve atmaya kıyamadığın mektuplarından başka okuyacak bir şey bulamıyorsun evde. Sana asılan sekreterlerden birinin yıllardır her haftanın son iş gününün bitiminde eline tutuşturduğu mektupları biriktirdiğin kutuyu salona taşıyor, aldığı sıraya göre numaraladığın zarflan yemek masasına

boşaltıp sırayla okumaya başlıyorsun.

Dördüncü düş, okumaya başladığında araya giriyor, bir mektup olarak görünüyor ve tek okumalık bir yaşamı olduğunu söylüyor sana. Düşün kendisinin konuştuğu bir düştesin. Serçenin düşünme erkesini geliştirmeye ramak kalmış beyninden de üstün bir beyinle paylaşıyorsun uykunu. Mektubu okuyorsun? "Bana dert ortaklığı etmekten bıktığını biliyorum. Meraklanma, bu son mektubum olacak. Gelecek hafta yeni işime başlıyorum. Yalnızca atlaslarda rastladığım bir ülkede, çokuluslu bir şirketin işlettiği oteller zincirinin en yeni halkasında sarışın bir oda hizmetçisi olarak... Saçlarımı bu hafta sonu boyatacağım. Herkesin benden yaka silktiğini belirtecek davranışlarda bulunmasından bıktım. Elbette beni sevmediklerini belirtecekler. Çünkü çevrelerindeki tek insanım sevecek. Söylediklerine gık çıkarmadan katlanacak kimse bulamayacaklarım, kendilerini ben değin kimsenin sevmeyeceğini biliyorlar. Kısa pantolonlu çocukların mahalle oyunlarına benziyor yaşamımız. Pabucu yarım, çık dışarıya oynatalımlarla başlayan, akşamın geç saatlerinde ancak ailelerimizce kulaklarımızdan çekilerek evlerimize sokulduğumuz, ama bizi içeriye sokacakların yaşına ulaştığımızdan kendi kulaklarımızdan çekemediğimiz, dolayısıyla zamanımızı kapının önünde oynayarak geçirdiğimiz bir yaşam bu. Çocukluğumuzun oyunlarından tek değişikliği de artık oyunun oyun olmaktan çıktığı. Sevildiğimi biliyorum. Beni sevdiklerinin farkındalar. Ben de onları... Oyunumuzu aylarca uzaktan izledikten, kızışmalarımıza gıpta ettikten sonra bize katılmak isteyenlere karşı durmamız için gereksiniyoruz birbirimize. Dağılmak istemiyoruz. Kalabalıklaşmak istemiyoruz. Ancak birbirimize yetiyoruz. Sevgisizliğimizi paylaşırken ancak denkleştirebiliyoruz sevgimizi; yeni bir aç ağıza lokma ayıramayız. Böyle yiyoruz birbirimizi. Kendimize kalarak... Aramıza katılmak isteyenlerin uzağından geçiyoruz. Onlardan yana bakmıyoruz bile. Varlıklarından habersizmişiz gibi davranıyoruz. Ne bir sevgi ne de bir sevgisizlik yollamamak için bakışlarımızla. Hem biliyor musun, ben de hiçbirini sevmiyorum dostlarımla. Onları sevdiğimden bu sevgiyi göstermemeye katlanıyorum. Büyük bir özveri gerektiriyor duyguları içinde saklamak. Onların yaptıklarını durmaksızın kötülemek, bana ve birbirlerine olan davranışlarını yermek, zararsız görünen sözlerinin ardında bir kötülük aramak, bulmak ve yüzlerine vurmak. Zevk alıyor muyum bu durumdan? Elbette hayır. Onlar da zevk almıyorlar. Ama başladığımız

oyunu sürdürmek zorundayız. Dağılmamalıyız. Ancak böyle bir arada kalabiliriz. Dostlukların güç kurulabildiği bir dönemde yaşıyoruz. Suç bizde değil, onlarda. Onlar; dışımızda olanlar... Diyeceksin ki madem her şey yolunda, neden buradan ayrılıyorum öyleyse. Senin yüzünden... Senden uzaklaşabilmek için... Çünkü beni sevip sevmediğini anlayamadım. Dolayısıyla seni sevip sevmemem gerektiğini kestiremiyorum. Yalnızca mektuplarımı alarak dert ortaklığı ettin bana. Onları okuyup okumadığından bile habersizim. Düşünde rastladığın, bir-iki dakika içinde geride bırakacağın kişilerden biriymişim gibi görüyorum kendimi. Hiç bitmeyen bir düşe dönüştü iş arkadaşlığımız. Düşü gören sen, gerçekten yaşayan benim. Sen yeni bir düş beklerken ben yeni bir yaşam kurmaya çabalamaya kararlıyım. Günaydın."

Gözlerini açtığında karanlığın uykunun kardeşi, ölümün kuzeni olduğunu düşündün, ölmeye yanaşmadın, yeniden uyumaya kalkmadın. İskemleye ters oturmuş, seni izleyen posbıyıklı yüzü buldun karşında. Tanımadığın biri gibi davrandın bakkala. Uyandığını görünce yüzüne bir gülümseme yayan bakkal elini alına koydu, "Günaydın, ateşiniz düştü sonunda." dedi. Tanıştınız. "Ben," dedin, "Dört duşlu gecelerin tutsağım". "Memnun oldum." dedi bakkal, "Ben de aynı gecelerde dolaşıyordum bir ara." Gülüşünüz. Ölmekten kaçtığını söyledin ona. O da yaşamaktan bıktığını söyledi sana. Birbirinizi tamamlamaktan çok uzakta olduğunuzu belirtecek sözler söylediniz aynı anda. Bakkal gözüyle pervaza tünemiş serçeleri imledi. "Uçmak için geceyi bekliyorlar." dedi. "Evet, Passer domesticuslar böyledir." dedin. "Sucuklu yumurta yaptım." dedi bakkal. "Kaşar peynirinizi özledim." dedin. "O zaman size kaşarlı bir omlet yapayım hemen." dedi bakkal. "Bakkalların yemek yapmayı sevdiklerini bilmezdim." dedin. "Yemek yapmayı değil sizi sevdiğim için kıracağım yumurtaları." dedi bakkal. "Düş gibi konuşunuz." dedin. "Fırındaki mektuplar ne işe yarıyor?" diye sordu bakkal. "Hiç. atılmayı bekliyorlar." dedin. "Atayım mı?" diye sordu bakkal. "Mümkünse, omleti yaptıktan sonra." dedin. "İki gündür uyuduğunuzun farkında mısınız?" diye sordu bakkal. "Tahmin ediyorum." dedin, ekledin: "Serçeler uçtu." "Üzülme, yarın sabah yine dönerler." dedi bakkal. "Emin misiniz? diye sordun. "Eminim." dedi bakkal. "Peki." dedin.

GEÇENİN VE YAZININ BİLGELİĞİNE DAİR

murat gülsoy

Büyük hatırlama anları yaşayanlar bilirler; insan ne Zaman o geçmiş denen uçsuz bucaksız hayalin peşine düşse ve daha sonra bir düştün uyanır gibi geri dönse gündelik gerçeğine, tuhaf bir şaşkınlık ve mutluluk sarhoşluğu yaşar. Neden bu ulvi anları bu kadar seyrek yaşadığını anlayamaz. Beklenmedik bazı gerçeklerin rüyalarda ortaya çıkması gibi heyecan vericidir. Oysa hayat, kısa ve ilkel bir çizgi olarak önünde belirir. Uyduruk bir mezartaşı ile noktalanacak sıradan bir hayat. Ve sonra, kişi, o gecenin ölüm taklidi yapan yüzüne bakarak düşünür pencerenin ardında. Düşünür ki kendini diğerlerinden farklı kılabilecek bir şey bulsun. Düşünür ki şu geçici bir rüyadan ibaret olan bedeni içinde çırpınan çocuk gözyaşları bir anlam kazansın.

*Ben de bir çokları gibi
geçmişimin
çekmecelerini gecenin
yüzüne yüzümü
dayayarak karıştırırım.
Gece pek hünerli bir
gözbağcıdır. Gece....
Eski bir hikaye bu.
Zaman zaman
hatırlayıp, zihnimde
yeniden canlandırdığım
filmlerden biri. Benim
yazıyla ilişkimi kuran,
bana yazının sınırsız
zenginliklerini tanıtan,
harflerin, kağıdın ve
kalemın olası bütün
büyümlü anlamlarını
öğreten Usta'mın
hikayesi... Büyü ile
uğraşanlar bilirler,
kolay öğrenilen bir
sanat değildir harfler
ve sayılarla evreni
şekillendirmek; o
yüzden bu sanatı
hakkıyla yerine
getirememiş olan bu
zavallı çömezın
satırlarının arasında
gezinirken hoşgörü ve
sabrınızı esirgemeyiniz.*

Ben de bir çokları gibi geçmişimin çekmecelerini gecenin yüzüne yüzümü dayayarak karıştırırım. Gece pek hünerli bir gözbağcıdır. Gece.... Eski bir hikaye bu. Zaman zaman hatırlayıp, zihnimde yeniden canlandırdığım filmlerden biri. Benim yazıyla ilişkimi kuran, bana yazının sınırsız zenginliklerini tanıtan, harflerin, kağıdın ve kalemın olası bütün büyümlü anlamlarını öğreten Usta'mın hikayesi... Büyü ile uğraşanlar bilirler, kolay öğrenilen bir sanat değildir harfler ve sayılarla evreni şekillendirmek; o yüzden bu sanatı hakkıyla yerine getirememiş olan bu zavallı çömezın satırlarının arasında gezinirken hoşgörü ve sabrınızı esirgemeyiniz. Sözü edilen kişilerin rahatsız olmamaları için isim vermeden anlatılmaya çalışılacak olan hikaye bundan oldukça uzak bir yaz mevsiminde başlamıştı. Ve diğer hikayelerde olanın tersine kahramanımız kendi yaşayacaklarını önceden seçmişti.

Kendime göre, felaketlerle dolu bir uzun kış geçirmiştim ve hayatımla ilgili radikal kararlar vermem gerektiğine inanmıştım bir kere. Verdiğim kararlardan ilki ve belki de en önemlisi okulu bırakmaktı. Sonra ailemin yanından ayrılmak ve ardından da yazar olmak. Şimdiki gözlerimle baktığımda 'evden kaçıp kötü yola düşen kızların içlerindeki duygu depremlerine' benzettiğim bu ruh durumunu o zamanlar müthiş bir ağırlık, bolca tütün, kaba bir sakal, acıklı bir bakış ve diyaframın kullanıma girmesi ile teatral bir hava kazanan Kaptan'ın şiirleri ile yaşıyordum. Kararlarımdan ilk ikisi önemli olmakla birlikte yaz aylarının gelip okulların kapanması ve ailemin yazlığa gitmeleriyle süresiz olarak ertelenmişti. Şimdi yapılması gereken yazar olunmasıydı. Fakat nasıl?

Evde daktilo ile yaşadığım azap dolu saatler boyunca olağanüstü sıkıcılıktaki yaşamımdan kesitleri kağıtlara geçirmeyi sanıyorum. Her biri intiharla sonlanan, her genç adamın gizlice kendine yazdığı tüm mektup stillerini denemiştim. Fakat olmuyordu. Olamıyordu. Okuduğum roman ve hikayeler gibi bir türlü yazamıyordum.

Son bilmemkaç yılın en kurak yazının ortasıdaydım, sevgilim yoktu, yazının kapısını hâlâ bulamamıştım ve sakalımı kestığım için yüzüm bembeyazdı. Ve işte o günlerde ayrıntılarına girerek sizi sıkmak istemediğim olaylar ve tesadüfler sonucunda Usta ile tanıştım.

Usta dedikleri adam her haliyle antipatik bir adamdı. Herhalde hiç bir kadın ilk görüşte ona aşık olmamıştı ve herhalde bu babasından kalma evi olmasa hiç bir ev sahibi ona evini kiralamazdı. "Sakalını kestığın iyi olmuş..." dedi. Sonra da elime Suç ve Ceza'yı tutuşturarak, "öbür gün gel konuşalım" dedi. Bu arada diğer çömezlerle bu evin sınırları dışında görüşmemi yasakladı. Eve dönerken içimi pis bir sıkıntı

uçan hollandalı

kaplamıştı. Hayalkırıklığına uğramıştım. Ben modern edebiyattan veya marjinallerden hoşlanıyor ve bu alanda yazmak istiyordum. Oysa Usta denilen bu ruhu suratından da meyemetsiz adam bana artık kilo ile satılan yayınların vazgeçilmez ikilisini elime tutuşturmuştu. Suç ve Ceza. Birinci cilt suç ikinci cilt ceza... İçimden sövüp duruyordum.

Fakat yine de eve döndüğümde kitabı okumaya başladım. Bir kaç saat sonra not almak için masaya koyduğum kağıtlar bitmiş, küllükler dolmuş, akşamgüneşi dumanların arasında tembel tembel gerinirken Raskolnikov'un macerası çoktan benim maceram olmuştu bile.

Evet bir çalışma grubunun içindeydim artık. Benden başka üç çömez daha vardı. Duruma göre iki üç günde bir toplanıyorduk, tartışıyorduk; ve bu toplantıların dışında -yasak olduğu için- görüşmüyorduk. Bu yüzden diğer çömezleri sadece yazdıklarından taniyordum. Usta'yı ise çok sonraları tanıdım ki bunu daha sonra anlatacağım. Birbirini tanımayan ve tanımaları yasaklanmış bu insanlar sık sık toplanıp o yaz sıcaklarında heyecanla çalışıyorlardı bu da Ustanın ne kadar yetenekli bir hoca olduğunun göstergesiydi. Bir dakika bile sıkıldığımı hatırlamadığım bu toplantıların her biri diğerinden farklı bir atmosferde geçiyordu.

Örneğin ilk çalışmada, verdiği kitapları tek bir cümle ile özetlememi istedi. Düşünebiliyor musunuz, Suç ve Ceza'yı bir cümle ile özetlemek. "Olaylar Rusya'da geçiyor." esprisini yapmak geçiyordu içimden fakat ortam ve konumum bu tür hafiflikler için pek uygun sayılmazdı. Diğer çömezlerin kitapları farklıydı fakat onların da durumu vahimdi. Elbette apışıp kaldık. Ben uzun bir cümle girişiminde bulundum fakat ortalarında bir yerde ipin ucunu kaçırdım. Ustamız ise gülümseyerek açıklamaya başladı:

"Sizden önce zeki olmanızı istiyorum. Evet zeki olmanızı. Zekayı doğuştan gelen bir meleke olarak öğrendiğinizi biliyorum. Bu düşünce, zeki insanların diğerlerine öğrettikleri yanlış bilgidir. Evet yanlış bilgileri yaymak kimi zaman bazıları için yaşamsal bir önem taşır. Onlarca belki de yüzlerce insanı kendinize bağlayabilirsiniz. Bu başka zaman gireceğim bir konu. Önemli olan zeki olmanın ne olduğunu anlamamız. Çok zor bir şey değil. Tek yapacağınız anlamak istediğiniz şeyin çevresinde dolanmak. Ona olabildiğince çok açıdan bakmak. Tabii tüm bu değişik açılardan yapacağınız değerlendirmeleri olabildiğince hızlı yapmalısınız. Yeterince vakit verilirse çözülemeyecek bir problem yoktur. En azından bir yazar için. Şimdi size sorduğum soruya dönelim. Sizden tek bir cümle ile okuduğunuz kitabı özetlemenizi istediğimde hızla şu düşünceleri gözden geçirmelisiniz:

1. Usta'nın istediği yapılabilir bir ödev mi?
2. Tabii ki hayır. Bir cümlede anlatılabilecek olan roman değildir çünkü.
3. O halde Usta, bizden özet yerine geçecek bir özlü cümle, bizde bıraktığı duygu ve düşünceyi ortaya çıkarmak için bu soruyu soruyor.
4. Eğer 3. şık doğruysa bu çok sıkıcı bir çalışma.
5. Fakat Usta iddialı bir adama benzediğine göre bize yapamayacağımız bu ödevi verirken başka bir şey anlatmak için bir ön oyun tezgahlıyor.
6. Oyunu keşfedip, oyunun içinden Usta'ya yanıt verebilir miyim?

Evet tüm bu veya buna benzer düşünceleri o kafanızın içinde duran muazzam aletini yardımı ile hızla yapmalıydınız. Eğer yapabiliyorsanız zekice bir yanıt hazırlayıp oyunumu zobabilirdiniz. Fakat henüz aptal birer çömez olduğunuz için elyordamı ile bir takım cümleler gevelediniz. Benim de beklediğim buydu. Zaten sizinle çalışmalarımız sırasında herşey hesapladığım yönde gidecek. Peki yaratıcılık bunun neresinde?" diye sorduğunda Usta'dan ilk geçer notumu almıştım: "Altıncı adımdan sonrasını uydurabilmekte..." diye aklımdan geçenler ağzımdan dökülüyordu. Usta oralı olmadan devam etti: "Yaratıcılık kendi oyunlarınızı kurmaya başladığınız zaman ortaya çıkacaktır... Ayrıca kafanızın içindeki eşsiz alete iyi davranmanıza da bağlı... Alkol ve uyuşturucu 'aletinizi' hırpalalar. Karşınıza çıkan sorunları halletmek bir yana söylediğim çok yönlü hızlı düşünme ve problem çözme yeteneğinizi de kaybedersiniz. Demek ki zeki olmak için iki şey

Sizden önce zeki olmanızı istiyorum. Evet zeki olmanızı. Zekayı doğuştan gelen bir meleke olarak öğrendiğinizi biliyorum. Bu düşünce, zeki insanların diğerlerine öğrettikleri yanlış bilgidir. Evet yanlış bilgileri yaymak kimi zaman bazıları için yaşamsal bir önem taşır. Onlarca belki de yüzlerce insanı kendinize bağlayabilirsiniz. Bu başka zaman gireceğim bir konu. Önemli olan zeki olmanın ne olduğunu anlamamız. Çok zor bir şey değil. Tek yapacağınız anlamak istediğiniz şeyin çevresinde dolanmak. Ona olabildiğince çok açıdan bakmak. Tabii tüm bu değişik açılardan yapacağınız değerlendirmeleri olabildiğince hızlı yapmalısınız. Yeterince vakit verilirse çözülemeyecek bir problem yoktur. En azından bir yazar için.

uçan hollandalı

Sonra bize kalem ve kağıdı anlattı. Her yazı her kalemle yazılmazdı Usta'ya göre. O yüzden bir çok kaleme sahip olmak gerekiyordu. Kağıtla barışık, değişik mürekkeplerle yazan dolmakalemler. Kimisiyle imza atıp form doldurursunuz, kimisiyle günlük tutar, kimisiyle hesap yaparsınız. Ve içlerinden biri mutlaka gözdenizdir. Onunla en gizli, en mahrem kelimelerinizi kağıda geçirirsiniz. Mürekkebinin kuruması için kağıda üfler yazıya ruhunuzdan bir parça liflersiniz. O kaleminizi asla yere düşürmezsiniz, hırpalamazsınız, çünkü o sizin sancılı ruhunuzun dünyaya gönderdiği elçidir. Kağıtla bulduğunda çoşmalı sonra çalışma masanızın veya çantanızın temiz loşluğuna geri dönmelidir. Asla başkalarının parmakları değmemelidir. Daha sonraları bilgisayarlardaki kelime işlemcileri anlatırken de gözlerinde aynı aydınlığı görecektik.

yapacaksınız: birincisi onu oksijensiz bırakmayacaksınız. İkincisi de sürekli alıştırmaya yapacaksınız. Bunlar sizi zeki yapmaya yeter. Fakat yaratıcı yapmaya yetmez. Yaratıcılık için de araştırmacı bir ruha sahip olmalısınız. Araştırmacı ruh -ki insanlığın en güzel hasletlerindendir- öyle olunması gerektiği için kazanılabilecek bir şey değildir. Ruhunuzu heyecan ve aşkın yükselen dalgasına bindirmeyi öğrenmelisiniz. Bu belki de en zor kısmı."

Böylece önümüzdeki yirmi yıl ne ile uğraşacağımız ortaya çıkmıştı. Daha sonra bazı kelime oyunları oynadık. Daha sonra bir takım cümle kurma oyunları. Örneğin bir gün toplantı boyunca tüm konuşmalarımızı en az beş kelime ile kurulmuş cümlelerle yaptık. Bir başka gün sadece soru cümleleriyle konuştuk. Daha sonra bir kısmını başka yerlerde de oynadığımız bildiğim türlü türlü oyunlar oynadık. Ve her oyunun içinde o günlerde Usta'nın okumamız için verdiği kitapları konuşuyorduk. Kitapları satın almamızı istemiyordu. Bir çoğu eski baskı olan piyasada göremediğimiz kitaplarından veriyordu. Kapakları eski film afişlerine benzeyen babalarımızın gençliklerinde basılmış kitaplar... Yenileri piyasada vardı. Fakat kitapçıya elimizi kolumuzu sallayıp gidip kitap almamızı istemiyordu. Ona göre kitapla ilişkiye geçmek için önce onu bir nesne olarak ele almalıydık. Onu satın almadan önce hayalini kurmalıydık. Bir kaç kez kitapçı vitrininde seyretmeliydik. Daha sonra bir gün onu gerçekten istediğimiz, onu arzuladığımız bir gün gidip almalıydık. Eve döndüğümüzde bir kitabı paketinden çıkarmak için gerekli koşulları sağlamalıydık. Yanımızda kimse olmamalıydı. Perdeler kapalı, ortam loş olmalıydı. Ama asla karanlık değil. Belki biraz müzik. Biraz kahve... Ve sonra paketin bantlarını büyük bir özenle, kösnül bir yumuşaklıkla sıyrımalıydık... Sonra kitapla yüzyüze gelirdik. Çırlıçplak bir sevgili gibi karşımızda duran bu varlık bakalım bizi içine alacak mıydı? Biz onu sevecek miydik? Tekrar tekrar okuyacak mıydık? Artık sıra bizdeydi. Bu noktadan sonra işleri oluruna bırakmalıydık. Kitabın içine giremiyorsak zorlamamalıydık, sonra kitabın büyülü kapısı yıpranır bir daha gizlerine ulaşamazdık. İçine giremiyorsak daha zamanımız gelmemiş demektir.

Üçüncü haftanın ortalarına doğru bize birer kalem hediye etti. Hepsini birbirinden farklı dört kalem. "Şimdi bunlara uygun birer defter bulun ve kalemle tanıştırın." dedi. Biz bu ödevi zeki birer yazar olma yolundaki dört çömez olarak yerine getirdik. Sonra bize kalem ve kağıdı anlattı. Her yazı her kalemle yazılmazdı Usta'ya göre. O yüzden bir çok kaleme sahip olmak gerekiyordu. Kağıtla barışık, değişik mürekkeplerle yazan dolmakalemler. Kimisiyle imza atıp form doldurursunuz, kimisiyle günlük tutar, kimisiyle hesap yaparsınız. Ve içlerinden biri mutlaka gözdenizdir. Onunla en gizli, en mahrem kelimelerinizi kağıda geçirirsiniz. Mürekkebinin kuruması için kağıda üfler yazıya ruhunuzdan bir parça üflersiniz. O kaleminizi asla yere düşürmezsiniz, hırpalamazsınız, çünkü o sizin sancılı ruhunuzun dünyaya gönderdiği elçidir. Kağıtla bulduğunda çoşmalı sonra çalışma masanızın veya çantanızın temiz loşluğuna geri dönmelidir. Asla başkalarının parmakları değmemelidir. Daha sonraları bilgisayarlardaki kelime işlemcileri anlatırken de gözlerinde aynı aydınlığı görecektik. "Hepsi birer kapı" demişti, "Hepsi başka bahçelere açılan birer kapı. Ve siz her bahçede kendinizden birer parça bulacaksınız".

Ve zaman hızla geçti. Yavaş yavaş yazmaya başlamıştık. Usta bize çeşitli ödevler veriyordu. Doğrusu hepsi son derece zevkli bulmacalar gibiydi. Fakat ne. yalan söyleyeyim ben tüm bu oyunların sonunda yazar olacağıma inanmıyordum. Ansiklopedi maddelerinden yemek tariflerine, ekonomi makalelerinden hava durumu metnine, tiyatro oyunlarından film sinopsilerine dek olası bütün metin türlerini deniyorduk. Fakat hikaye denebilecek hiç bir şey yazmamıştık. Bir gün ilk hikaye ödevimizi aldık. Ve bu ödevin ilginç tarafı Usta'nın da bizim gibi ödevden sorumlu olmasıydı. Nihayet onun yazdığı bir metni okuyacaktık. Konuyu hep birlikte saptamıştık: Gece. Tek bir kelime bütün anlamları kendinde toplayabilir, demişti.

Üç gün sonra toplandığımızda herkes ilginç metinler yazmıştı.

Birinci çömez, yani ben, kendimce üzerinde düşünülmüş ve ilginç bir hikaye

yazmıştıım. Uzunca bir süredir gece hayvanlarının dünyası ile bilgiler topluyordum nedenini bilmeksizin. Usta'nın da dediği gibi bir yazara hayat veren yaratıcılık nedensiz ve çoğu zaman da sonuçsuz bir merak ve heyecan fırtınasından beslenir. Defterimin başına geçip de kahramanımın kimliğine girdiğimde adeta bir hatırlama süreci başlamıştı. Bu ilk defa başıma geliyordu. O yüzden Strigiformes adlı bu hikaye benim için özel bir önem taşır. Dediğim gibi o geceyi çok iyi hatırlıyorum. Zayıf bir ışıkla aydınlattığım çalışma masamın başında kolum uyuşarak ve dışardan gelen caddenin uğultusuna kulaklarımı tıkayarak hikayeye girişmiştim. Sanki bundan önce yaşadığım bir hayattan gelen grntlerdi. Hikaye bir tekne gezisiyle başlıyordu. Hikayenin kahramanı son derece sıkıntılı bir şekilde, çeşitli tesadüflerin sonucunda böyle bir tekne gezisine katılmış bir mühendisti. İçine kapalı, insanlarla doğru düzgün ilişki kurmayı bilmeyen, sıradan bir adam. Fakat onu sıradışı yapan bir özelliği vardı. Aksi takdirde bir hikayenin kahramanı olamazdı. Bu zellik onun mesleğinde, hayata bakışında, alışkanlıklarında, ilgilerinde birer parçasını gösteren bir kötü aşk hikayesiydi. Hikayenin içinde üstü örtülü göndermelerle ima edilen mutsuz biten yeni dalga bir aşka işaret ediyordu. Adamımız bu ne zaman yařandđı bilinmeyen olayın etkisini tüm hayatı boyunca taşıyacaktı. Zamanında onu derininden sarsan belirsizlikler girdabı öylesine büyük bir korkağa çevirmişti ki onu, dünya tarihinin ilk ve tek korkaklık kahramanıydı. Sonunu kestiremediği her olay onun için bir tehlikeydi. Hele karanlık. Ve o pis bilinmezın anası, gece! Bu yüzden gece hayvanlarına merak salmıştı, bu yüzden evde baykuş besleyecek kadar meseleyi abartmıştı. Işığın güçsüz bir köleye dönüştüğü gecenin krallığını hiçe sayan hayvanların sırlarını araştırmıştı. Sonra araya yine bilinmeyen bir zaman dilimi giriyor. Okuyucu bu tuhaf geçmişi, kahramanımız güverteden karanlık sulara bakarken onun bilinç akışından okuyor. Daha sonra adamımızın sıçrayan düşünceleri, bizi bugünlerde bu sefer para kazanmak için uğraştığı bir işin ipuçlarına getiriyor. Özellikle orduda kullanılmak üzere tasarlanan gece görüş sistemleri üzerinde çalışıyordu. Bu sırada kahramanımızın savunma-savaş-devlet-düşman diye devam eden zihinsel zinciri beklenmedik bir şekilde kesiliyor. Ona ilgi gösteren bir kadını. Kadın, daha sonra Usta'nın bu şekilde kullanmaktan kaınmamı gtlediği "bana-su-verdi" tiplemesi gibi giriyor. Yani zavallı adama yaklaşan, kaybolan ümitlerin tanrısal tesellisi bir kadını. Ona yukarıya bakmasını söylüyor. Yıldızlara, uzaya, sayısız yalnızca tanrıların hafızasına sığabilecek kadar çok yıldızla aydınlatılan bir büyük geceden ibaret olan uzaya... Kadın tam bu kelimelerle söylemiyor tabii. Kısa cmlerle ve muğlak bir üslupla işaret ediyor. Fakat adamımız için her kelime bir ilahi emre, bir büyülü vaade dönüşüyor. Ve başını kaldırıp bakıyor. Orada ilk defa yıldızları görüyor. Geceyi hiç olmadığı kadar güzel algılıyor. Ve tabii ki bakışlarını yere indirdiğinde kadını göremiyor. Orada kesip adamımızın geleceğine dair ipuçları vererek hikayeyi bitirmiştim. Adamımız geri kalan ömrünü bu yarı hayali ve belki de laf olsun diye söylenmiş bir çift laf yüzünden gerçek aşkın peşinde harcayacak görünüyor.

şimdi yeniden okuduğumda bir çok eksikler ve yanlışlar bulmama rağmen her kelimesini bir aşk mektubu gibi samimiyetle yazdđım için ellemeye kıyamadığım bu hikaye zerine Usta fazla bir yorumda bulunmamıştı. Fakat söylediği bir kaç şey belki de benim tüm hikayelerimi bağlıyordu. "Hikayede de sinemadaki gibi bir kuralın varlığında söz etmek çoğunlukla yanlış olmaz. Bu 'Duvara asılan tüfeğin filmin bir yerinde mutlaka patlayacağı' kuralıdır. Fakat senin hikayende hemen hemen asılı olan tüfekler hiç patlamıyor. Sadece kahramanın arada sırada o tüfekleri alıp parlatıyor, temizliyor. Bu aslında hep yařadđımız şey değil mi?"

İkinci omez de ilginç bir yerinden tutmuştu geceyi. Düşler... Biraz mistik biraz nasıl demeli bilim kurgu havasında bir hikayeydi. Soğuk bir anlatıcı yazarın kaleminden düşlerle bir problemi olan bir adamın hikayesini dinlemiştik. Bu hikayenin kahramanı kendikendine dş görmekten aciz biriydi. Bir dş fakiriydi. Fakat bir farkla. Başkalarının düşlerini görebiliyordu. Dşlerini dinlediği insanların anlattıklarını bütün gece inanılmaz bir canlılıkla yeniden yaşıyordu. Dş fakiri bu özelliğinin farkındaydı ve bu yüzden de kimsenin dşn duymak istemiyordu. Daha doğası hikaye dş fakirinin insanlardan kaçtığı bir döneminde başlıyordu. Gece olmaması için Tanrı'ya yalvaran bir adam. Çünkü dş görmediği zamanlarda

İkinci omez de ilginç bir yerinden tutmuştu geceyi. Düşler... Biraz mistik biraz nasıl demeli bilim kurgu havasında bir hikayeydi. Soğuk bir anlatıcı yazarın kaleminden düşlerle bir problemi olan bir adamın hikayesini dinlemiştik. Bu hikayenin kahramanı kendikendine dş görmekten aciz biriydi. Bir dş fakiriydi. Fakat bir farkla. Başkalarının düşlerini görebiliyordu. Dşlerini dinlediği insanların anlattıklarını bütün gece inanılmaz bir canlılıkla yeniden yaşıyordu. Dş fakiri bu özelliğinin farkındaydı ve bu yüzden de kimsenin dşn duymak istemiyordu. Daha doğası hikaye dş fakirinin insanlardan kaçtığı bir döneminde başlıyordu. Gece olmaması için Tann'ya yalvaran bir adam. Çünkü dş görmediği zamanlarda ertesı gün anlamsız bir tedirginlik ve panik içinde buluyordu kendini. Başkalarının düşlerini gördüğü zamanlarda ise gördüğü düşe bağlı olarak sonsuz bir huzur da duyabiliyordu, bir dehşetfilminin kahramanı gibi de uyanabiliyordu.

Dördüncü çömezın hikayesi dokunaklıydı. Yalnız bir bekçinin gecesini anlatıyordu. Herkesin erkenden uyuduğu ve sabahlan erkenden kalkıp ülke ekonomisine katkıda bulunmak için işlerinin başına koştuğu küçük bir kentin iyi bir mahallesinde görev yapan bekçinin durumu [...] Bekçinin sokaklarda hiç bir şey düşünmeksizin dolaştığı sahnelerin acıklı boşluğu anlatıcının acımasız üslubu ile birleşince siz bekçi adına uyuyan tüm kent halkından nefret ediyorsunuz. Oysa bekçi tam tersini yaparak bir ermişe dönüşüyor, kendini gecenin ruhu olarak görmeye başlıyor. Tüm nesnelere anlaşacak bir dil buluyor. Sokak lambaları, banklar, yanıp sönen trafik lambaları, park edilmiş arabalar, yorgun otobüsler, dükkanların kepenkleri, ilan panolan, kaldırım taşlan, betonların arasından fıskırımış piç fidanlar, kediler, köpekler, arabaların ezmiş olduğu kurbağalar, kirpiler... Herşey, ama herşey ona bir şeyler söylüyor.

ertesi gün anlamsız bir tedirginlik ve panik içinde buluyordu kendini. Başkalarının düşlerini gördüğü zamanlarda ise gördüğü düşe bağılı olarak sonsuz bir huzur da duyabiliyordu, bir dehşet filminin kahramanı gibi de uyanabiliyordu. İkinci çömez adamın bu ruh durumunu ve gördüğü düşleri ustalıklı anlatmış fakat sonunu getirememiştı. Yani düş fakirini intiharla sonlandırmıştı.

Usta hikayeyi oldukça sevmiştı. "Haftaya hikaye sonları üzerinde çalışacağız ve bu hikayeye hep birlikte hak ettiği sonu yazacağız." demiştı. Ve gerçekten de öteki hafta son sayfalarına bakmamızın izin verilmediği on tane hikayeye sonlar yazmıştık.

Üçüncü çömez karanlık işler çevirenlerin gecesini anlatmıştı. Hani şu 'gecenin her tür ihanete müthiş bir gerekçe olması' meselesi. Şehrin karanlık sokaklarında, serserilerin birer sırtlan gibi arkaları ıslak duvarlara dönük koşturtmaları ile başlayan çeşitli mezbeleliklerde gırtladı kesilen fahişelerle devam eden aşırı dozdan ölen genç mafya babalarının, ümitsiz ve delikanlı ve kötü fedailerin, polislerin gecesı... Bir çok kahramanı olan adeta bir roman taslağını andıran bir denemeydi. Ayrıntıları her yerde üç aşağı beş yukarı birbirine benzeyen romantik polisiye dizilerinde pekala kendine yer bulabilecek bir hikayeydi. Şiddet sahnelerinin sinemasal bir anlatıma fazlasıyla yüklenmesi insanın ağızında Coca Cola tadı bırakıyordu fakat Usta hiç de bu yönden yaklaşmadı. Daha. çok şimdi tam hatırlayamadığım sahne trafiği, tip ve karakter yaratma, gerilim düğümleri üzerine uzun bir söylev vermiştı.

Dördüncü çömezın hikayesi dokunaklıydı. Yalnız bir bekçinin gecesini anlatıyordu. Herkesin erkenden uyuduğu ve sabahlan erkenden kalkıp ülke ekonomisine katkıda bulunmak için işlerinin başına koştuğu küçük bir kentin iyi bir mahallesinde görev yapan bekçinin durumu hiç parlak değildi. "Yalnızdı ve geceydi." Nefis bir cümleydi. Hikaye bittikten sonra içi tümüyle dolan iki kelime... Bekçinin sokaklarda hiç bir şey düşünmeksizin dolaştığı sahnelerin acıklı boşluğu anlatıcının acımasız üslubu ile birleşince siz bekçi adına uyuyan tüm kent halkından nefret ediyorsunuz. Oysa bekçi tanı tersini yaparak bir ermişe dönüşüyor, kendini gecenin ruhu olarak görmeye başlıyor. Tüm nesnelere anlaşacak bir dil buluyor. Sokak lambaları, banklar, yanıp sönen trafik lambaları, park edilmiş arabalar, yorgun otobüsler, dükkanların kepenkleri, ilan panolan, kaldırım taşları, betonların arasından fıskırımış piç fidanlar, kediler, köpekler, arabaların ezmiş olduğu kurbağalar, kirpiler... Herşey, ama herşey ona bir şeyler söylüyor. Ve lirik bir anlatımla esriyen okur bir an için yalnızlıktan delirmekte olan bekçinin hikayesinde adeta hayvanlarla ve bitkilerle konuşabilen bir peygamberin hayaletini görüyor. Ve sonu da bu ustaca kurgulanmış yanılmanın bir kez daha altının çizilmesi ile son buluyor.

İki sayfalık bir başyapıtı o zamanlar benim gözümde. Usta ise fazla bir şey söylemedi. Uzun bir suskunluğa gömüldü. O anda ne düşündüğünü kestiremiyordum. Dördümüz bu düşünen adamın önünde bekliyorduk. Onu gözölüyorduk. Adeta düşünceyi izliyorduk. Nihayet suskunluğu bozdu:

"Arada sırada düşünmelisiniz. Herhangi bir problem çözmek için değil, zekice davranmak için değil, hiç bir şey için değil. Bu, size verdiğim öğütler içinde belki de en yararlı olanı. Belki de sizi, öğrettiklerimi uygulamaktan alıkoyacak bir pranga. Evet, arada sırada, kendinizi düşüncelerinizin kucağına yuvarlayın. Gözlerinizi bir noktaya dikip, kendinizi rahat bırakın. Bırakın zavallı yorgun bedeniniz biraz huzur bulsun. Sonra kendiliğinden ortaya çıkan düşüncelerin üşüşmesini izleyin. Uçup konan sonra tekrar uçan sinekler gibi aklınızın içinde bir hareket olduğunu göreceksiniz. Sakın bir tanesinin peşine takılıp gideyim demeyin. Sadece kaleodoskopik düşünce ve hayal cümbüşünü izleyin. Bir süre sonra tüm o karmaşa anlamını yitirecek ve hayat yakanızı bırakacaktır. Bir an, bir insan olarak, sahip olduğunuz her şeyi kaybetmiş çıplak bir yaratık olarak hissedeceksiniz. Bir gece mutlaka bu deneyimi yaşamak için kendinizi koltuğa bırakın.

"Böyle anları yaşamak için gecelerin seçilmesi bir tesadüf değildir. Çünkü gece dürüsttür. Geceleri yalan söylenemez. Sadece inanmak isteyenler için yalancılar vardır. Yoksa gece tüm erdemlerin kaynağıdır. Gündüzler ne kadar aldatıcı ise gece

o kadar bilgedir. Işık insana türlü oyunlar eder. Herşeyi uzaktan, tepeden göreceğinizi, tanıyabileceğinizi, anlayabileceğinizi sanırsınız. Gündüzleri karar vermek o yüzden pek kolaydır." Oysa karanlık, şeyleri dünyadan yalıtır. Şeyler kendi sınırları içinde var olduklarını hatırlarlar. Bir şeyi karanlıkta keşfetmek için, anlamak için onun yanına gitmek ve onu kendi hayali ışığınızla aydınlatmak zorundasınız. Bu emek harcamak demektir, saygı duymak demektir. İşte bu yüzden gece erdemlidir, işte bu erdem ve bilgelikten yoksun ahmaklar geceleri gündüze çevirmek için uğraş verirler.

"Sizin hikayeniz de bana gecenin bu erdemlerini hatırlattı, elinize sağlık." dedi ve sustu. Hiç birimiz onun hikayesini dinlemek istediğimizi söyleyemedik. İçinden belki de bu anlattıklarını yazacaktı ve vakit bulamadı, bizi geçiştiriyor diye düşünüyordum. Çünkü dördüncü çömez hikayesini bu kadar çok övmesini genç bünyem o tarihlerde kaldıracak durumda değildi. Oysa ne kadar çok yanıılmışım. Usta'nın hikayesi son derece ilginçti.

Bir kaç ay sonra bu çalışma grubundan kopmak durumunda kaldım. Üniversiteye geri dönmeye karar vermiştim. Yazarlık bana göre değil diye düşünüyordum. Uzun bir süre de Usta'dan haber almadım. Ta ki geçen gün o kadınla görüşünceye kadar. Gecenin bir yarısı çalan telefon uğursuz bir haberin yaklaşmakta olduğu hissini vermeye yetmişti ses tonuma. Karşımdaki kadın tedirginliğime aldırmandan Usta'nın bana bir emanet gönderdiğini ve bana elden ulaştırması gerektiğini söyledi. Hemen ertesi güne randevulaştık.

Genç ve asabi bir kadındı. İlk sıkıcı suskunluk nöbetlerinden sonra Usta'nın nasıl olduğunu sordum. Kadın dünyanın en anlamsız şeyini sormuşum gibi dik dik baktı: "Bilmiyor musunuz?" Hayır anlamında başımı salladım. "En son ... tarihinde bir çalışma grubu vardı ona katılıyordum. Sonra ayrıldım." dedim. Ve kadın benim sağlığıma ve ilgisizliğime şaşarak ben ayrıldıktan sonra olanları anlattı.

"Usta aslında yıllarca kendini yazar olmak üzere yetiştirmiş fakat her nedense bir türlü tutunamamış biriydi. Yıllarca yayınevlerinin kapısını aşındırmış, dergiler çıkarıp batırmış, akla gelebilecek tüm yazarları eleştiren yazılar basmış fakat kimse kaale almamıştı. Açıkçası uzun yıllar yok sayılmıştı. Ve Usta usta olmadan önce karar vermişti: "Madem kendisi bir yazar olarak ciddiye alınmıyor, o da gizlice yetiştireceği yazarlarla varolacaktı. Adı kimse tarafından bilinmese de olurdu. Tek istediği geleceğe bir yolla kalmaktı." Ve siz çömezleri bir şekilde seçerek yetiştirmeye başlamıştı. Hepinizi teker teker yetiştirecekti. Edebiyattaki akımları ve gelecekteki eğilimleri kestirdiğine inanıyordu. Hepiniz olası akımların ilk temsilcileri olacaktınız. Yazın dünyasında parlayan dört yıldız. O da bu hayali kozmolojinin gizli tanrısı. Fakat evdeki hesap çarşıya uymamıştı. İlk terkedene siz olmuştunuz. Yeterince sabırlı ve kararlı çıkmamıştınız. İkinci çömez ise sizden kısa bir süre sonra askere gitmiş ve bir daha dönmemişti. Üçüncü çömez Usta'nın sözünden çıkıp bir takım yarışmalara katılıp uyduruk dereceler almış daha sonra da barların ve kahvelerin vazgeçilmez gevezesi olmuştu. Dördüncü ve en yetenekli olan çömez ise yazdıklarını Usta'ya söylemeden bir yayıncıya götürmüş, ilk anlaşmasını imzaladığı anda Usta'yla ilişkisini kesmişti. Şimdilerde oldukça iyi bir şöhreti olan genç bir yazar olarak yaşamını sürdürüyordu. Usta ise tüm bu talihsizliklerin ve sonuncu çömezin ihanetine dayanamayarak asistanına bu zarfı bırakıp ortadan kaybolmuştu. Buyrun."

Zarfı açarken ne bulacağımı sanki Usta kulağıma fısıldıyordu: Bu o gün bize okumadığı Gece hikayesiydi. Adı: GECENİN VE YAZININ BİLGELİĞİNE DAİR.

Ve siz, o hikayenin şu anda son cümlesini okurken belki de o çok uzaklarda, bizim olmayan bir gecenin bilgeliğine sığınmış ruhunu dinlendiriyor.

*Çünkü gece dürüsttür.
Geceleri yalan
söylenemez. Sadece
inanmak isteyenler için
yalancılar vardır.
Yoksa gece tüm
erdemlerin kaynağıdır.
Gündüzler ne kadar
aldatıcı ise gece o
kadar bilgedir. Işık
insana türlü oyunlar
eder. Herşeyi uzaktan,
tepeden göreceğinizi,
tanıyabileceğinizi,
anlayabileceğinizi
sanırsınız. Gündüzleri
karar vermek o yüzden
pek kolaydır. Oysa
karanlık, şeyleri
dünyadan yalıtır. Şeyler
kendi sınırları içinde
var olduklarını
hatırlarlar. Bir şeyi
karanlıkta keşfetmek
için, anlamak için onun
yanına gitmek ve onu
kendi hayali ışığınızla
aydınlatmak
zorundasınız. Bu emek
harcamak demektir,
saygı duymak
demektir. İşte bu
yüzden gece erdemlidir,
işte bu erdem ve
bilgelikten yoksun
ahmaklar geceleri
gündüze çevirmek için
uğraş verirler.*

GÜNEŞTE GECE

yazan-çizen ergun kocabıyık

İŞTE GÜNEŞ BİR KEZ DAHA BATIYOR. O UYKUYA YATARKEN GECE UYANIR. GÜNDÜZ UYKUSUNU ALINCA GECENİN UYKUSU GELİR. HERKES ONLARIN BİRBİRİNDEN AYRI OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR AMA BU DOĞRU DEĞİL. KAPAYIN GÖZLERİNİZDEN BİRİNİ, İŞTE BİR YANINIZ GECE, ÖTEKİ YARINIZ GÜNDÜZ.

UYANIKLIK GÜNDÜZ İSE UYKU GECE DİR. HER GECE ÖLÜRÜZ UYKUYLA, SONRA YINE DIRİLİRİZ. ÖLÜMÜN HER AN ENSENİZDE OLMASI GİBİ YANIBAŞINIZDADIR GECE. GECE BİR KEFENDİR, UYKUDAN ÖNCE BİNDİĞİMİZ.

GÜNDÜZ DÜNYA İSE GECE DÜNYANIN TERSİ. GECE
BİR KILIÇ İSE GÜNDÜZ ONUN KINI. GÜNDÜZ
TOPLARŞA ORTALIĞI, GECE YARAMAZ BİR ÇOCUK, DA-
ĞITIR. GÜNDÜZ ŞUH BİR KAHKAHA İSE GECE BİR
GİĞLİK.

ÖNCE GECE VARDI. SONRA GÖRDÜK IŞIĞI. GÖZ KAPAKLARIMIZ YIRTILDI VE AĞILDI GÖZLERİMİZ. GECE DEN GELDİK, YİNE ONA DÖNECEĞİZ.

UYKU BİR GECE YOLCULUĞUDUR; İÇİMİZDE DOĞRU BİR YOLCULUK. GÖRÜNENİN İÇİNDEKİ GÖRÜNMEYENE. YETİŞKİNİN İÇİNDEKİ ÇOCUĞA. İNSANIN İÇİNDEKİ HAYVANA.

KILIFLARDAKİ ESİNTİ

halil ibrahim özcan

Saatin zembereği hasretlere yüzü dönüklüğü içinde kapıdan içeri giren adamın tıraşlı yüzünü sıvazlamasıyla boşalmıştı. Siyah ayakkabıları içinde beyaz çorapları vardı. Adamla o anda göz göze gelmiştik. Sertti. Sonra adam birden ellerime bakmaya başladı. Jiletle doğradığım avucumda okul yıllığı gizliydi. Dersin orta yerinde kimin daha acıya dayanıklı olduğunu ölçmek için jileti elimizin ayasına derin çizikleri hatıra bıraksın diye basardık. Sınıfın en arka sıraları bizi sayıklarken önde oturan kızlar zaten çoktan paylaşılmış olurdu. Cesaret, kendine dönük akrep kuyruğuyken çalan zil yağmasını biriktirirdi bir dahaki sessizliğine.

Boşluktan bir maske daha erimişti yüzümde. Gece kimin olabilirdi ki ısırılmış tükrükler arasından sıyrılıp yorgun insanların ahlaraına karışırken? Kim büyümüştü?

Figüran bir yücelik oluyordu kendini anlamaya çalıştığım ılık küllerden saatler. Tavaf sana ey adımlarımın aksaklığı. Çatladığı yerde dizlerimin bağı çözülürken sürtündüğüm uçurum evveliyatını soruyordu.

Şehir ahir zamana düşmüyordu adamın eli beline uzandığında. Ne söylersem değeri olmayacaktı. Taş kesilmemiştin. Dudaklarım bütün gölgelerimi toplamıştı herkesin ortasında. Galiba satılmıştım.

Beyaz dallar ipekten tenlerim sorarlarken elim hızla belime uzanmıştı.

KARISINI ŞAPKASIYLA KARIŞTIRAN ADAM*

oliver sacks

Dr P. yılların tanınmış klasik şarkıcısıydı. Şarkıcılık kariyerinin sonuna doğru, yerel bir müzik okulunda yıllarca öğretmenlik yapmış, ayrıcalıklı bir müzisyendi. Garip sorunlarının, öğrencileriyle ilintili olarak ilk defa gözlenmeye başlanması da öğretmenlik yıllarına rastlamaktadır. Bazen bir öğrenci kendini tanıttığında, Dr P. onu tanımaz, aslında tam olarak ifade etmek gerekirse, öğrencinin yüzünü çıkarta.mazdı. Öğrenci konuşur konuşmaz, sesinden kim olduğunu bulurdu. Bu olaylar çoğaldıkça çoğaldı, onu utandırmaya ve korkutmaya başladı. Bazen bu durum bir -komediye dönüşüyordu. Çünkü Dr P. sadece yüzleri tanımamakla kalmıyor, ortada görülecek yüzler olmadığına da varmış gibi görüyordu. Yolda yürürken su pınarlarının ve parkmetrelerin başını çocukların başı zannederek şevkatle okşuyordu; mobilyaların tokmaklarına dönerek şevkatle konuşuyor ve cevap alamayınca da şok geçiriyordu, İlk başta bu garip yanlışlıklara kendi dahil olmak üzere herkes şakaymışçasına gülüyordu. Onun her zaman, garip bir mizah anlayışı, 'Zen'sel paradoksları ve jestleri olmamıştı ki zaten? Müzikal gücü her zamanki kadar etkileyiciydi; kendini hastalanmış gibi de hissetmiyordu. Aslında kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti, yaptığı hatalar o kadar saçma ve dahiyaneydi ki hiç birini ciddiye almak mümkün değildi. 'Birşeyler' olduğunu anlamak için üç yıl geçmesi gerekti, bu sıralarda şeker hastalığı ortaya çıkmıştı. Şekerin gözlerine zarar verebileceğinin farkında olan Dr P. bir göz doktoruna başvurdu. Gözlerini iyice muayene eden ve hastalık tarihçesini alan doktor, "Gözlerinizle ilgili bir sorununuz yok, fakat beyninizin görme ile ilgili alanında bir problem var. Bir nörologu görmeniz gerekiyor" dedi. Dr P., işte bu doktorun tavsiyesiyle bana geldi.

Tanışmamızın ilk birkaç dakikasında klasik anlamda bir bunama belirtisi göstermediği ortadaydı. Mizah ve hayalgücünü kullanarak akıcı ve güzel konuşan çekici bir kişiğe sahip, engin bir kültür adamıydı.

Neden bizim kliniğe gönderildiğini anlayamamıştım.

Yine de garip bir takım şeyler vardı. Konuşurken karşımda, yüzü bana dönük olmasına rağmen, çözümlemesi güç bir durum mevcuttu. İçimden, bana kulakları bakıyor gözleri değil diye düşünmeye başladım. Gözleriyle beni görmüyor, sanki şöyle bir süzerek inceliyordu. Beni normal bir şekilde görmek yerine, gözleri ani ve garip bir şekilde burnuma, sağ kulağıma oradan aşağıya çeneme, tekrar yukarıya sağ gözüme takılıyordu. Sanki bu fiziksel özelliklerimi teker teker kaydediyordu. Fakat yüzümün tamamını, değişen yüz ifadelerimle birlikte 'beni', bir bütün olarak görmüyordu. O zaman bu durumun farkına tam olarak varmış mıydım, emin değilim. Sadece aldatıcı bir gariplik vardı. Yani görme eylemi ve yüz ifadeleri arasında olması gereken normal etkileşimde bazı hatalar var gibiydi. Muayene sırasında beni gördü, gözleriyle taradı ama yine de...

"Ne gibi bir sorunuz var?" diye sordum. "Bildğim kadarıyla bir şeyim yok fakat insanlar gözlerimle ilgili bir sorunum olduğunu düşünüyorlar" diye gülümseyerek cevap verdi. "Ama siz görmenizle ilgili bir sorunuz olduğunun farkında değilsiniz, öyle mi?" "Hayır, doğrudan böyle bir sorunum yok, fakat araya hata yapıyorum."

Karıyla kısa bir konuşma yapmak üzere dışarıya çıktım. Geri döndüğünde, Dr P. sakın bir şekilde pencerenin kenarında oturuyor, dışarıya bakmak yerine, dışarıyı dikkatle dinliyordu. "Trafik, sokak gürültüsü, uzaktan geçen trenlerin sesi, bir çeşit senfoni oluşturuyorlar, değil mi? Honegger'in Pasifik 234'ünü bilirsiniz." dedi. Kendi kendime ne kadar hoş bir insan diye düşündüm. Bu insanın nasıl ciddi bir sorunu olabilirdi? Acaba onu fiziksel olarak muayene etmeme izin verir miydi? "Tabii Dr. Sacks" dedi.

* The man who mistook his wife for a hat and other clinical tales (1990-Harper Perennial Edition) adlı kitaptan Çiğdem Çalkılıç Türkçeleştirdi. (Yapı Kredi Yayınları'nda basıma hazırlanıyor) Oliver Sacks, Albert Einstein Tıp Koleji'nde klinik nöroloji profesörü olarak çalışmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda sinemaya uyarlanmış olan "Uyanışlar" (Awakenings) adlı kitabın da yazarıdır.

Bu her zaman ki sıradan, kas gücü, koordinasyonu, refleksleri ve kasılma hareketini içeren nörolojik muayene sırasında kendimi tutarak sustum, böylelikle, belki onu da susturmuş oldum. İlk garip olay, reflekslerini incelerken, ortaya çıktı. Sol ayakkabısını çıkartarak, sol ayağının altını bir anahtarla çizdim. Bu saçma görünse de refleksleri ölçmek için kullanılan temel bir uygulamadır. Sol tarafta hafif bir anormallik vardı. Sonra oftalmoskopumu (ophthalmoscope) takmak üzere dışarı çıktım. Ayakkabısını kendi kendine giymesi için onu yalnız bıraktım. Bir dakika sonra döndüğümde şaşırarak gördüm ki ayakkabısını giymemiş.

"Yardım edebilir miyim?" diye sordum. "Kime? Ne için?" "Ayakkabınızı giymenize." "Haa, ayakkabımı unutmuştum" diyerek kısık bir sesle "ayakkabı, ayakkabı" diye söylendi. Şaşkın görünüyordu. "Ayakkabınız" diye tekrar ettim" belki giymişsinizdir". Yoğun fakat yanlış yere doğru yöneltilmiş bir dikkatle, ayakkabıya bakmadan, aşağılara doğru göz gezdirdiyordu. Sonunda gözleri ayağına takıldı ve işte ayakkabım, öyle değil mi?" dedi. "Yanlış mı duymuştum? Yoksa o mu, yanlış görmüştü?" "Gözlerim..." dedi ve elini ayağının üzerine koydu, "bu benim ayakkabım değil mi?" "Hayır değil. Bu sizin ayağınız. Ayakkabınız da orada." "Aa, ben onu ayağım zannetmiştim." Şaka mı yapıyordu? Çıldırılmış mıydı? Kör müydü? Eğer bu, onun garip hatalarından biriye, şimdiye kadar karşılaştığım en garip hata onunkiydi.

Daha başka bir sıkıntıya yol açmamak için ayakkabısını 'ayağına' giymesine yardımcı oldum. Dr P. ise ilgisiz, tasasız hatta keyifli görünüyordu. Muayeneye bir süre ara verdim. Keskin bir görme becerisine sahipti; yerdeki bir iğneyi hiç zorluk çekmeden görüyordu, ama iğne sol tarafındaysa bazen fark edemeyebiliyordu.

İyi görüyordu ama ne görüyordu? Ulusal Coğrafya Dergisinin (National Geographic Magazine) bir sayısını açtım ve içindeki bazı resimleri anlatmasını, tarif etmesini istedim.

Davranışları çok ilginçti. Gözleri aceleyle bir yerden bir yere gidip geliyor, aynı yüzüme bakarken yaptığı gibi minik ayrıntıları, ayırdedici özellikleri bir araya getiriyordu. Çarpıcı bir parlaklık, renk veya şeklin dikkatini çekmesi, bir yorumda bulunmasına sebep oluyordu. Ama hiç bir şekilde görüntüyü bir bütün olarak algılayamadı. Görüntüyü aynı radarın ekranındaki noktalar gibi gözleriyle taradı ama sadece detayları görebildi,

bütünü göremedi. Resmin tamamı ile hiç bir ilişki kurmadı, diğer bir deyişle asla resmin fizyonomisi ile ilgilenmedi. Bir manzara veya başka bir görüntü ile ilgili hiçbir bir anlayışı yoktu.

Sahra çölünün kum tepelerinin, uçsuz bucaksız büyüklükteki görüntüsünün yer aldığı kapak resmini gösterdim. "Burada ne görüyorsun?" diye sordum. "Bir nehir ve suyun üzerine doğru uzanmış terasıyla, küçük bir misafirevi görüyorum. İnsanlar terasta yemek yiyorlar. Orda burda renkli şemsiyeler görüyorum." dedi. Bakmasına bakıyordu ama kapak resminden biraz yukarıya, havaya doğru ve orada olmayan şeyleri anlatıyordu. Sanki resimdeki boşluk onun, nehri, terası ve renkli şemsiyeleri hayalinde canlandırmasına yolaçmıştı.

Şaşkın görünüyordu olmalıydım ama o iyi bir cevap verdiğini düşünüyor gibiydi. Yüzünde mütebessim bir ifade vardı. Muayenenin bittiğine karar vermiş olmalıydı ki şapkasını aramaya başladı. Eliyle uzanarak karısının kafasını tuttu ve giymek üzere kaldırmaya çalıştı. Görünüşe göre karısını şapkasıyla karıştırmıştı! Karısı ise böyle şeylere alışık olduğunu gösterir bir şekilde hareket etti.

Geleneksel nöroloji veya nöropsikoloji açısından düşündüğümde, olaylara bir anlam veremiyordum. Bazı alanları mükemmel bir şekilde korunmuş, bazıları ise tamamiyle anlaşılmasız bir şekilde bozulmuştu. Bir taraftan karısını şapkasıyla karıştırırken nasıl oluyordu da Müzik Okulunda hocalık yapmaya devam ediyordu?

Onu yeniden, bu sefer, aşına olduğu bir mekanda, evinde görmem gerektiğini düşündüm.

Birkaç gün sonra, Dr P.'yi ve eşini, çantamda Dichterliebe (Schumann'ı sevdiğini biliyordum) ve algılama yeteneğini ölçmek üzere bir kaç garip nesne ile birlikte ziyaret ettim. Bayan P., bana. Berlinin geçtiğimiz yüzyıl sonundaki havasını çağrıştıran, bu geniş daireyi gezdirdi. Eski, muhteşem bir Bösendorfer piyano salonun tam ortasına yerleştirilmişti. Piyanonun etrafında müzikle ilgili şeyler, enstrümanlar, ödüller yerliyordu. Dr P. salona girdi, biraz kambur duruyordu ve dalgındı. Sarkaçlı büyük saate doğru ilerledi ve elini uzattı. Ama sesimi duyunca bana doğru yönelerek elimi sıktı, selamlaştık. Konser ve gösterilerden bahsettik. Çekinererek, şarkı söyler mi diye sordum.

"Dichterliebe" dedi heyecanla "ama artık notaları okuyamıyorum, siz çalar mısınız?" Deneyeceğimi

söyledim, o muhteşem eski piyanodan, ben bile doğru ses çıkartıyordum. Dr P., yaşlı fakat mükemmel bir kulak ve ses ile güçlü ve sade bir müzikal zekayı birleştiren, sonsuz derecede yumuşak ve renkli bir Fischer-Dieskau idi. Müzik okulunun ona yardımda bulunmak üzere görev vermediği ortadaydı.

Dr P.'nin beyninin, temporal bölgesinde bir hasar olmadığı görülüyordu. Şahane bir müzikal kortekse sahipti. Özellikle, görsel süreçlerin meydana geldiği parietal ve oksipital bölgelerindeki durumun nasıl olduğunu merak ediyordum. Nörolojik ölçme aletlerim arasında Platon-ik cisimler taşıırım. Muayeneye ilk olarak bunlarla başladım.

İçlerinden bir tanesini seçerek, "Bu nedir?" diye sordum. "Tabii ki bir küp" dedi. Başka bir tanesini göstererek "Ya bu?" dedim. "Daha yakından inceleyebilir miyim?" diye sordu. Hızlı ve sistematik bir şekilde inceleyerek "bu bir onikigen (dodecahedron) tabii ki" dedi. "Diğerlerini göstermek için uğraşma, yirmigeni de (icosahedron) bileceğim".

Soyut şekillerle bir sorunu yoktu. Ya yüzler? Bir deste oyun kağıdı çıkardım. Vale, kız, papaz, joker dahil olmak üzere hepsini anında tanıdı fakat bunlar ne de olsa stilize edilmiş desenlerdi. Yüzleri mi yoksa yalnızca bazı şekilleri mi gördüğünü söylemek imkansızdı. Çantamdaki bir deste 'çizgi resmi' göstermeye karar verdim. Burada da yine, çoğunlukla doğru ceaplar verdi. Churchill'in purosunu, Schnozzle'in burnu; anahtar bir özelliği bulur bulmaz yüzü tanıyordu. Ama çizgi resimler formel ve şematikti. Gerçek yüzler yine, gerçeğe en yakın şekilde sunulduğunda nasıl gördüğü araştırılmalıydı. Televizyonu açtım, sesimi kıstım ve kanalın birinde eski bir Bette Davis filmi buldum. Bir aşk sahnesi başlamıştı. Dr P. aktristi tanıyamamıştı. Bunun nedeni belki de Bette Davis'in onun dünyasına hiç girmemiş olmasıydı. Daha da çarpıcı olanı ne Davis'in ne de rol arkadaşının yüzündeki ifadeleri çıkartamamasıydı. Ateşli bir sahne sırasında, yüz ifadeleri, aşka yoğun bir özlemden, şaşkınlığa, nefrete, kızgınlıktan yumuşak bir barışmaya dönüşüyordu. Dr P. bunların hiçbirini anlayamıyordu. Ne olup bittiğini, kimin kim olduğu, hatta kimin hangi cinsiyetten olduğu konusu, kafasında açık değildi. Sahne hakkındaki yorumları bana, bir Marslı olduğunu düşündürüyordu.

Zorluk çekmesinin nedenlerinden biri muhtemelen, Hollywood filmlerinin gerçekdışılığıydı. Bana öyle

geliyordu ki kendi hayatında karşılaştığı yüzleri tanımada çok daha başarılıydı. Evinin duvarlarında ailesinin, meslektaşlarının, öğrencilerinin ve kendinin fotoğrafları vardı. Bunların bir kısmını topladım ve pek de istemeyerek ona gösterdim. Filimle ilgili olarak komik veya farsvari gibi gözükken durumu, gerçek hayat söz konusu olduğunda trajikti. Kimseyi tanıyamadı. Ne ailesini, ne meslektaşlarını, ne öğrencilerini ne de kendisini! Einstein'ı tanıdı çünkü bıyığını ve saçının o özel şeklini farketmişti. Birkaç kişide daha aynı şey oldu. Kardeşinin resmini gösterdiğimde "Paul" dedi. "Bu kare çeneyi, şu büyük dişleri nerede olsa tanıırım". Fakat tanıdığı Paul müydü, yoksa o kişinin kimliği hakkında mantıklı bir tahminde bulunmasını sağlayacak bir kaç özelliği miydi? Ayırdedici işaretler olmadığında tamamiyle kayboluyordu. Hatalı olan sadece bilişsel süreçler 'gnosis' değildi. Tüm işlemde kökten bir hata vardı. Bu yüzler her ne kadar yakınları ve sevdiği kişilere ait olsalar da, onlara soyut bilmeceler veya testlermişçesine yaklaşıyor, onlarla ilişki kurmuyor, onları tanıyamıyordu. Hiçbir yüz tanıdık gelmiyordu. Sadece o yüze ait bir kaç özellikten çıkardığı bir 'o', veya bir 'şey' vardı. Bundan dolayı formel bir tanıma yeteneğine sahip olmakla birlikte, hiçbir kişisel tanıma belirtisi göstermiyordu. Bu, onun yüz ifadeleri karşısında kör veya ilgisiz olmasına yol açıyordu. Bizlere göre bir yüz, dış dünyaya bakan bir kişidir. Kişiyi yüzüne (personasına), bakarak görürüz. Ama Dr P. için bu anlamda görünen bir persona veya bu personanın içinde bir kişi yoktu.

Yolda gelirken bir çiçekçiye uğrayarak, ceketimin ilğine takmak üzere çok hoş kırmızı bir gül almıştım. Bunu çıkartarak ona uzattım. Gülü, sanki kendisine çiçek verilmiş bir kimse gibi değil de, kendisine bir bitki örneği verilmiş botanikçi veya bir morfoloğ gibi eline aldı. "Altı inç uzunluğunda, yeşil uzun bir bağlantısı ile birlikte, içice geçmiş kırmızı bir form" diye yorumladı. "Evet Dr P. bunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?" diye ona cesaret vererek sordum. "Söylemesi zor" dedi. Kafası karışmış görünüyordu. "Platonik cisimlerin basit simetrisinden uzak olmasına rağmen kendine ait üst düzeyde bir simetrisi olabilir... Bunun bir bitki türü veya bir çiçek olabileceğini düşünüyorum". "Olabilir mi?" diye sormaya devam ettim. "Olabilir" diye onayladı. "Koklayın bir bakalım" deyince, sanki ondan üst düzeyde bir simetriyi koklamasını istemişim gibi şaşkın şaşkın baktı ama dediğimi yaptı, ve aniden hayata döndü. "Çok güzel bir gül tomurcuğu. Ne mükemmel bir koku". Aniden "Die rose, die Lilies..." diye mırıldanarak şarkı söylemeye başladı. Öyle

görünmekteydi ki gerçekliği görme ile değil de koku ile farkedebiliyordu.

Son bir deneme daha yaptım. İlkbaharın basındaydık ve soğuk bir gündü. Sofaya paltomu ve eldivenlerimi bırakmıştım. Eldivenlerimden birini kaldırarak "Bu nedir?" diye sordum. "İnceleyebilir miyim?" diye sordu ve eldiveni eline aldı. Geometrik şekilleri inceler gibi incelemeye devam etti. En sonunda "Uzunca bir yüzey" diye açıklamaya başladı "kendi içine kapanan ve eğer bu kelime uygunsa -biraz duraksadı- dışarıya doğru uzanan beş tane torbası var." Dikkatli bir şekilde "Evet, bunu tarif ettiniz, şimdi de ne olduğunu söyleyin" dedim. "Bir çeşit kaplayıcı mı? dedi. "Evet, ama neyi kaplıyor?" diye sordum. Dr P. gülerek, "içinde ne varsa onu" diye cevapladı. "Pek çok olasılık mevcut. Bozuk para çantası olabilir mesela, çeşitli büyüklükteki bozuk paralar için, şey olabilir..." Bu saçma konuşmaya engel oldum. "Hiç bildiğiniz bir şeye benzemiyor mu? Vücudunuzun bir parçasını kapladığını düşünebiliyor musunuz?" diye sordum. Yüzünde anladığına dair bir belirti yoktu.(1)

Hiçbir çocuğun "Kendi içine kapanmış... süreğen bir yüzeyden" bahsetmeye ve böyle bir şeyi görmeye gücü yoktur. Fakat her çocuk, hatta bebek bir eldiveni, eldiven olarak hemen tanır ve ele giyilmesini olağan karşılar. Dr P. için bu durum farklıydı. Hiçbir şey ona tanıdık gelmiyordu. Görsel olarak, soyut ve cansız bir dünyanın içinde kaybolmuştu. Gerçek bir görsel dünyası olmadığı gibi, gerçek bir görsel benliği de yoktu.'Şey'lerden konuşabiliyordu ama onları yüz yüze göremiyordu. Hughlings Jackson, afazik ve sol yarım küresinde ur olan hastaları anlatırken, 'soyut düşünme' ve 'önergelerle düşünme' yeteneğini kaybettiklerini söyler ve köpeklerle karşılaştırır. Aslında daha çok köpekleri afazik hastalarla karşılaştırır.

Öte taraftan Dr P. hassas bir makine gibi çalışıyordu. Görsel dünyaya bir bilgisayar kadar ilgisiz olmakla kalmıyor, daha da çarpıcı olarak, dünyayı bir bilgisayar gibi anahtar özelliklerle ve şematik bağlantılarla yorumluyordu. Şema en ufak bir gerçeklik algısı olmadan, kimlik tanıma araçlarıyla tanımlanıyordu.

Şimdiye kadar yapmış olduğum muayene bana Dr P.'nin iç dünyası hakkında hiç bir bilgi vermiyordu. Görsel hafızasının ve hayalgücünün hala sağlam olması ve yürürken etrafındaki binaları bana anlatması mümkün müydü? Sağ tarafındaki binaları sıraladı ama soldakilerden hiç birini söyleyemedi.

Meydana, güneyden girdiğini hayal etmesini istedim. Yine sadece sağındaki binaları saydı. Bunlar, daha önce, diğer yönden girdiğinde görmediği binalardı. Daha önce gördüklerini de şimdi atlamıştı.

Tahminen bunlar artık görülüyordu. Sol tarafta ilgili güçlükler ve görsel alan bozuklukları içsel olduğu kadar dış kaynaklıydı da. Görsel hafızasını ve hayalinde canlandırma becerisini ikiye ayırıyordu.

İçsel görme sürecinde üst düzeyde ne olmaktadır? Tolstoy'un karakterlerini canlandırdığı sonra da gördüğü gibi hemen hemen bir halüsinasyon kadar yoğun bir şekilde düşünerek, Dr P'yi Anna Karenina hakkında sınavdım. Olayları hiç zorlanmadan hatırlıyor, hikayenin gelişimini hiç kaybetmeden kavriyordu. Fakat görsel karakteristikleri, anlatımı ve görüntüleri tamamiyle elemişti. Kahramanların söylediği sözleri hatırlıyor ama yüzlerini hatırlamıyordu. Sorulduğunda, hemen hemen tamamiyle kelimelere dayalı etkileyici hafızasıyla orjinal görsel tarifleri anlatıyordu. Ama bunların, onun için, duyumsal, duygusal ve kurgusal gerçeklikten uzak ve içi boş olduğu görülebiliyordu. Yani içsel bir agnozisi de vardı.(2)

Ama bunun sadece belirli imgelem çeşitleri için geçerli olduğu açığa çıkmıştı. Görsel anlatımlara ve dramalara ait yüzleri ve sahneleri, zihinde canlandırma becerisi fazlasıyla zarar görmüştü. Hemen hemen bu becerisi kaybolmuştu. Şemaları, zihinde canlandırma becerisi, korunmuş, hatta daha da gelişmişti. Dolayısıyla, onunla zihin satranç oynadığımızda, satranç tahtasını ve taşların hareketlerini zihninde canlandırmakta ve beni açık bir farkla yenmekte hiç zorluk çekmemekteydi.

Luria, Zazetky'den bahsederken, 'hayalgücü'nün zarar görmediğini fakat oyun oynama kapasitesinin kaybolduğunu söylemiştir. Zazetky ve Dr P. birbirlerinin, aynası dünyalarda yaşadılar. Aralarındaki en üzücü fark, Luria'nın dediğine göre Zazetky, 'lanetlenmiş biri' gibi kaybettiği yeteneklerine kavuşmak için sarsılmaz bir kararlılıkla savaşıırken, Dr P. nin savaşmaması, kaybettiği şeylerin ne olduğundan bihaber olmasıdır.(3)

Muayene bittiğinde, Bayan P. bizi, kahve ve lezzetli minik keklerin bulunduğu sofraya çağırıyordu. Dr P. mırıldanarak, büyük bir iştahla kekleri yamağa

başladı. Hızlı ve akıcı bir şekilde, hiç düşünmeden, keyifli sesler çıkartarak tabakları önüne çekti ve yiyeceklerin o bildik, melodik yutkunma sesleriyle birlikte biraz ondan biraz bundan almaya devam etti. Aniden kapı kuvvetli ve gürültülü bir şekilde çalındı; güm güm güm. Bu ani gürültü karşısında, çok şaşırın Dr P. masanın başında hareketsiz bir şekilde donup kaldı ve yemek yemeği bıraktı. Yüzünde, ilgisizlikle birlikte, olan bitenden hiç bir anlam çıkaramadığını gösteren karmakarışık bir ifade vardı. Artık masayı, az önce gördüğü gibi, üzerinde kekler bulunan masa olarak algılamıyor ve görmüyordu. Karısı kahvesini doldururken, burnuna dolan kahve kokusuyla yeniden dünyaya döndü. Yeme içmenin o bildik melodik sesleri tekrar duyulmaya başladı.

Herhangi bir şeyi nasıl yapıyor diye kendi kendime düşündüm. Giyindiğinde, tuvalete gittiğinde, yıkandığında neler oluyor? Mutfakta karısına, Dr P.'nin, kendi kendine nasıl giyindiğini sordum. "Aynı yemek yemesi gibi" diye anlatmaya başladı. "Her zaman giydiği giysileri her zaman bulmaya alışık olduğu yerlere koyuyorum ve kendi kendine şarkı söyleyerek hiç zorluk çekmeden giyiniyor. Herşeyi kendikendine ve hiç zorluk çekmeden yapıyor. Eğer, bir şey yaparken, rahatsız edilirse ve yaptığı işin sırasını yani zinciri kaybederse, tamamıyla duruyor, ne giysilerini ne de kendini tanıyor. Her zaman şarkı söylüyor. Yemek yerken, giyinirken ve yıkanırken... Hiç bir faaliyeti şarkıya dönüştürmeden yapamıyor." Sohbet ederken gözlerim duvarlardaki talolara takıldı.

Bayan P., "Evet, çok yetenekli bir şarkıcı olduğu gibi yine çok yetenekli bir ressamdı. Okul, her sene, onun tablolarını sergilerdi." dedi.

Teker teker hepsinin önünden geçtim. Kronolojik olarak asılmışlardı. Bütün eski çalışmaları gerçekçi ve natüralistti. Canlı bir ruh halini ve atmosferi, yansıtmalarına rağmen çok incelikli bir detaycılık ve somutluk göze çarpıyordu. Daha sonraki yıllara ait resimlere, canlılık, gerçekçilik ve somutluk giderek azalmaya başladı. Son yaptığı resimlerde, kanvas, anlamsızlaşmaya başlamıştı veya bana öyle geliyordu. Resim hemen kaotik çizgiler ve şekilsiz boya lekeleri halini almıştı. Bayan P. bununla ilgili bir yorumda bulundu.

"Ah siz doktorlar, siz hiç sanattan anlamazsınız!" diye heyecanla anlatmaya başladı. "Buradaki artistik gelişimi göremiyor musunuz? Geçmiş yıllardaki gerçekçiliğinden kurtulup, nasıl soyut ve şekilden bağımsız sanata doğru ilerlediğini

farketmediniz mi?

"Hayır katılmıyorum" diye geçirdim içimden ama bunu kadıncağıza söylemedim. Doğru!, somuttan soyuta doğru ilerlemişti. Ama bu sanatının değil de hastalığının ilerlediğinin bir göstergesiydi. Bütün bunlar, tüm somutluk ve gerçeklik duyularıyla, zihinde canlandırma ve temsil etme güçlerinin, tahrip olduğunu ve ağır bir görsel agnozi geliştirdiğini gösteriyordu. Bir duvar dolusu resim, sanattan çok nörolojiye ait trajik ve patolojik bir sergiyi oluşturuyorlardı.

Yine de, bayan P. az da olsa haklı diye düşündüm. Çoğu zaman hastalık ve yaratıcılık arasında bir savaşım hatta daha ilginç garip bir dayanışma yok muydu? Belki Dr P.'nin kübist döneminde, kendine has özel şekillerin, ortaya çıkmasına yol açan, hem sanatsal hem de patolojik gelişim arasındaki işbirliğiydi. Kaybettiği somut dünyayı, çizgi, kontur gibi yapısal elemanlar üzerinde yoğunlaşarak soyut içinde yakalamaya çalışıyordu. Bizim, somut bir yapı içinde bulunduğumuzdan dolayı, normalde, kendiliğinden, algılayamadığımız soyut şekilleri, neredeyse Picassovari bir biçimde görme ve resme yansıtma gücüne sahipti belki de. Yine de son yaptığı resimlerde, sadece kaos ve agnoziyi görmekten korkuyordum.

Merkezinde, Bösendorfer piyano olan o muhteşem müzik odasına döndüğümde Dr P. kalan son keki yiyordu "Evet, Dr. Sacks, anladığım kadarıyla, beni ilginç bir vaka olarak görüyorsunuz. Sorunumun ne olduğunu söyleyerek önerilerde bulunur musunuz?" "Neyin sorun olduğunu söylerim ama önce olumlu bulduğum bir şeyi söyleyeceğim. Mükemmel bir müzisyensiniz ve müzik, sizin hayatınız. Sizin durumunuzdaki bir kişi için reçetem, tamamiyle müzikle dolu bir hayattır. Müzik , şimdiye kadar hayatınızın merkezi olmuş, şimdi tüm hayatınız olsun.

Bu görüşme dört yıl önce gerçekleşmişti. Onu bir daha hiç görmedim. Ama hayalinde canlandırma yeteneğini garip bir şekilde yitirmesinin yanında, müzikal yeteneği korunmuştu. Bu durumdayken, dünyayı nasıl algılayıp, anladığını sık sık merak etmişimdir. Onun hayatında, imgelerin yerini müziğin aldığını düşünüyorum. Beden imgesi yoktu. Bunun yerine beden müziği vardı. Bu da onun seri bir şekilde hareket etmesine sebep oluyordu. Ama 'iç müziği' durduğunda, tamamiyle akli karışıyor ve duruyordu. Aynı şekilde dış dünya ile ilişkisi de duruyordu(4).

Schopenhauer, "Bir Arzu'nun, Temsili Olarak Dünya" adlı eserinde, müzikten 'saf arzu' olarak bahseder. Temsili dünyayı tamamiyle yitirmiş ama müziği veya 'arzu'yu tam anlamıyla korumuş olan Dr P.'yi görse, herhalde Schopenhauer çok etkilenirdi.

Bu durum, çok şükür müzik eğitimi vermeye devam ettiği son günlerine kadar sürdü. O sıralarda hastalık ilerlemişti. Beyninin görme ile ilgili alanlarında, büyükçe bir ur vardı ve durumu sürekli kötüyegidiyordu.

NOT

Dr P.'nin, eldiveni bir eldiven olarak değerlendirememesi ve yorumlayamamasını nasıl açıklamalı? Bilişsel varsayımlar üretmede çok yaratıcı olmasına rağmen bilişsel bir muhakeme yapmadığı, açıkça görülüyordu. Bir muhakeme sezgisel, kişisel, bütünsel ve somuttur. Çevredeki herşeyin yerini, diğer şeylerle ve kendimizle ilişkisini kurarak görürüz. Dr. P, işte bu ilişkilendirme yeteneğinden yoksundu. Bütün bunlar görsel bilgi eksikliğinden veya bu bilgilerin hatalı olarak işlenmesinden mi kaynaklanıyordu? Klasik, şematik nörolojinin vereceği cevap herhalde bu olurdu! Acaba, Dr P.'nin tavrında mı yanlış bir şeyler vardı da gördüğü şeylerle kendisi arasında bir bağlantı kuramıyordu?

Bu açıklamalar, birbirinden, tamamiyle ayrı tutulabilecek şeyler değildir. Aynı anda birbirinden farklı durumlarda olunabilir ve her ikisi de gerçek olabilir. Aynı anda zıt iki durumun olabileceği fikri, klasik nörolojide dolaylı veya dolaysız olarak kabul edilmiştir. Klasik nöroloji içinde, dolaylı olarak Macrae'nin, görsel işlev yani şematizasyon bozukluğu ve entegrasyonu ile ilgili açıklamaların, doğru olmadığını bulduğunda, dolaysız olarak ise, Goldstein, 'soyut tavrı'dan bahsettiği zaman, kabul görmüştür. Kategorizasyonu mümkün kulan soyut tavrı, yine de Dr P.'nin durumunu açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü Dr P.'de 'soyut tavrı'nın dışında, başka hiçbir şey yoktur. İşte ondaki bu anlamsız soyut tavrı, kimlik ve kimlikle ilgili özellikleri algılamasına ve muhakeme edebilme yeteneğini kullanmasına engel oluyordu. Anlamsızdı diyorum çünkü bu tavrı, herhangi bir duygusu ile bağlantılı değildi.

Nöroloji ve psikoloji merakla, geri kalan herşeyden bahsetmesine rağmen, hemen hemen hiç muhakeme etme yeteneği üzerinde durmaz. Gerek Dr P.'de gördüğümüz gibi özel durumlarda, gerekse onikinci ve onüçüncü hikayelerdeki gibi, Korsakov veya frontal lob sendromu olan hastalarda muhakeme etme yeteneği tamamen bozulur. Halbuki muhakeme yeteneği pek çok nöropsikolojik bozuklukların özünü teşkil eder. Muhakeme ve kimlik belki sonuç itibarıyla etkilenen alanlardır ama nöropsikoloji bunlardan hiç bahsetmez!

Gerek Kant'a göre, gerekse deneysel ve evrimsel

anlamda, muhakeme yeteneği, saahip olduğumuz en önemli yetenektir. Soyut tavrı yani muhakeme yeteneği olmasa hayvanla insan gayet güzel geçinebilirler ama bu tavrı olmasa kolayca telef olup giderler. Muhakeme, tekamül etmiş bir yaşamın veya zihnin en önde gelen becerisi olmasına rağmen, klasik-işlemsel- nöroloji bunu ısrarla gözardı etmekte veya yanlış yorumlamaktadır. Nasıl böyle bir saçmalığın ortaya çıkabileceğini merak ediyorsak, nörolojinin, kendi evrimine ve baştan, öyledir diye önerilmiş tezlerine bakmamız gerekmektedir. Klasik nöroloji her zaman, klasik fizik gibi mekanik olmuştur. Bu durum, Hughlings Jackson'ın mekanik benzetimlerinden bugünün bilgisayar benzetimlerine kadar böyle devam edegelmiştir.

Tabii ki beynin bir makine ve bilgisayar olduğu klasik nörolojide, herşey doğrudur! Ama varlığımızı ve hayatımızı oluşturan zihinsel süreçlerimiz sadece soyut ve mekanik değil aynı zamanda kişiseldir de. Bu süreçler, sadece kategorilendirmeyle kalmayıp, sürekli bir muhakemeyi ve duyguları da kapsar. Eğer bunlar eksik olursa, aynı Dr P. gibi bilgisayar benzeri birer varlık haline geliriz. Aynı şekilde muhakeme etmeyi ve duyguları yani kişisel olanı, bilişsel bilimlerden çıkartırsak, bu bilimi, yine Dr P.'de gördüğümüze benzer, bozulmuş bir duruma indirgemiş oluruz. Bu bizim somut ve gerçeğin bütününe ait bilgiden mahrum olmamıza yolaçar.

Nükteli ve hoş bir benzetimle, şimdiki bilişsel nöroloji ve psikoloji, zavallı Dr P.'nin durumundan başka bir şeye benzememektedir. Aynen onun gibi somut ve gerçeğe gereksinim duymaktayız. Biz de bunu, aynen onun göremediği şekilde göremiyoruz. Bilişsel bilimimiz, temelde Dr P.'ye benzer bir şekilde agnozi'den muzdarip. Yani Dr P. bizim için bir uyarı ve örnek olmalı. Ona bakarak muhakemeye, kişisel ve 'özel'e dair bilgileri es geçen ve tümüyle soyut ve işlemsel (computational) hale gelen bir 'bilim'e ne olacağını görmüş olmaktadır.

Her seferinde, kontrolüm dışındaki olaylardan dolayı, Dr P.'nin durumunu uzun bir süre izleyemediğim, gözlem ve araştırma ile tarif edemediğim veya hastalığın sebeplerini bulamadığımdan dolayı pişmanlık duymuşumdur.

Kişinin her zaman, özellikle Dr P. gibi olağanüstü özellikler gösteren hastalar karşısında, herhalde bu üv4 şahsına münhasır biridir, aynı durumda olan başka biri yoktur endişesine kapılıyor. Bundan dolayı, 1956 yılının Beyin (Brain) dergisini incelerken, şans eseri, nöropsikolojik ve fenomenolojik olarak, Dr P.'nin durumuna uerdeyse komik bir şekilde tıpatıp benzer bir vaka tarifıyla karşılaştım ve büyük bir heyecan ve mutluluk duydum. Ama bunu iç rahatlığıyla karıştırmamak gerekir! Okuduğum 'vaka'da tüm kişisel özellikler ve ani bir kafa travması olan sebep, Dr P.'ninkinden farklı olsa da temelde yaşadıkları durum aynıydı. Yazarlar, vakalarından "bu hastalığın tarihinde

tespit edilmiş en kendine has vaka" olarak bahsediyorlardı. Tıpkı, benim gibi, bilmeden, keşfettikleri şeylerden büyük bir şaşkınlık ve heyecan duymuşlardı. (5) Daha fazlasını merak eden okuyucular, Macrae ve Trolle'nin (1956) orijinal makalesini okuyabilirler. Ben bu makaleden özetle bahsedeceğim.

Macrae ve Trolle'nin hastaları 32 yaşında genç bir adamdı. Ciddi bir araba kazasını takibeden üç hafta boyunca bilincini yitirmişti. Özellikle yüzleri tanıyamamaktan şikayet ediyordu. Karısının ve çocuklarının da yüzünü tanıyamıyordu. Bir tek yüz bile ona aşına değildi. Ancak üç tane yüzü tanıyabiliyordu. Üçü de iş arkadaşlarıydı. Bir tanesinin gözünde tik vardı. Sürekli göz kırpyordu, diğerinin çenesinde geniş bir ben vardı. Üçüncüsünün yüzü o kadar ince ve uzundu ki zaten hiç kimse ile karıştırmak mümkün değildi. Hepsini tek ve kalıcı bir özellik sayesinde ayırdedebiliyordu.

Macrae ve Trolle'nin detaylı olarak anlattığına göre bu kişi, aynada kendi yüzünü tanımakta zorlanıyordu; "İyileşme döneminin ilk zamanlarında, özellikle traş olurken, fiziksel olarak bunun mümkün olmadığını bilse bile, sık sık, kendi kendine, aynadaki yüzün ona ait olup olmadığını sordu ve yine de emin olmak için yüzünü şekilden sekile sokarak dilini çıkarttı. Yüzünü aynada dikkatle inceleyerek yavaş yavaş tanımaya başladı. Sol yanağındaki iki küçük beni, saçını ve yüz hatlarını ayırdederek yüzünü tanımaya başladı. Geçmişteki gibi kanlı canlı olarak değil!

Macrae ve Trolle'nin vakası, genel olarak, nesnelere bir bakışta tanıyamamaktadır. Ancak birkaç özelliğim farkederek veya tahminde bulunarak ne olduklarını çıkartabilmektedir. Bazen tahminleri çok saçma ve yanlış olmaktadır. Yazarların dediklerine göre özellikle canlıları tanımada sorunu vardı.

Diğer taraftan, makas, saat, anahtar vs. gibi basit ve şematik nesnelere hiç zorluk çekmeden tanımaktadır. Macrae ve Trolle şöyle devam eder; Topoğrafik hafızası çok garipti. Evinden hastaneye yolunu bulabilirdi. Hastanenin çevresinde de kaybolmazdı ama yol üzerindeki sokakların isimlerini söyleyemez veya topoğrafyayı kafasında canlandıramazdı. Bu hastada, Dr P.'nin farklı olarak biraz afazi de vardı.

Böyle kişilerin görsel hafızalarının, kazaların çok öncesinde de haraplandığı aşıkârdır. Hareketin hafızası veya belli şekilde hareket etme alışkanlığı, manerizm olduğu doğrudur. Ama görsel ve yüze dair hafızaları yoktur. Daha detaylı incelendiğinde bu 'vaka'nın rüyalarında görsel imgelerin olmadığı ortaya çıkmıştır. Dr P.'de olduğu gibi bu hasta da tahrip olan yetenekler sadece görsel algılama değildir, görsel temsil yeteneğinin temeli olan imgeleme gücü ve görsel hafıza da tahrip olmuştur. Bu alanlar, geçmişten beri süregelen, tanıdıkğa, kişiye ve somuta ait bilgilere dair

yeteneklerdir.

Hikayeyi son bir nükleyle bağlayalım; Macrae'nin hastası da aynen Dr P. gibi karısını tanıyamıyordu ve onun, karısını tanıması için görsel bir işarete ihtiyacı vardı; "...şöyle göze çarpan, bir kumaş parçasına, yani kocaman bir şapkaya..."

(1) Daha sonra, kazara eldivenleri eline geçirdi ve "Aman tanım bunlar eldiven!" dedi. Bu durum Kurt Goldstein'in nesnelere ancak kullandığında tanıyabilen Lanuti isimli hastasını hatırlatmaktadır.

(2)Helen Keller"ın görsel anlatımlarını, tüm inandırıcılığına rağmen, acaba onların da içi benzer bir şekilde boş muydu diye hep merak etmişimdir. Acaba 'imgelerin, dokunsal yoldan 'görsel'e transferi mi gerçekleşiyordu? Daha da olağanüstü olanı, sözel ve metaforik alandan duyumsal ve 'görsel'e doğru bir transferle, görsel korteksi, doğrudan gözlerinden hiç uyarılmadan, sadece hayalinde canlandırarak, görme gücüne mi sahip oluyordu? Ama Dr P. nin durumunda tüm resimsel kurgulamanın, organik önşartı olan görsel korteks haraplanmıştı. Artık, ilginç bir şekilde, resimler halinde rüya görmüyordu. Rüyanın içeriği görsel olmayan, başka tabirlerle anlatılıyordu.

(3)Hangi adam daha trajik bir durumdadır ve hangisi daha lanetlidir? Başına geleni bilen mi bilmeyen mi?

4)Sonradan, karısından öğrendiğime göre, Dr P., öğrencilerini, azıcık hareket ettiklerinde tanıyabiliyordu. "Bu Kari! Onun hareketlerini, bedeninin müziğini biliyorum" diye heyecanla sesleniyordu.

(5)Ancak bu kitabı yazmayı bitirdiğimde, genel olarak görsel algılama bozukluğu (agnozi) ve özel olarak da yüzleri tanıyamama (prosopagnozi) hakkında geniş bk literatür olduğunun farkına vardım. (ÇN. Yunanca'da 'proso' yüz , 'gnosis' ise algılama, tanıma demektir böylelikle prosopagnozi yüzleri tanıyamama anlamına gelir) Özellikle, bu tür agnozileri olan bazı hastalarla ilgili çalışmalarını çok detaylı bir şekilde, kendi çabalarıyla yayımlayan Dr. Kertesz'in, görsel agnozi üzerine yazdığı makalesini, okuyabilirsiniz (Kertesz, 1979). Yakın zamanlarda Dr. Kertesz ile tanıştım ve bundan dolayı büyük bir mutluluk duyuyorum. Dr. Kertesz bana, prosopagnozisi, yüzleri tanıyamama hastalığı olan ve bundan dolayı da artık ineklerinin yüzlerini ayırdedemeyen bir çiftçiyi, bir de kendi gölgesini, müzede sergilenen, ilkel adamın dioraması ile karıştıran, Ulusal Tarih Müzesi görevlisini anlattı. Aynen Dr P. ve Macrae ve Trolle"nin hastalarında olduğu gibi canlı varlıklar, yanlış algılanıyorlardı. Bu çeşit agnozilerin en önemlilerinin ve genel olarak görsel süreçlerin incelemeleri, şimdilerde A.R. Luria ve H. Damasio tarafından yürütülmektedir.

UÇUN KUBÜ

ahmet ortaçdağ

Julio Cortazar'a

Amsterdam, kış. Tren istasyonunda tanımadığı biri onu karşıladı. Kıvrıkcık uzun saçlı İsmail ona otel isteyip istemediğini sordu. Yalnızlığından bir süre için ödün verip onu izledi. Güvensizlik duygusu onu bir adım geriden götürüyordu. 'İstedğin bir şey, joint haşhaş, kokain?' Savaş kaçağı Bosnalı onu otelin çatı katındaki odaya çıkardı. Düşündüğünden daha gösterişli bir oda, çift kişilik yatak. Pencerenin önünde durdu; civar evlerin damları, çatı pencereleri. Arkasından beline dolanan elleri hissetti. Kimin olduğunu bilmediği okşamalar. Akı hala dışarıdaydı. Pencereden bakarak dokunuşları düşünmeye devam etti. Şefkat dolu, hatta biraz fazla sahiplenici bir yan vardı temasta. Sıkıca kavıyor, sıkıyor, onu bırakmak istemiyordu. Bir oyun. 'Benden önce kaç kişiyi sürükledin buraya?' 'Çok. Benim işim bu. Otele getirdiğim her müşteri için komisyon alıyorum. Şehre ilk defa gelen biri için büyük hizmet, değil mi?' 'İlk kez gelmiyorum.' 'Benimle niçin geldin öyleyse?' Çantasından viskiyi çıkarıp yudumladı ve uzattı. 'İş saatlerinde içmiyorum.' 'Yeni bir müşteri için istasyona mı gideceksin?' 'Gitmem gerekmez mi? Hayatımı böyle kazanıyorum. 'Eller hala belindeydi. Kararı ona bırakmış gibi sıkıca tutuyorlardı. Bedenine yabancı el değmeyeli uzun zaman olmuştu. Bu sıcaklığı özlüyor, fakat tenindeki izler onu tedirgin ediyor. Derisi aşınmış, parça parça dökülüyor. 'Banyo yapacağım.' 'Gidiyorum. Beni lobide bulabilirsin.' Ellerini güçlkle çekti ve odadan çıktı. Çantasını yatağın üzerine boşalttı. Deodoran, bir kaç çamaşır, bir kazak, "Üvey Anneye Övgü" ve sigara. Dış dünyadan seçtiği alıntılar. Soyundu. Kendini sıcak suya bırakmıştı ki telefon çaldı. Açık pencereden giren soğuk havanın teninde soğurmasına izin vererek telefonu açtı. Tanıdık ses. 'Seni görmek istiyorum.' Durdu. Söylemesi gereken bir şey yoktu. 'Aşağıda görüşürüz.' Islak banyoya geri döndü. Titriyordu. Taşlardaki, havadaki nem yapış yapış. Hızla geçerken aynadaki buğuda dağılan aksini gördü.

Aşağıya indiğinde ortada yoktu. Otelin girişi sıcak çam kokuyor. Dipteki bilardo masasının önünde

gençler onun varlığında habersiz gülüşüyor. Fazla dikkat çekmeden dışarıya çıktı. İstasyonun ters yönüne doğru yürüdü. Otelin iyice geride bıraktığından emin olana kadar tadına varamadığı sokakları hızla geçti. Dokunulmayacağına ikna olana dek. Sonra şehri yavaş yavaş içine çekti. Oksijen tüpünü bağlayan bir balıkadam gibi. Bu şehirde güneş hiç doğmuyor. İnsanı kendine hapsediyor. Sadece havadaki sise karışan soluğu beyaz. Diğer herşey eskimiş fotoğraftaki kadar dingin, mat. Her renk güneş ışığından yoksun. Yoğun sis bloklarından sızan ışık, her noktaya eşit dağılıyor ve havadaki gride emiliyor. Belki bu yüzden, anlar daha yoğun geçiyor. Devinim ağırlaşıyor, sesler derinleşiyor. Arasına İsmail'i görür gibi oluyor. Yanında başka bir müşteri. Elleri omuzlarında, onu ikna etmeye çalışıyor. Otelin ne kadar konforlu ve ucuz olduğunu, merkeze çok yakın olduğunu, isterse ona eşlik edebileceğini anlatıyor. Ona ise, uzun bir aradan sonra onda canlandırdığı kendine güven yetiyor. Dokunulma gururu. Fakat içinde yürüdüğü kalabalığa duyamadığı hakimiyet sıkıyor onu. Kalabalığı yarıdıkça yüzüne çarpan yüzler, hepsi elinden kayıp giden bedenler. Gözleri bile yetmiyor tümünü algılamaya. Oysa herbirini yaşamak istiyor tek tek. Elini saçlarında gezdirmek, gözünü gözüne dikmek, elindeki sigarayı içmek. Çiçek pazarını geçiyor, bit pazarındaki dağınıklığa kapılıyor bir süre. Gözüne eski bir şeyler kestirmeye çalışıyor; bir şapka veya gözlük. Gökyüzünü aynalayan, şehri üzerinde gezdiren su onu merkeze doğru çekiyor. Yanyana dizilmiş daracık enli evlerin bodrum katlarına inen merdivenler bağımlıların siperleri sanki. Sırça şehirde istenmeyen lekeler gibiler. Tanıdık bir yüz istiyor şimdi. İsmail'i görüyor. Kanalin öbür kıyısında yalnız başına yürüyor. Bakışları birini arıyor. Arada durup, birilerine bir şey soruyor. Sonra yoluna devam ediyor. Kanal boyu onu takip ediyor. Bir sonraki köprüyü gözlüyor. Köprünün başına geldiğinde ise duruyor ve diğer uçta İsmail'in gözden kaybolmasını bekliyor. Ona dokunmak istemiyor. Otele dönmeye karar verdi. Bir süre sonra aynı yollardan tekrar geçtiğini farketti. Dönüp duruyordu. Merkez onu bırakmak istemiyordu sanki. Yürümekten tabanları sızıyordu. Ağzı kupkuru. Kanala inen merdivenlere

oturdu ve bir sigara yaktı. Kendiyle konuşmakta bıkmıştı. Şarkı mırıldanmaya başladı. "Her little heart went to lowland / His little heart stayed at home..." Soğuktan donmuş, kızarmış eline baktı. Dokunmak için çok sert. Burnunu sızlata sızlata şarkıya devam ediyordu. Kontrolü ele alan melodi düşünceleri dağıtarak onu sürüklüyor, içinde ne varsa boşaltınca susuyor. Fakat melodi devam ediyordu. Merdivenlerden inince sesin yankılandığı bedeni gördü. Duvara yaslanmış bir çift göz ona bakıyordu. Israrla onu çağırdı. Kendinden geçmiş orta yaşlı adam ona özlemine duyduğu hayallere kavuşmuş gibi bakıyordu. Yarıya kadar sıvanmış koluna saplı şırınga ve süzülen kan. Gözlerini adamın kilerden alamıyordu. Yumuşak, nemli sünger gibi gözler. 'Otur!' Yanına oturdu. Orta parmağıyla kemikli ellerinden başlayarak yukarı doğru akan kanı izledi. Adam kafasını yana eğmiş ona gülümsüyordu. Benimle gel der gibiydi. Sacını okşamak istedi, ensesinde kaybolmak. "...Locked in his embrace, lost in time and slace / But he's never left the ground..." Bir süre birbirlerini dinlediler. Havadaki soğuk gitgide koyuluyordu. Aralarındaki büyüğü dağıtmak istemişçesine adam doğruldu ve işaret parmağıyla onun eline dokundu. Mors alfabesiyle bir şeyler yazıyordu sanki tenine.' ... Her little heart gave ali the love it couldn't part / His little heart gave none..." Adam elinden tuttu ve kaldırdı. Dengesini tam bulamıyordu. Merdivenlerden çıkarken ona yardım etmesi gerekti. Belinden kavramak istedi. İsmail'in elleriyle. Sıkıca sarıldı. Yavaşça onları bekleyen kalabalığa doğru çıktılar. Adamın bisikleti biraz ilerdeydi. Seleye oturduktan sonra onu önündeki demire oturttu. Kendini ona bırakmıştı. Beline sarılışını duydu. "... She took the road to forever/ Would she leave it. Never/Maybe she wasn't too clever..." Tek istediği kendini şarkıya bırakmaktı.

Prinzengracht 101'e vardılar. Önyüzü kanala bakan dubleks dairenin arkası bir bahçeye açılıyordu. İnsan boyu bitkilerin önünü kestiği küçük bir *jungle*. 'Sana joint sarmamı ister misin?' Odaya göz gezdirdi. Duvarda bir çerçeve? Watse Hamstra, iki aylık kurs sonunda masör sertifikası almaya hak kazanmıştır. Altında bir masaj masası. Fotoğraflar; Hindistan. Mumlar. Tütüsü kokusu. 'İki sene kaldım.' Kiminin üstüne yere oturdu. Adam joint'den bir nefes alıp uzattı. 'Masaj yapmamı ister misin?' Gergin vücudu adak taşına yatan bir kurban gibi masaya uzandı. İsmail'in elleri başındaydı. İtinayla şakaklarını ovdu. Sonra ensesini. Belli noktalara vurarak bedenine dalgalar yolluyordu. Yavaş yavaş gevşediğini ve altındaki satıha yayılıp, yapıştığını hissetti. Göğüsler, karın, kasıklar, bacaklar ve ayak

uçları. Ganj nehrinin kutsal suyuyla yıkıyordu onu. Sonu gelmez bir törene hazırlık. 'Acı günler başlıyor' Üzerine yattı. Teninde yüzmek istiyordu. Daha derinlere dalmak, nefesinin yettiği kadar. Hiç çıkmamak, ciğerlerini sıcaklığıyla doldurmak

Uyandığında yalnızdı. Gün işiyordu ve tören bitmişti. Ne beklediğini bilmeden, ağır ağır giyindi. Evden çıktı. Bir daha sarılmayacağı beden içinde yatıyordu. Cansız beden. Ertesi gün sokaklardaydı. Sonraki gün de. İstasyonun çaprazındaki karanlık sokağa girdi. Dokunulmayacaklar sokağı. Asla yüzünü çeviremediği aynada Surinamlı dolgun bir dilber göz kırptıyor, bir sonrakinde kirpi saçlı Malezyalı göğüslerini sıkıştırıyor, son vitrinde sarı saçlı bir Endonezyalı parmağıyla ona 'gel' işareti yapıyor. Merkezkaç'tan kaçmaya çalışıyordu. Prinzengracht 3. kanal. Sonkaki Singelgracht. Akşam İsmail'e dokunmuştu. Adamın elleriyle. Kırılan gururu dokunmuştu. Adımlarıyla onu ezmeye, yoketmeye çabalıyordu. Her adımda yaklaştığı imge, geride bıraktığı her adımla ondan uzaklaşıyor. Gözü adımlarında, adımları 101 numaranın önünde. Duruyor. Hiçbir şey görmüyor. Herşey, herkes adamın gölgesinde yutuluyor. Başını kaldırıyor. Oturma odasının ışığı yanıyor. Zili çaldı. Adam camdan baktı ve otomatiğe bastı. Merdivenlerden çıktı. Kapı açıktı. Belleğindeki akışı durdurup vaadi olmayan vadiden içeri daldı. Oturma odasında masanın başındaydı. Kolunu sıvamış, iğneyi hazırlıyordu. 'Merhaba, otursana. hiçbir şey söylemeden oturdu. Enerjisi ancak odadaki varlığını ayakta tutmaya yetiyordu. Orda bulunma nedenini ne kendine, ne de ona açıklayabilecek gücü yoktu. Adamın rahatlığı yükünü artırıyordu sadece. Damarı bulmasını bekledi. Gözleriyle yanağını okşadı. 'Niçin kullanıyorsun? Adam gözlerini kapadı. Gördüğü düşü anlatıyormuş gibi: 'Beni mutlu edecek hiçbir şey yok ki.' Dikkat kesilmişti. O andan itibaren adamın ağzından çıkacak her kelimenin kaderini çizeceğini hissediyordu.' Kübün içinde bir noktayım ben. Başlangıç ve bitiş noktası. Sonsuz yön ve yol izleyebiliyorum. Her köşeyi, her kenarı, her yüzü karış karış biliyorum. Rotamı kendim çiziyorum. Ancak karanlıkta yolumu bulabiliyorum ve ışık istemiyorum. Çünkü herşey netleşecek, gölgeler üzerime düşecek ve geçmiş, yaşam boşluğumu doldurarak beni, ıssızlığı boğacak.' Kendi kendine konuşmasına tahammül edemedi. Kalktı. Masanın üzerindeki şırıngaya uzandı. Adam kendinden geçmiş onun ibadete başlamasını bekliyordu. Önüne çömeldi. İğnenin ucundaki kanı üzerine sildi. Kontrolü adamın eli almıştı. Kaşığı tuttu. Çakmakla ısıttı. Sonra dikkatle sıvıyı şırıngaya çekti.

aykırıkları

Kolunu sıvadı. Lastiği dişiyle sıkıca bağladı. Yumruğunu sıkarak damarlarını belirginleştirdi. İğneyi batırdı. Damarı bulamayan kendi eliyle. Çıkardı, tekrar denedi. Sonra tekrar. Acı hissetmedi. Sadece delik deşik vücudundan fışkıran sıvı. Sesizce içine doğru akıyordu. Açık bıraktığı kapıdan bir gölge gibi giren İsmail'i gördü. Demek sabah ayrıldıktan sonra onu izlemiş, peşini hiç bırakmamış. Üçüncü olarak odada yerini aldı. Odayı dolduran üç insan, üç koltukta;geçmiş şimdi aşk, doğum sonbahar ölüm, gelecek şimdi kış ilkbahar aşk, ölüm doğum yaz, aşk geçmiş yaşam'ın geometrisini çizmeye çalışıyorlar. İlk kalkan istediği koltuğa oturuyor. Zamanı başlatıyor. Diğer ikisi boş kalan iki koltuktan birini seçmek zorunda kalıyor zamansız. Veya oturmak istediği koltuk boşalana dek yürüyor. Şimdi İsmail'in onu yerinden ettiği koltukta adam oturuyor, istifini bozmadan. Onun adamın oturmasını istediği koltukta İsmail. İsmail'in onun oturmasını istediği koltuk boş. Yürümeye devam ediyor. Oyun artık kontrolünden çıkmış. Zihnini dolduran kuralları, talimatları yakalayamıyor. Kendini oyunun gerçeğine bırakırken kendi gerçeği onu çekiyor, bir anda oyunun dışına itiyor. Doğru kartı oynamak için yaptığı her jest yüzüne buzdan bir ızgara gibi yapıyor. Diğerinin kozu elde etmek adına yaptığı kör hamleler vücudunu dağılıyor. Asla satamadığı bedeni diğerine ödünç veremiyor. Oluş; kendi gerçeği, diğerinin gerçeği ve oyunun gerçeği geometrisine dönüşüyor, bu üç boyutta herşey silip yok oluyor.

Evden çıktı. Ancak bu ani çıkışla içinde kaybolduğu zamanı durdurabilirdi. Adamı gördü, önünde. Arkasında İsmail. Hızlansa da ondan kaçamayacak, adama asla yetişemeyecek. Ve bu böyle, kendi

zamanını başlatma gücünü bulana dek devam edecek.

Otele vardı. Odasına son kez girdi. Tüm şehri, damlardaki sisi, havadaki griyi, yollardaki evsizleri, vitrinlerin arkasındaki dilberleri ve dipsiz merdivenlerdeki bağımlıları topladı. Pencereyi kapadı.

İstasyondaydı. Ondan başka yolcusu olmayan tren bekliyordu. Kaçırılmayacağından emin son bir sigara içti ve cam kenarındaki koltuğuna oturdu. Zamanın başlamasına saniyeler kalmıştı. Son kez Adam'ı ve İsmail'i gördü. Gölgeyi penceredeydi. Tarlaları, tepeleri, ağaçları boğan sisin arkasından ona bakıyorlardı. Tren güneye doğru hareket ettiğinde rahatladı. Sisin dağılacığını, bir süre sonra güneşin gözlerini tekrar yakacağını biliyordu. O, İsmail, Adam. Herbiri kübün bir kanan olmuştu. Yaşam alanını belirleyen kübün. Uzunluğu aynı kenarlar, fark başlama noktasıydı ve zaman. Herhangi bir boyuttan başlayarak alınan yol, kesişen noktalar, zamansız, paylaşılan alanlar, değişen yön ve boyut ne olursa olsun, varılan yer kübün tenhalığında bir noktaydı. Gelecekte bitmiş, geçmişte başlamayacak oyunun kesişmez gerçeğinde tek başınaydı.

BİR YILBAŞI GECESİ GAZ SANCISI

ergun kocabıyık

*Özel bir hastanede
hemşireydi. Nöbeti biter
bitmez kıyafetini
değiştirip bize
katılmıştı. İçeri
girmesiyle salondaki
erkeklerin dikkatini
üzerinde toplayıverdi.
Altına giyebileceği tek
giysisi olan lacivert
eteğinin başına talihsiz
bir kaza gelince, o da
büyücek bir eşarbi
beline sarmakla
yetinmişti. Mütevazı
yılbaşı partimize
katılanların çoğunu
tanımamasına rağmen,
üzerinde gerçek bir
etek varmışcasına
rahat davranıyordu.
Uzun bacakları gece
boyunca yakamozlu bir
denizde dalgalanan
tekneler gibi simli
başörtüsünün
arasından bir görünüp
bir kayboldular. Arada
bir 'gözlerime saplanan
baygın bakışları,
parlak sarı saçları ve
ilerleyen saatlerde iyice
yayıldığı kanepede
aldığı fotojenik pozları,
bağırsaklarımda
sıkışmış gazın basıncını
nerdeyse unutturdu
diyebilirim.*

Elimde duran fotoğraf albümüne bakarken o eğlenceli gecenin yüzüme nasıl da hüznümlü bir şekilde yansımış olduğunu farkediyorum. Oysa, benim için sürprizlerle dolu bir geceydi. Gizem'in enfes mantarlı türkülü ve yemeğin ardından içtiğimiz martini, midemde başlayıp yavaş yavaş şakaklarıma doğru yükselen yumuşak bir ağrı dalgasına yol açmıştı. Bunda kuşkusuz iki besinin de benim için yepyeni tatlar olmasının payı büyüktü. Daha önce ne mantar yemiş ne de martini içmiştim. Belki de çocukluktan kalan yemek seçme alışkanlığının etkisidir bilmiyorum, yeni bir yemeği veya içeceği tatmamakta yıllarca inat ettiğim olmuştur ve bu yüzden bazı çok bilinen yiyecekleri ve içecekleri geç tatmışımdır.

O yılbaşı gecesi mantar ve martiniyi herhangi bir direniş göstermeden tatmışım tatmasına ama bu yabansı besinlerin vücudumda beklenmedik etkiler gösterebileceğini hiç hesaba katmamıştım. Kısa suskunluklarla bölünen uzun sohbetler boyunca bağırsaklarımda biriken bir tür simyevî gaz, beni yabancıyı olduğum bazı duygulara sürükledi. Yüksek rakımlı bir coğrafyada, bol oksijenli havanın insanın suratında tokat gibi patlaması türünden duyguları bunlar.

Gecenin bir başka sürprizi Sanem'di. Kapıyı yeni yıla girmeye birkaç dakika kala çalmıştı. Özel bir hastanede hemşireydi. Nöbeti biter bitmez kıyafetini değiştirip bize katılmıştı. İçeri girmesiyle salondaki erkeklerin dikkatini üzerinde toplayıverdi. Altına giyebileceği tek giysisi olan lacivert eteğinin başına talihsiz bir kaza gelince, o da büyücek bir eşarbi beline sarmakla yetinmişti. Mütevazı yılbaşı partimize katılanların çoğunu tanımamasına rağmen, üzerinde gerçek bir etek varmışcasına rahat davranıyordu. Uzun bacakları gece boyunca yakamozlu bir denizde dalgalanan tekneler gibi simli başörtüsünün arasından bir görünüp bir kayboldular. Arada bir gözlerime saplanan baygın bakışları, parlak sarı saçları ve ilerleyen saatlerde iyice yayıldığı kanepede aldığı fotojenik pozları, bağırsaklarımda sıkışmış gazın basıncını nerdeyse unutturdu diyebilirim.

Sonunda geceyi tükettik ve uyku vakti geldi çatı. Konuklar esneyerek evlerine dağılmaya başladılar ve nasıl olduysa kendimi arabamda, Sanem'le birlikte onun evine doğru giderken buldum. Bu beklenmedik tesadüf heyecanlandırmıştı beni. Yol boyunca pek bir şey konuşmadık. İçimden de konuşmak gelmiyordu açıkçası. Nedense suskunluğunu tuzak olarak algılıyordum; eğer bu başbaşa kalmayı fırsat bilip gevezelik yapmaya başlayacağımı ve bir retorik ustası kesileceğimi düşünüyorsa bu basit erkek davranışını göstermeyecektim. Fakat eve yaklaşırken beklenmedik birşey oldu, Sanem sessizliğini bozdu ve beni birlikte birşeyler içmek için evine davet etti. Kuşkusuz bu nazik daveti kabul ettim. Temkinli bir şekilde onu izledim.. Anahtarla kapıyı açtıktan sonra bir an durup, terbiyeli olduğum için beni ödüllendirdiği duygusunu hissettiren bir gülümsemeyle bakü ve içeri buyur etti.

Eşikten içeri adımımı atar atmaz halen çıkaramamış olduğum gaz büyük bir sancıyla kendini bir kez daha hatırlattı. İçimdeki basınçlı havanın, kontrolüm

dışında çıkıp gitmemesine büyük özen göstererek, koltuğa oturdum ve Sanem'in kaşla göz arasında hazırladığı nescafeyi yudumladım. O, samimi davranışlarıyla aramızdaki resmiyeti bozmaya çalışırken, bütün ilgisini bağırsaklarında toplamış zavallı ben, derinliklerimdeki hava basıncının yüzüme ve davranışlarıma sirayet etmesine engel olamıyordum. Durumu tersine çevirmek üzere giriştiğim her hamle, içimdeki malûm varlıkça emilip yutuldu. Kısa suskunluk anlarını bozmak için de pratik çözümler üretmiyordum. Bilirsiniz, bu gibi durumlarda cepten çıkarılan bir sigara paketi, bir yerlerde unutulmuş bir çakmak mucizeler yaratır. Ama ben bir sigara tiryakisi bile değildim. Geliştirebildiğim tek türük ikide bir saatime bakmaktı. Sonunda vaktin geç olduğunu söyleyerek yenilgiyi kabul etmekten başka yapacak bir şey kalmadı. Kapıya doğru yöneldiğimde Sanem, yine beklenmedik bir çıkış yaptı; dönüş yolunu bulamazsam geceyi onun evinde geçirebileceğimi söyledi. İçimde aniden oluşan memnuniyet duygusunu yüzüme yansıtmamaya çalışarak oradan ayrıldım. Arabama bindim. Motoru çalıştırdım. Hafızamdaki bulanık yol haritasını izlemeye başladım.

Gizemle daha önce bir kez karşılaşmıştık. Arkadaşımla yakından ilgileniyordu ve onu elde edebilmek için yılbaşından iki gün önce bizi evine davet etmiş enfes yemekler hazırlayarak, "erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer" kuralını başarıyla uygulamıştı. Arkadaşımın iki gün içinde çirkin sayılabilecek bu kadına büyülenmiş gibi kapılıp sürüklendiğine bizzat şahit oldum.

Şehrin bu bölgesine ilk kez gelmiştim. Zengin bir muhitti. Birbirini doksan derecelik açılarla kesen simetrik modern caddeler, insana hep aynı sokaktan geçtiği duygusu veriyordu. Aniden bastıran bir sis de bunlara eklenince yön duygumu tamamen kaybettim. Bir süre sadece içgüdülerimi kullanarak sokaklarda dolaşım ve birden bire anımsadığım bir kavşağı dönerek kendimi Gizem'in evinin önünde buldum. Her şart mevcutken kaybolmayı bile becerememiştim. Kaybolmak istiyordum oysa, sokaklarda kaybolmak ve Sanem'in açık bıraktığı kapıdan içeri girmek.

Arabadan inmeden, bir süre düşündüm ve geri dönmeye karar verdim. Birbirini yansıtan aynalı sokaklarda Sanem'in evini aramaya başladım. Sis şimdi daha da yoğunlaşmış, sıradan bir meteoroloji olayı olmaktan çıkmıştı. Yönümü tamamen yitirmiş bir şekilde rastgele dolaşıyordum. Fakat bir süre sonra sürekli aynı yerde dolanıp durduğumu farkettim. Bir grup polisin dikkatini çekmiştim. Mantıklı bir açıklama yapamama ve geceyi berbat etme endişesi yüzünden dur işaretini dinlemeyip kaçmaya başladım. Bu hareketim onları daha da heyecanlandırmıştı. Fakat yoğun sis beni takip etmelerini olanaksız kılıyordu. Bir süre şuursuzca sisin içinde yol aldım ve sonunda bir mucize oldu ve kendimi Sanem'in oturduğu apartmanın önünde buldum. Saatime baktım. Ondan ayrılalı neredeyse bir saat olmuştu. Bir seçim yapmak zorundaydım. Sanem'i uyandırmalı mıydım -ki yeni uykuya dalmış bir insanın uyandırıldığında nasıl davranacağı asla bilinemezdi- yoksa evime mi dönmeliydim.

Kısa bir tereddüt geçirdim ve kapıyı çaldım. Kalbim küt küt atıyordu. Üzerinde bir gecelikte açtı kapıyı; tam olarak uyumamıştı. Ama beni bekliyor bir hali de yoktu. Dudaklarının kıyısına insana gene de bir şeyler olabilir heyecanımı yaşatan imalı bir gülümseme kondurmuştu. Sonrası çok hızlı gelişti. Bana evin en soğuk odasında bir yatak hazırladı. Geceyi baş ucumdaki portatif çamaşırlığa asılı kilot ve çoraplarla geçirdim ve içimde hapsolmuş minik baloncukları, patlamamalarına dikkat ederek birer birer serbest bıraktım..

Kısa bir tereddüt geçirdim ve kapıyı çaldım. Kalbim küt küt atıyordu. Üzerinde bir gecelikte açtı kapıyı; tam olarak uyumamıştı. Ama beni bekliyor bir hali de yoktu. Dudaklarının kıyısına insana gene de bir şeyler olabilir heyecanımı yaşatan imalı bir gülümseme kondurmuştu. Sonrası çok hızlı gelişti.

DALGIN YAĞMURLAR MEVSİMİ

mehmet açar

Başkent'in varoşlarındaki o endüstri bölgesinde geçen çocukluğumun ardından Fen Bilimleri Koleji'nin sınavlarını kazanıp Başkent'e gittiğimden beri hep yalnızdım. Bütün ailelerin üç kişiyle sınırlandığı, işgücünün minimuma inmesi yüzünden herkesin çok çalışmak zorunda olduğu yarı komünal sınıfsız bir toplumda, Federasyon'da doğan bütün çocukların girmeyi hayal ettiği Uzay Akademisi'ne girdiğimde de yalnızdım... Diğer arkadaşlarım gibi Başkent'in izbe diskolarında, gençlik ve spor kulüplerinde sürtmekten çok çabuk sıkılmıştım, kendimi Akademi'nin arşivindeki eski sinema filmlerine, kütüphanedeki romanlara, tarih kitaplarına ve eski müziklere bırakmıştım artık... Gelip geçici üniversite aşklarıyla oyalanıyor, hayattan ne istediğimi kesinlikle bilmiyor ve örgütlenme modeli olarak kendine Orta Çağ'daki manastır hayatını örnek alan Uzay Akademisi'nin benim için belirlediği geleceğe kendimi gönüllüce bırakıyordum... Bizler, Akademi'ye girdiğimiz daha ilk günde söylendiği gibi Rönesansı ilmek ilmek hazırlayan Ortaçağ döneminin kahramanlarıydık.

"Hülyah Aşık" diye mırıldandı elmacının kızı, yüzünü usul usul yağan yağmura uzatarak... Şeffaf bir gri, yeşil camdan bir kubbe misali gökyüzünü kaplamıştı. Islanan yeşil çayır, şimdi pırl pırl parlıyordu... Aniden elimi yakaladı ve "Bir dilek tut" dedi, gözlerini kapatarak... Sonra gözlerini açıp, ellerimi bıraktı ve koşmaya başladı. Aniden geri döndü ve bağırdı... "Bak Kuzeyli iyi bak, bu dalgın yağmurların ilkidir, Hülyalı Aşık deriz biz buna...". "Yani, yeni bir Hicran yılı" dedim gülümseyerek... "Evet" deyip koştu elmacının kızı ve sonra mandalina ağaçlarının arasında kayboldu.

Kuzeybatı Federasyonu'nun başkentinden geleli yaklaşık bir ay oluyordu ve Hülyalı Aşık'ın ne olduğunu çoktan öğrenmiştim. Mandalinaların yeşil bir limon kıvamına gelmelerinden sonra günışığı altında yağın ilk yağmur, hem yeni bir Hicran yılını hem de Dalgın Yağmurlar Mevsimi'ni başlatıyordu...

Hülyalı Aşık'ın altında ağır ağır göl kıyısına kadar yürüdüm... Hicranlılar yağmurun altında dans ediyor, verandaların, bahçelerin içinde oturup kendilerini Hülyalı Aşık'a bırakıyorlardı. Yeryüzü'nün her yerinde alalede bir Ağustos ikindisiydi, Hicran'da ise yeni bir yılın ilk anları... Yağmur bir saat sonra dindi ve gökyüzünün şeffaf grisi günbatımı çizgisine doğru ışı ışı bir kızıl parçalandı. Hemen ardından da gölün karşı kıyısında berrak bir gökkuşağı belirdi. Hicranlılar akşam göl kıyısında yapılacak Yeni Yıl kutlamalarına hazırlanırken, ellerim bol

pantolonumun cebinde köyün içinde amaçsızca dolaşıyor, Dalgın Yağmurlar Mevsimi'nin bu ilk akşamının benim üzerimde de tuhaf, hüzünlü bir etkisi olduğunu hissediyordum...

O gece Hicranlılar büyük ateşler yakıp, dansettiler, şarkılar söylediler ve binlerce yıl öncesinden kalma bir Pagan geleneğine uyarak ellerinde meşalelerle göle girdiler... Bir tek ben, bir de beş on tane yaşlı Hicranlı dışında herkes, gölün sığ sularında meşalelerle ilerliyor ve hep bir ağızdan Hülyalı Aşık şarkısını söylüyorlardı... Bütün bu coşkunun, sevincin dışında kalmak garip bir yalnızlık duygusu veriyordu bana. Ayın hilal şeklinde Yeryüzü'ne doğru bir hamak gibi uzandığı, mandalina ağaçlarının keskin kokusunun şeritler halinde havada dolaştığı yıldızlı bir geceydi. Yalnız başıma Kütüphane'deki odama doğru yürürken, kulağıma uzaklardan ömrüme işitmediğim kadar güzel, hüzünlü Hicran şarkıları geliyordu...

"Her gece kalp, bir kere daha fetheder ümidi
O dönüşü olmayan gece
Keder içinde yakar aşkın ateşini
O dönüşü olmayan gece"

Hep aynı yılı ebedi bir şimdide yaşayan Hicranlılar, o tek ve biricik yıllarının ilk gecesini sabaha kadar şarkılarla kutlamaya devam ettiler. Açık pencerenin önünde sarma sigara tüttürerek, elma şarabı içerek, yıldızları seyrederek ve hayatın anlamı üzerine düşünerek uyukum gelene

başka bir dünya

kadar onları dinledim... Yatağında uykunun o garip alemine doğru dalıp giderken onlar hala şarkılarını söylüyorlardı:

"Dalgın yağmurlar mevsimi şimdi
Hicran'ın ilk ve son yılı"

Beni Hicran'a sürükleyen olaylar bundan tam üç yıl önce başlamıştı. Başkent'teki Tıp Merkezi'ne başvuran güney köylerinden bir sebze tüccarı, doktorlara beyinde bir ur olduğunu söylemiş, doktorlar da ilk muayenelerinden sonra hiçbir ağrıdan şikayet etmeyen tüccarı geri göndermek istemişlerdi. Fakat tüccar ısrar etmiş ve daha ayrıntılı bir kontrol istemişti... Birkaç gün sonra yapılan araştırmalar sonucu, adam haklı çıkmış ve doktorlar tüccarın beyinde daha başlangıç aşamasında bir ur olduğunu anlamışlardı... Adam, beyindeki urun genç bir Hicranlı köylü tarafından görüldüğünü iddia ediyordu. Doktorlar olayı rapor etmiş fakat Tıp Merkezi yetkilileri her zamanki bilimsel serinkanlılıklarıyla meseleyi ciddiye almamışlardı... Altı ay sonra yine Hicran'dan gelen bir kumaş tüccarı, Başkent'in sokaklarında karşılaştığı herkese aynı hikayeyi anlatıyordu... Tüccar, Hicran'a girer girmez onu bekleyen köylülerle karşılaşmış ve köylüler, adam daha arabasının kapağını bile açmadan neler istediklerini söylemişlerdi... Tüccarın yanında getirdiği herşeyi tek tek biliyorlar ve tüccar daha köye gelmeden onlar bütün mallan aralarında paylaşmışlardı.

Sonraki bir yıl boyunca, Kuzeybatı Federasyonu'nun unutulmuş köylerini tek tek dolaşıp insanların hastalıklarını teşhis eden bir Hicranlının hikayesi anlatıldı Başkent'te. Kendi hastalığını ne olduğunu bilerek uzaklardan gelen hastaların sayısındaki garip artış Tıp Merkezi yetkilileri çaresiz bıraktı ve olay Hükümet'e resmi olarak bildirildi. Birkaç aylık bir araştırma sonucunda, Batı dağlarındaki ücra köylerden birinde izine rastlanmıştı bu genç adamın. 21 yaşındaki köylü, Başkent'te kendisine sorulan herşeye aynı cevabı vermişti: "Görüyorum, insanın içindeki bütün hastalıkları görüyorum"... Gerçekten de görüyordu. Tıp Merkezi'ndekilerin hiçbir bilimsel açıklama bulamadıkları olay Uzak Akademisi'nde de uzun süre konuşulmuştu... Genç Hicranlı, en gelişmiş bilimsel yöntemlerden kat be kat daha iyi teşhis koyabiliyor, hastalıkları daha başlangıç aşamasındayken çıplak gözle hissedebiliyordu...

Bu olayın yavaş yavaş unutulmaya başladığı bir sırada Hicran'a komşu köylerden gelen bir haber, Başkent'teki herkesi daha çok şaşırtacaktı... Hicranlılar üç komşu köyü tek tek gezerek bir ay sonra büyük bir sel felaketi geleceğini söylemiş ve onlardan hemen önlem almalarını istemişlerdi... Bir köy Hicranlıların dediğine inanmış ve taşacağı söylenen derenin yanında setler yapmıştı. Diğer iki köy ise derenin dedelerinin dedeleri zamanında bile taşmadığını söyleyerek Hicranlılarla dalga geçmişlerdi... Fakat tam 27 gün sonra Hicranlıların dediği olmuş, yüzyıllardır sakin sakin akan dere 50 saat süren bir yağış sırasında taşmıştı. Köylülerin zararları gerçekten büyüktü. Günlerce kendilerine yalvaran Hicranlıları dinlemedikleri

için duydukları pişmanlık ise daha büyüktü...

Başkent'teki Yüksek Bilim Kurulu, bu olay üzerine acilen toplanmış ve Hicran'a küçük bir heyet göndermeye karar vermişti... Üç profesörden oluşan heyetin verdiği rapor bütün Başkent'te büyük bir merakla bekleniyordu... Fakat sayfalar süren rapor, Yüksek Bilim Kurulu'nun bilimdeki olaylar karşısındaki muhafazakar tavrını bir santim dahi olsun yerinden oynatmadığının açık bir kanıtıydı. Profesörler, Hicran'da doğaüstü hiçbir şey olmadığını, meselenin "toprakla çok yakın ilişkide bulunan insanların bir önzevsi" olarak bile görülemeyeceğini, çünkü Hicranlıların yaklaşık üç yıldır bütün komşu köylere çiftçilik konusunda sürekli fikir verdiklerini, doğa olayları konusunda öteden beri aşırı derecede evhamlı olduklarını belirtiyor ve sonuçta, herşeyin basit bir tesadüf olduğunu öne sürüyordu. Rapordaki bir cümle, Başkent'te benim gibi şüpheli birçok kişiyi bile ikna edecek kadar etkileyici ve bilimseldi: "Kimbilir, Federasyonun bütün köylerinde her yıl bunun gibi ne kadar çok paranoyakça tahminler yapılıyor. İçinde yaşadığımız yüzyıl, insanların Yeryüzü'ne korkuyla baktıkları bir çağ ve böyle bir çağda köylülerin her tür doğa felaketinden korkması da son derece olağan. Böyle paranoyak bir ortamda yapılan tek bir tahminin doğru çıkmasından yola çıkılarak bir sonuca varmak bilimsel yöntemin tüm kurallarıyla çelişmektedir." Rapor, Yönetim'i ve Başkent'in bilim çevrelerini tatmin edecek nitelikteydi... Tabii, o zamanlar bu rapora inanmayanlar arasında bazı bilimadamlarının olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Hicran o zamanlar uzaklarda bir güney köyünden öte bir şey değildi benim için. Ama yaklaşık altı ay sonra, Uzak Akademisi'nin kampüsünde ağaçların altına uzanıp Mayıs güneşinin tadını çıkardığım bir gün Hicran hayatıma hiç beklemediğim bir anda girdi.

Felsefe Bölümü Başkanı'nın odasına çağırılmıştım. Akademiye girdiğim günden beri gri mavi gözlerine hayran olduğum güzel Bölüm Başkanı Bayan R.'nin odasına çağırılmak meraktan çok sevinç uyandırmıştı bende... Bayan R., herhangi bir şey için çağırabilirdi beni. Çünkü doktoramı Metafizik Felsefe'de Uzak üzerine yapıyordum ve bu konu onun uzmanlık alanı içine giriyordu. Dolayısıyla, son iki yıldır Bayan R.'nin dümdüz yeşil çaylılara bakan o küçük odası hiç de yabancı olduğum bir yer değildi... Halimi hatırlı sordu ve dalgın dalgın Mayıs güneşinin güzelliğinden söz ettikten sonra bana dönüp "Rektör ikimizi bekliyor" dedi.

Rektör tarafından beklenmek Uzak Akademisi'nden gelmiş geçmiş çok az öğrenciye nasip olmuş bir şeydi herhalde... Başkan'ın dalgın dalgın Mayıs güneşinden sözetmesi de bir anda karamsar düşüncelerin içine attı beni... Ama ne yapmıştım, Kuzeybatı Federasyonu'nun yıllık bütçesinin altıda birinin tahsis edildiği. Federasyon'un ordudan sonra en büyük önemi atfettiği kurumun başındaki Rektör'ün beni çağırması için... Gri mavi gözlü Başkan sıcacık bir gülümsemeye hafifçe omzuma dokundu, "Merak etme, kötü bir şey değil" dedi.

başka bir dünya

Ama başka hiçbir ipucu da vermedi. Yalnız rektörün odasına giden uzun koridorda yürürken ona Doğu felsefesindeki tasavvuf çalışmalarımın söz etmeme sadece güldü, hiçbir yorum getirmede.

Altmış yaşlarındaki beyaz saçlı rektör içeri girdiğimizde telefonla konuşuyordu, başıyla bizi selamlayıp pencerenin yanındaki koltukları işaret etti... Bayan R., pencereden dışarı bakmaya devam etti, beni fark etmeyeceğini bilsem onu dakikalarca bıkmadan usanmadan seyredebilirdim. Rektör, telefonu kapattıktan sonra babacan bir tavırla gelip elimi sıktı ve tam karşıma oturdu. "Kahve sever misin?" dedi... Büyük bir duygusal karmaşa içinde -minnet, heyecan, ben bütün bunları hakedecek ne yaptım ki sorusu, korku ve elbette kahve içecek olmanın sevinci-sadece teşekkür edebildim. Hemen telefonu açtı ve üç tane Batı usulü filtre kahve söyledi... Kuzeybatı Federasyonu'ndaki sayısız lüks maddeden biriydi kahve... Güney Atlantik Ekonomik İşbirliği Antlaşması'na bağlı birkaç kent devleti dışında kahve üreten ve işleyen hiçbir üretim birimi yoktu Yeryüzü'nde... Başkent'teki birkaç küçük özel, lokanta dışında hiçbir yerde kahve bulamaz ve içemezsiniz. Bunun için de lüks bir özel lokantada mükellef bir akşam yemeği için verdiğinizin yarısını vermek zorundaydınız.

Mis gibi kokusuyla kahve fincanı önüme gelene kadar Rektör, bana akademik ilgi alanlarım ve geleceğim hakkında fikirlerimi sordu. Kısaca cevapladım. Yıllarca Fen Bilimleri okuduktan sonra, asıl olarak Kuramsal Fizikle ilgilendiğimi anlamış ve Kuramsal Fizik kürsüsünde verilen bütün dersleri hatmettikten sonra Felsefe Bölümünde doktora yapmaya karar vermişim. Şimdi ikinci yılındaydım ve en büyük emelim de Gizli İlimler üzerine, Uzak Doğu Federasyonu'ndaki meşhur Eski Üniversite'ye gidip ders almaktı.

Rektör, "Göndereceğiz, Uzak Doğulu dostlarımız rotasyona çok açık zaten" dedi. Acaba o an Akademi'de, hayır hayır Yeryüzü'nde benden mutlu bir insan var mıydı, mis gibi kokusunu içime çektiğim kahveden ilk yudumu aldığım ve Eski Üniversite'ye gideceğimi öğrendiğimde... "Ama önce senden bir şey istiyoruz..." dedi Rektör ve ağır ağır, tane tane konuşarak, hiçbir şey sormama gerek kalmayacak kadar açık ve zeki cümlelerle anlatmaya başladı. Sanırım yarım saat süren konuşması şu cümleyle sona erdi: "Uzun lafın kısısı, senden istediğimiz, doktora çalışmalarına ara verip, Hicran'a gitmen ve seninle bizim gerekli bulduğumuz bir süre boyunca orada kalman" dedi...

Giriş ve sonuç cümleleri arasında, filtre kahvemini yudumlarken, şaşkınlık, heyecan ve büyük bir keyifle dinlediklerime gelince... Uzak Akademisi, Hicran'a giden ve pozitif ilimlerin zafer bayrağını yeniden göndere dikmek dışında başka işe yaramayan bir rapor yazan üç profesörü hiç ama hiç ciddiye almamış ve Hükümet'in de bilgisi dahilinde meraklı kentli turist kılığında Hicran'a bir haftalığına üç tane görevli göndermişti. Bir iletişim, bir

metafizik ve Genel Uzay Fiziği uzmanından oluşan bu mini heyet, bir hafta misafirperver Hicranlılarla beraber yaşadıkten sonra geri dönüp bir başka rapor sunmuşlardı. Sonuç akıl alacak gibi değildi. Bir kısım Hicranlıda, Yeryüzü tarihi boyunca ancak ve ancak eski mitolojik tanrılara ithaf edilen inanılmaz yetenekler vardı: Gelecekte haber verebilme, iklim değişikliklerini önceden bilebilme, uzaydaki bin ışık yıllık bir alanda olup biten kozmolojik olayları çıplak gözle görebilme gibi yeteneklerdi bunlar. Ayrıca bütün Hicran halkında akıl almaz bir önsezi ve kısmi telepati gelişmişti. Çocuklarda ise garip yetenekler ortaya çıkıyordu. Kimisi bir kez okuduğu bir metni bk daha unutmuyor, kimisi inanılmaz matematik hesaplarını birkaç saniye içinde sonuçlandırabiliyor, kimisi havyanlarla ve bitkilerle konuşabiliyor, kimisi bir kez dinlediği şarkıyı asla unutmuyor, kimisi konsantre olabilirse en düşük frekanstaki radyo dalgalarını tıpkı bk alıcı gibi deşifre edebiliyor ve kimisi... "Liste uzayıp gidiyor" demişti Rektör, "Senin anlayacağın son 10 yıl içinde doğan bütün çocuklarda özel yetenekler var. Beş yetişkinde ise çok özel yetenekler. Kaldı ki bunlar bir hafta içinde gözlenen bulgular..." İlk raporun anafikri de buydu zaten: Buzdağının görünen kısmı... Daha derinde ne olduğunu anlamak için bu kez açık kimlikleriyle bk heyet gönderilmişti. Kaldı ki ilk heyet, Hicran'ı terk etmeden önce daha ilk andan itibaren kimliklerini saklayamamış olduklarını öğrenmişlerdi. Onlardan bk şey saklamak mümkün değildi, ikinci heyet ise bk aylık sürenin sonunda beklentileri boşa çıkaran "ümitsiz bk raporla" geri dönmüştü. Hicranlılar mecbur kalmadıkları, yani Tabiat'ın çıkarları gerektmediği müddetçe bu yeteneklerini bağlı buldukları Kuzeybatı Federasyonu dahil, Yeryüzü'ndeki beş büyük federasyondan hiçbki için kullanmak istemiyorlardı. Onlara göre, Yeryüzü'nde yaşayan yaklaşık 100 milyon insanın, binlerce yılda heba edilen gezegende daha iyi yaşamayı öğrenmesi için gözünü Uzay'a değil toprağa ve tabiata çevkmesini gerekiyordu. Peki bu özel, olağanüstü yetenekler nereden geliyordu? Hicranlıların bu soruya verdiği tek bir cevap vardı: "Hicran topraklarından..."

Peki bu özel yeteneklerin bir yabancı tarafından öğrenilmesi ihtimali var mıydı? Cevap ise bk şifre gibiydi: "Hicranlı olmak için burada doğmak gerekmiyor. Hicran Yağmurları kimi istiyorsa onu alır."

Hicranlılar, isterlerse bu yeteneklerini herkesten ama herkesten gizleyebileceklerini, zaten bazı tüccarlara yaptıkları küçük şakalar dışında yeteneklerini yabancılara asla göstermediklerini, örneğin Başkent'ten gelen profesörlere de böyle davrandıklarını ama Kuzeybatı Federasyonu'ndaki Uzay Akademisi'nin Yeryüzü'nde on binlerce yıllık Saf Bilgi'yle ilgilenen tek bilimsel kurum olduğunu, dolayısıyla Akademi heyetlerinden gerçeği saklamak istemediklerini özellikle belirtmişlerdi.

Kısaca, işbklğine açıldık. Ama hiçbk Hicranlı kalkıp da Başkent'e gelemezdi... "Sizden gelecek iki üç kişilik küçük heyetlere kapımız sonuna kadar açık" demişlerdi...

başka bir dünya

Bunun üzerine, her ay üç kişilik ayrı bir uzmanlar heyeti gönderilmeye başlanmıştı Hicran'a... İlk dönemler Akademi ve Federasyon için birtakım küçük ama çok değerli bilgiler elde edilmişti. Uzaydaki yıldız hareketleri üzerine yapılan isabetli tahminler, Federasyon'daki gizli maden kaynaklarının yerleri, tarımda izlenmesi gereken yöntemler, Güney köylerindeki sulama kanallarının organizasyonu... Fakat belirli bir süre sonra hiçbir yeni bilgi gelmemeye başlamıştı. Hicranlılar Federasyon ve tabiat adına yararlı gördükleri hiçbir bilgiyi saklamıyorlardı ama giden heyetlerin de artık Hicran'da yapacak fazla bir işi kalmamıştı. Oysa Akademi'nin asıl hedefi Hicranlıların özel yeteneklerini nasıl ve ne biçimde kazandıklarını öğrenmekti. Ama bu konuda bir milim dahi yol alınmamıştı... Giden son heyetin ısrarlı tavırları karşısında Hicran'ın manevi lideri sayılabilecek Kütüphane Bekçisi, "Hicranlı olmanın özel bir yolu ya da yöntemi yok. Hicranlı olmayı siz seçemezsiniz o sizi seçer." demişti...

"Senden istediğimiz" demişti rektör koltuğunda geriye kaykılarak, "bu özel yeteneğin sırrını keşfedebilmen. Neden ben? diye sormana hiç gerek yok. Akademide metafizik üzerine eğitim yapmayı seçen birkaç öğrenciden birisin. Hocan Bayan R.'nin de bu seçimde büyük bir payı olduğunu saklamaya gerek yok. Hicran'da olup bitenlerin nedenlerini en iyi anlayabilecek ve yorumlayabilecek insanlardan biri olduğuna inanıyor."

Bu konuşmayla Hicran'a doğru yola çıktığım gece arasında geçen sürede en çok düşündüğüm de hep bu olmuştu: Bayan R.'nin Hicran için beni önermesi... Bayan R.'ye uzaktan uzağa yıllardır aşık olduğum düşünülürse, gideceğim yerden çok onu düşünmem haklı bulunabilir. Zaten, o bir hafta boyunca Hicran üzerine daha önce yazılan hiçbir rapor verilmemişti bana. Gidenlerin kimlikleri de benden gizli tutuluyordu. Bayan R.'ye "Neden?" diye sorduğumda, "Rektör, Hicran'a daha önce giden hiç kimseyle konuşmanı ve etki altında kalmanı istemiyor. Rektör, bir metafizik felsefe uzmanı olarak Hicran'ı her türlü önyargıdan uzak bir biçimde tanımanı, orayı senin keşfetmeni istiyor" diye cevaplamıştı. Yine de gitmeden önce elime bir sayfalık bir bilgi sunulmuştu:

"Hicran. Nüfus 559 kişi. Merkezi Hükümet'e vergilerini düzenli olarak ödüyor ve nüfus planlaması dahil Federasyonun koyduğu bütün kurallara düzenli olarak uyuyorlar. İki yüz yıl önce henüz Federasyon teşkil edilmeden önce Batı'dan gelen göçmen aileler tarafından kurulmuş. Bütün güney köyleri gibi nüfusun büyük bir bölümü tarımla uğraşüyor. Kendilerine göre ilginç bir nüfus planlaması geliştirmişler. Köyde her yıl en fazla 6 çocuk doğuyor. Bunun için kendi aralarında ancak kendilerinin bildikleri gizli bir yöntemleri var. Her aile en fazla iki çocuk doğurabiliyor. Federasyonun onlar için koyduğu maksimum 1000 kişilik nüfus sınırını diğer köyler gibi sonuna kadar zorlamayı hiç düşünmüyorlar, dolayısıyla Hicran'da diğer Güney köylerinde olduğu gibi dağlarda Hükümetin bilgisi dışında yaşayan insanlar

yok. Kurumlaşmış belirli bir eğitim uygulamıyorlar. Ama bütün Hicranlı çocuklar günboyu düzenli olarak yetişkinlerden çeşitli dersler alıyor. Eğitimle oyunu ve üretimi içice geçirmeyi başarmışlar. Yalnız Federasyon'da değil tüm Yeryüzü'nde hiçbir küçük köyde görülemeyecek kadar yüksek bir okuma oranı var. Köyün merkezindeki kütüphanelerinde on binlerce kitap var ve bu sayıyı sürekli arttırıyorlar. Saat ve takvim kullanmıyorlar. Kendilerine göre ayrı bir takvimleri var. Bu takvime göre Hicran'ın bir tek yılı var ve onlar sonsuza kadar bu 1 yılını yaşıyorlar. Kimse kaç yaşında olduğunu bilmiyor. Zaman onlara göre tümüyle tabiatın ritmine göre işliyor. Yapılan bütün araştırmalarda belirli bir dinleri olmadığı görüldü. Ama inançlı bir toplum oldukları da kesin. Tanrı sözcüğü yerine Tabiat sözcüğünü kullanıyorlar. Diğer birçok Güney köyünde olduğu gibi Hicran'da da yıllardır tek bir suç işlenmiyor. Belirli bir yönetimleri yok. Tarımda her konuda Usta dedikleri insanlar var, işle ilgili kararlar onlara danışılmadan alınmıyor. Manevi liderleri ise 60 yaşlarındaki Kütüphane Bekçisi. Hicran'a en yakın komşu köy 4 saat mesafede. Federasyonla sürekli haberleşebildikleri bir telsiz telefonları var. En yakın karayoluna uzaklıkları 3 saat. Tüccarlar, gezginler ve Başkentli turistler dışında hiç kimsenin uğramadığı bir köy. Nüfusu binin altındaki birçok federasyon köyünde olduğu gibi kendi aralarında para kullanmıyorlar. Gelen turistlere kendi evlerinin odalarını açıyorlar ve bunun karşılığında onlardan kitap, giysi, kağıt, kalem gibi küçük mallar istiyorlar."

Mayıs sonlarında Akademinin eski püskü motorlu bir arabasıyla Hicran'a doğru yola çıktığımda aklımda seyahat etmenin güzelliğinden başka bir şey yoktu. Araba beni Hicran'a en yakın kente bıraktığında Başkent'ten ömrümde ilk kez bu kadar uzaklaştığımı anladım. Beni bekleyen bir cipe atlayıp dört saatlik zor bir yolculuğun ardından Hicran'a yaklaşırken kendimi dünyanın en önemli insanların birisi gibi hissediyordum. Özel bir görev için seçilmiş özel bir insandım. Benden Hicran'ın sırrını istiyorlardı, ben de onlara bunu verecektim... İşimi bitirdiğim gün, Bayan R. ve Rektör'ün önünde "Herşey çok basılmış aslında" deyip bir sigara yakacak ve büyük serüvenler geçirmiş yorgun ve serinkanlı bir film kahramanı gibi, onlara Hicran'ın sırrını ağır ağır anlatacaktım.

Hicran'daki günlerim için de bazı hayaller kuruyordum... Bu hayallere göre Başkent'ten gelen zeki bir Akademi öğrencisi herkesin kısa zamanda ilgisini çekecekti. Hicran'ın ileri gelenleriyle uzun konuşmalar yapacak ve kısa zamanda onların saygı ve güvenini kazanacaktım. Zaten Rektör'ün odasından kahvemi içerken dinlediklerimden beri, Hicran aklımda tarih kitaplarının bahsettiği, o bilge insanların dolaştığı bir ilkçağ kenti gibi geliyordu bana... Ciple köye gireceğim anı ise iple çekiyordum. Hicranlılar, Akademi'nin bu kez tek başına genç bir elçi gönderdiğini görünce çok şaşıracaktılar ve hatta bu, kimbilir, bazı Hicranlı genç kızlar arasında derin iç çekmelere yol açacaktı... Zihnimin içinde güzeller

başka bir dünya

güzeli bir Hicranlı genç kız da kurmuyor değildim... Onunla yemyeşil çayırlarda dolaşırken ona Başkent'i anlatacak ve onu orada o doğal haliyle sevdiğimi söyleyecek ve bir gün mutlaka Başkent'teki önemli görevime dönmem gerektiğini söyleyecektim. Hicranlı kız gözyaşlarını tutamazken ona görevimin insanlık ve Akademi için ne kadar önemli olduğunu anlatacaktım...

Bunlar ciple Hicran'a yaklaşırken kurduğum keyifli hayallerdi, gerçek ise az ileride beni bekliyordu. Suskun şoför, yolun çok kötü olduğunu ve akşam olmadan eve dönmek istediğini söyleyerek beni Hicran evlerine beş yüz metre kala bir mesafede bırakıp hemen geri döndü. Cip toprak yolda gazlayıp giderken ardından bakakaldım, yanımda Hicran Kütüphanesi için getirdiğim kitap kolilerini yere bırakıp, sırt çantamla beraber uzakta ağaçların arasında görünen evlere doğru ağır ağır yürüdüm... Ne yalan söylemeli, kimse benimle ilgilenmedi, kimse bana soru sormadı... Kütüphaneye ulaşana kadar karşılaştığım bütün Hicranlılar kaba saba, zor çözebildiğim garip bir lehçeyle konuşan, düpedüz köylü insanlardı. Bu insanların birtakım özel yeteneklere sahip olduğuna ilk görüşte hiç kimse inanmazdı... Kütüphaneye ulaştığımda ortalıkta hiç kimse yoktu. Büyük bir hayalkırıklığı içinde bahçede otururken, "Tanrım ben nereye geldim?" diye kara kara düşünüyordum...

Bekçi bir saat sonra tembel tembel geldi, elimi uzattım ve çamurlu ellerini göstererek sessizce su kanaletinden akan bir çeşmede temizlendi ve aç olup olmadığını sordu. Açtım... "İyi öyleyse" dedi "yemeğe yardım et"... Beş dakika sonra bahçedeki eski tip bir kuzinanın üstündeki büyükçe bir tencerenin içine patates doğruyordum... Yemek hazırlarken, yanımda getirdiğim kitaplar dışında bana hiçbir şey sormadı. Rektör'den getirdiğim özel mektuba ise şöyle bir bakıp okumadan geri verdi. Yemekten sonra Kütüphane'nin yemek, temizlik ve bakım işlerini anlatmaya başladı... Bir elçiden Ziyade, yöre köylerden gelip Bekçi'nin yanına çırak olarak giren öksüz bir çocuk gibi hissediyordum artık kendimi... Akademiyle yapacağım ilk telefon görüşmesinde söyleyeceklerim ise belliydi. "Kütüphaneciye bazı işlerinde yardımcı olmam gerektiğini söylemişsiniz ama yemek ve temizlikle uğraşmam gerektiğini kimse söylememişti bana. Bu koşullarda görevi yerine getirmemin zorluğunu lütfen Rektör'e iletebilir misiniz?"

Fakat asla böyle bir telefon konuşması yapmadım. Çünkü ertesi sabahтан itibaren Hicran'ın en aylak, en boş insanı olduğumu anlayacaktım. Bekçi'nin bana yapmamı söylediği işler, bütün gün boyunca en fazla bir iki saatimi ya alıyor ya almıyordu. Bunun dışında bomboş ve elleri cebinde ortalıkta aylak aylak dolaşan bir insandım.. Herkes sorularına cevap veriyor ve benimle ilgilenmeye çalışıyordu ama kimsenin bana özel bir ilgi gösterdiği söylenemezdi. Lehçelerine alışmam zaman almıştı. Ama onlar beni çok iyi anlıyordu çünkü gerçekten de çok kitap okuyorlardı. Günler, haftalar geçiyor ve Hicran'daki aylaklık günlerim aynı rutin içinde

akıp gidiyordu... Sabahları erkenden kalkıyor ve Bekçi'yle beraber kahvaltı ediyordum. Kanaletin çeşmesinde bulaşıkları beraberce yıkadıktan sonra öğle yemeğine kadar önümde upuzun bir süre oluyordu. Bu süre içinde ilk zamanlar en çok yaptığım şey küçük Hicranlı çocukların peşine takılıp onların oyun dediği şeye, yani eğitime katılmaktı... Çocuklar gerçekten iyi yetiştiriliyorlardı. Kısa sürede Hicran'daki ilkel görünüşlü eğitimin Başkent'teki okullardan daha üstün olduğunu kabul etmek zorunda kaldım. Uzmanlaşma çok erken yaşlarda başlıyordu... 13 yaşında matematiğe eğilimli bir çocuk, Başkent'te 17 yaşında öğretilmeye başlanan yüksek matematiğe çoktan girmişti bile. Matematik Hocası, onun için "Benden öğrenebileceği bir şey kalmayınca sizin akademinin sınavlarına girecek" diyordu... Benim tahminimce bu, en fazla bir yıl içinde mümkün olabilirdi. Peki ama bu çocuk 14 yaşında Uzay Akademisi'nde ne yapardı ki?

Sosyal bilimler eğitimi ise yok denecek kadar azdı. Sadece masal gibi Yeryüzü tarihi anlatılıyordu. Bu dersi de Kütüphane Bekçisi veriyordu... Sosyal bilimler konusunda neden bu kadar zayıf olduklarını sorduğumda, Bekçi, "Yeryüzü Tarihi yeter de artar bile" dedikten sonra Kütüphane'yi göstermişti: "Herşey orada, isteyen istediğini, istediği ustanın rehberliğinde öğrenebilir" diye kestirip atmıştı. Eğitimler 15 yaşında kesiliyordu. Bu yaştan sonra isteyen Hicranlı, çocuklarını Federasyon'un kentlerdeki Akademi'ye hazırlık kolejlerine yatılı olarak yazdırabiliyordu. Tarımla uğraşmak isteyenler dışında bütün Hicranlı çocuklar bu hazırlık kolejlerine gidiyordu ve köyde özellikle kış mevsiminde 15 yaşla 25 yaş arasında insan bulmak çok zordu... Bekçi'ye göre gidenlerin çoğu geri dönmüyordu zaten.

Ona, "Peki bu özel yeteneklerle doğan yeni nesil olacak?" diye sorduğumda Bekçi'nin yüzünde aydınlık bir gülümseme belirmiş, "Hicran'ın aydınlığı tüm Tabiat'ı kuşatacak" demekle yetinmişti. Haklıydı... Buradan çıkan ve özel fizik yeteneklerine sahip bir çocuk pekala yıllardır üzerinde çalışılan uzay gemileri teknolojisinde devrim yapabiliirdi. Topu topu beş altı yıl sonra, Başkent akademileri, Hicran'dan gelip yetişen ve herbiri potansiyel bir deha olan bu çocuklarla büyük bir atılıma girebilirdi.

Bekçi'ye sadece Hicran'a özel olacak bir uygulamayla nüfus planlamasının köyden tümüyle kaldırabileceğini söyledim. "Geleceğin kuramcısı ve mühendisi olacak bu dahi çocuklara tüm dünyanın ihtiyacı var" dedim ona. Bana ters ters baktı. "BiZ insan çiftliği değiliz" dedikten sonra, özel bir nüfus planlaması uygulamadıklarını söyledi.. Ona göre, Dalgın Yağmurlar Mevsimi'nin ilk gecesinde döl yatağına düşen çocuklar dışında Hicran çocuk vermiyordu...

Yeryüzü'nün yüzyıldır çözüm bulunamayan, varolan devletlerin polis teşkilatlarının neredeyse tek işi haline gelen nüfus planlaması konusunda Hicranlıların mistik

başka bir dünya

görünümlü aptal bir yöntem bulmaları üzerinde fazla durmadım. Gerçi bu hesaba göre bütün çocuklar kışın bitmesi ve baharın gelişyle doğuyorlar, bebekliklerini sıcak Hicran güneşinin altında geçirmiş oluyorlardı ve bu da, olaya bilimsel bir yön katmıyor değildi ama yine de sormadan edemedim: "Peki ya o gece en az 15-20 çocuk döl yatağına düşerse?" Bekçi, "100 de düşse doğar o çocuklar, anne babaları onlar için ömürlerinin geri kalanını çalışma kamplarında geçirmeye razıdır" demişti... Bu kararlılık karşısında ürkmüştüm, gerçi Başkent'te okuduğum raporlara göre Hicran'ın nüfus konusunda daha çok eksik olduğunu biliyordum... Yine de korktum. Çünkü Hicranlılar diğer köyler gibi çocuklarını dağlarda büyütecek insanlar değillerdi. Gerçekten de Federasyon polisine gidip kendi elleriyle teslim olurlardı.

Hicran'daki gündelik hayatı, eğitim düzenini öğrenmem bir iki haftamı almıştı... Önceleri elimde bir kayıt cihazıyla dolaşıyordum aralarında, sonra Hicranlıların bu cihazdan hiç hoşlanmadığım anlayınca bıraktım ve elime küçük bir not defteri aldım... İkinci haftanın sonunda bu not defterini de bıraktım ve yaz güneşinin altında aylak aylak dolaşmaya başladım. Başkent'ten gelen genç bilim adamı kimliğini ne zaman, nasıl ve hangi düşüncelerle bıraktığını ben de hatırlamıyorum. Tek bildiğim birinci ayın sonunda kendimi tümüyle Hicran zamanının akışına bırakmamdım. Artık her gün traş olmuyor, Başkent'ten getirdiğim şort ve tişörtlerle güneşin altında yatıyor ve göle girip yalnız başıma uzun uzun yüzüyordum... Tam bir yabancıydım. Başkent'ten beni arayan hiç kimse yoktu, bense her hafta Akademi sekreterlerinden birini arayıp "Rahatımın yerinde olduğumu ve henüz kayda değer hiçbir gelişme olmadığını" bildiren mutlak bir rapor veriyordum. Hicranlılar da daha ilk günden itibaren, beni kendi halime bırakmışlardı. Kimsenin benimle iletişim kurmak için özel bir isteği olmuyordu. Kendi aralarında mutlu, dengeli ve huzurlu bir hayatları vardı.. Bahçelerde, tarlalarda dolaşiyor, ağaçlardan taze meyveler yiyor, çiftçilere yardım ediyor, öğlen yemeklerini onlarla birlikte yiyordum... Öğleden sonra bir ağaç altında Kütüphane'den bulduğum kitapları okurken taü gündüz düşlerine dalıp gidiyordum... Gri mavi gözlü Başkan R.'nin hayali hala aklımdaydı ama bu elmacının güzeller güzeli kızına aşık olmam için bir engel değildi... Onu ilk kez gölde yüzerken gördüğümde siyah saçlarına, beyaz tenine hayran olmuşum. Hiç çekinmeden yanına yaklaşıp "Sen şu Kuzeylisin değil mi?" cleyivermişti. ipince kumun üzerine yayılmış, onun yeşil bir çizginin çevrelediği koyu renk gözlerine dalıp gitmiştim. "Evet dedim o Kuzeyliyim". "Ne yapıyorsun burada" demişti, dudaklarını küstahça kıvrarak ve saçlarını sağa sola savurarak... Üstüme sıçrattığı sulara bakarak cevap vermiştim: "Hiç ben de bilmiyorum, öyle gönderdiler işte, bir elçi gibi yani."

Gerçekten de bilmiyordum Hicran'da ne aradığımı... Rektör benden özel yeteneklerin sırrını istiyordu. Bense daha o özel yeteneklerin nasıl işlediğine bile doğru

dürüst şahit olamamıştım. Akademi'de başlayan yaz tatili boyunca, o sıkıcı yalnızlığımı geri dönmektense sıcak Hicran güneşi altında masmavi gölün kıyısında hayatımın en keyifli ve en uzun yaz tatilini yaşamayı tercih ediyordum. Akademi'de de yalnız olacaktım... Hicran'da da... Başkent'ten bir saat uzaklıktaki bir varoшта oturan genç bir annem ile babamın yanında da yapacak özel bir şeyim yoktu. Ha bir ay sonra ha bir yıl sonra, hiçbir şey fark etmeyecekti, geri dönüp Rektör'e başarısız olduğumu söylemek için... Yine de, Birinci Yarı Yıl başlamadan bir ay önce Eylül başlarında küçük çantamı sırtlayıp Başkent'e geri dönmek ve Doğu Akdeniz'den gelen bir profesörün Doğu Tasavvufunda El-en-Hak konusunda vereceği derslere devam etmek istiyordum...

Hicran'ın kendini bana açması ve sırrını vermesi de umurumda değildi artık. Rektör gönderdiği heyetlerden hiçbir sonuç alamayınca, orada uzun bir süre kalacak genç bir öğrenciyi, biraz sırtını sıvazlayıp, belli belirsiz bir ümit diye, Hicran'a postalamıştı. Eminim ne o, ne de Başkan R. benden çok da önemli bir şey beklemiyordu. Büyük bir misyon için motive etmeye çalışmışlardı ama eninde sonunda sıradan bir elçinin ötesinde bir işlevim yoktu. Hicran gölünün kıyısında unutulmuş yapayalnız, evsiz, yurtsuz bir adamdım işte... Topu topu yüz milyon insanı zar zor besleyen, beşte üçü çevre felaketleriyle üstünde yaşanılmaz hale gelmiş bir dünyanın tek umudu belki de gerçekten ortalıkta dolaşan bu Hicranlı çocuklardı. Ama bunların büyümesine, Akademi'ye gitmelerine, yüzyıllardır kurgu bilim kitaplarında söz edilen bir hayal olmaktan öteye gidemeyen ışık huzulundaki uzay gemilerini yapmalarına, zamanda yolculuğu gerçekleştirmelerine belki daha birkaç yüzyıl vardı. Ne bu çocuklar, ne de ben Yeryüzü'nden güneş sistemi dışına doğru fırlatılan o ilk insanlı uzay gemisini görecektik... Kimbilir, belki de bir gün uzay gemileri inşa etme fikirleri tümüyle bitecek, güneşin patlamasına ve Yeryüzü'nde hayatın tümüyle bitmesine milyonlarca yıl kala insanlık, Yeryüzü'nün sabırlı bir tanrı gibi kendini yeniden tümüyle insanlığa açmasını bekleyecekti. Belki o zaman Yeryüzü'ndeki bu beş federasyon ikinci Büyük Uygarlık dönemini başlatabileceklerdi...

Ama bütün bunlar beni artık kesinlikle ilgilendirmiyordu. İlk bir ayda Hicran'da doğanın güzelliklerini keşfetmeye, kendimi bu küçük Hicran uygarlığını etkisi altına alan o Panteistik huzura bırakmaya çalışmıştım. Ama olmuyordu, göle bakarken, elma bahçelerinde dolaşırken, doğanın insanoğluna bahsettiği bu muhteşem rehabeti tadarken hiç de zekice, soylu ve idealist şeyler düşünmüyordum... Aklım artık hep kendi kimliğimdeydi, bir de elmacının kızının o nefis vücudunda...

Başkent'in varoşlarındaki o endüstri bölgesinde geçen çocukluğumun ardından Fen Bilimleri Koleji'nin sınavlarım kazanıp Başkent'e gittiğimden beri hep yalnızdım. Bütün ailelerin üç kişiyle sınırlandığı, işgücünün minimuma inmesi yüzünden herkesin çok çalışmak zorunda olduğu yarı komünal sınıfsız bir

başka bir dünya

toplumda, Federasyon'da doğan bütün çocukların girmeyi hayal ettiği Uzay Akademisi'ne girdiğimde de yalnızdım... Diğer arkadaşlarım gibi Başkent'in izbe diskolarında, gençlik ve spor kulüplerinde sürtmekten çok çabuk sıkılmıştım, kendimi Akademi'nin arşivindeki eski sinema filmlerine, kütüphanedeki romanlara, tarih kitaplarına ve eski müziklere bırakmıştım artık... Gelip geçici üniversite aşklarıyla oyalanıyor, hayattan ne istediğimi kesinlikle bilmiyor ve örgütlenme modeli olarak kendine Orta Çağ'daki manastır hayatını örnek alan Uzay Akademisi'nin benim için belirlediği geleceğe kendimi gönüllüce bırakıyordum... Bizler, Akademi'ye girdiğimiz daha ilk günde söylendiği gibi Rönesansı ilmek ilmek hazırlayan Ortaçağ döneminin kahramanlarıydık. Tek hedefimiz gemiler inşa edip uzayda yeni koloniler kurmaktı. Ne zaman ve nasıl? Bunu henüz kimse bilmiyordu... İşçiler madenlerde çalışıyor, mühendisler fabrikalarda uzay gemileri, uydular inşa ediyor, kuramcılar zamanda yolculuk ve ışık hızında giden gemiler yapmak için sürekli çalışıyor, köylüler kentlere yiyecek temin ediyor ve bütün bunların sonunda Güneş sisteminin içinde yüzlerce uydu vızır vızır, anlamsızca dolaşıp duruyordu... Venüs'e gidecek ilk insanlı geminin ne zaman yola çıkacağını daha henüz hiç kimse bilmiyordu. Bütün federasyonlarda binlerce mühendis, binlerce teorik fizikçi tek bir ideal çerçevesinde bütünleşmiş, insanoğlunu Uzay'a taşımaya çalışıyordu ama uzay fiziği esrarlı bir hale gibi kendini örtüyor ve sırrını bir türlü açmıyordu.

Bense, bu yüz milyonluk arı kovanında, misyonu Federasyon'un dört küçük işçi kentinin yiyecek ihtiyacını karşılamak olan küçük güney köylerinden birinde, aylak ve amaçsızca dolaşıp duruyordum... Zamanın akışını dinliyor, kütüphanelerdeki kitapların içinde oyalanıyor ve ümitsizce elmacının kızının bana aşık olacağı anı bekliyordum...

Ama hiçbir şey olmuyordu. Tam bir çıkişsızlık benimki... Onların Dalgın Yağmurlar Mevsimi dediği yıldönümü yaklaştıkça kendimi tümüyle yalnızlığa bıraktım... Bekçi, özel yeteneklere sahip diğer ustalar ve çocuklar dışında başka hiç kimselerle konuşmuyor ve günlerimi Rektör'e vereceğim raporu yazmakla geçiriyordum... Raporu vermek yerine rektörün karşısına geçip, "Dünyanın en yetenekli çocukları, birkaç yıl içinde Akademi'nin sınıflarını dolduracak, dolayısıyla ne bu raporun ne de Hicran'ın kimsenin asla vakıf olamayacağı sırrının bir önemi kalacak" demek istedim ama akademik geleceğimi düşünüyör ve lafı oldukça uzatarak çocuklardaki harikulade gelişmeleri ayrıntılarıyla yazıyor, bütün çocukların özelliklerini tek tek kağıda döküyordum... Bu çok da anlamlı ve işlevli sayılamayacak raporu vakit geçsin diye yazdığım yaz ikindilerinden birinde, hiç ummadığım bir anda elmacının kızı çıkıp geldi... Kütüphanenin bahçesindeki ağaçların altına çıkardığım masanın üstünde çalışırken gelip karşıma dikilmiş ve "Sıkılmıyor musun?" diyerek çapkın çapkın bakmıştı... "Hayır" dedim "çalışıyorum bu benim işim"... Kahkahalarla gülmüş ve eklemiştir: "Biliyor

musun sen çok komik bir çocuksun".. Güzelliğine, çekiciliğine çok güvenen ve karşısına çıkan her erkeği kısa sürede avuçlarının içine alabileceğini bilen, bu güzeller güzeli şımarık kızla flörtümüz işte böyle başlamıştı... Bahçedeki işlerini bitirince kütüphaneye geliyor ve akşama kadar vaktini benimle geçiriyordu artık... Hicran'ın hiç görmediğim güzel yerlerini gösteriyor ve beni saatlerce köyün dışında ve içinde dolaştırıp duruyordu... Onunla geçirdiğim her an güzelliğinin cazibesine biraz daha kapılıyor, öte yandan hayatı bu kadar hafife alan, güzelliğini Yeryüzü'nün bütün nimetlerini önüne serecek bir özellik olarak ömrünün sonuna kadar kullanmaktan kaçınmayacak bu "ağgözlü hayat oburu"na sinir olmuyor da değildim... Onu gördükçe kuzey varoşlarının melankolik soğuk gecelerinde fabrikada saatlerce çalışıp yorgun argın eve gelen mühendis annemle babamın mütevazı hayatlarının sızısını, çocukluğumun geleceğe dair büyük hayallerini hatırlayıp içim burkuluyordu...

Niye ben de bir hayat oburu olamamış ve kendimi eski metinlerin, eski fimlerin ümitsiz dünyasına kaptırıp gitmişim ki? Elmacının kızını bana doğru çeken de, belki benim bu soğuk Kuzeyli tarafımdı. Bana hep "Kuzeyli" der ve benden Başkent'i anlatmamı isterdi...

Hülyalı Aşık'ın ilk damlalarının düştüğü o Ağustos ikindisinde mandalina ağaçlarının arasına doğru koşarken, onu geçmişimin çok eski bir anında, soğuk bir Kuzey varoşu gecesindeki düşlerimde sonsuza kadar kaybettiğimi anlamıştım. O hep "öteki" olarak kalacaktı benim için...

Hülyalı Aşık'ın ardından yeni yılı coşkuyla kutlayan Hicranlılara katılmadan, kütüphanedeki odamda yalnız başıma geçirdiğim o gece, zihnim elmacının kızının pervasız çekiciliği, gri mavi gözlü Bayan R.'nin dingin güzelliği ve kuzey varoşlarının soğuk gecelerinde eriyip giden çocukluk hayalleri arasında dolaştı durdu... Sonra o şarkıyı dinleyerek uyudum kaldım:

"Dalgın yağmurlar mevsimi şimdi
Hicran'ın ilk ve son yılı"

Rüyamda çocukluğumun geçtiği varoşları, annemi, Bayan R.'yi ve elmacının kızını gördüm. Hayal meyal görüntülerdi... Sonra simsiyah bir Hicran gecesinde göle girip yüzdüğümü ve derinlere doğru süzülüp diplerde dolaştığımı hatırlıyorum... Bir de, o karanlığın içinde yüzerken, o karanlıktan asla kurtulamayacağımı düşündüğümü...

Uyandığımda oda dışarıdan gelen sıcak turuncu bir ışıkla aydınlanmıştı. Kalkıp pencereyi açtım ve o taptaze serin sabah havasını içime çektim. Güneş gölün ardından yeni doğmuştu ama önündeki bulutlar ışığı sıcak bir sarıya çevirip bütün Hicran'ı muhteşem bir tablo haline getirmişti. Bu akıl almaz görüntüyü doya doya seyrettim ve sonra tekrar uyudum...

Sabah kalktığımda Başkent'e telefon edip geri dönmek istediğimi söylemeye ve en kısa zamanda bir cip istemeye

başka bir dünya

karar vermiştim. Her sabah olduğu gibi Bekçi'yle çok az konuşarak kahvaltı ediyorduk ve Bekçi her sabah olduğu gibi bana rüyamda ne gördüğümü sordu... Ona çoğunlukla hiçbir şey hatırlamadığımı söyledim. Zaten hatırlayıp anlattığım rüyaları da büyük bir ilgisizlikle dinler gibi gelirdi bana... Ona rüyamda gölün karanlık derinliklerinde yüzdüğümü ve uyandığımda garip bir ışık oyunuyla bütün Hicran'ın canlı bir resme dönüştüğünü anlattım. Bekçi, kahvaltısını bırakıp büyük bir dikkatle bana baktı ve "Gölün dibinde yüzerken ne gördüğünü hatırlıyor musun?" dedi... "Hiçbir şey" dedim, "siyah bir karanlıktan ve mutsuz düşüncelerden başka hiçbir şey yoktu"...

"Bir gün orada herşeyi göreceksin ve o gün..." Gerisini getirmedi. Ben de üstelemedim çünkü Bekçi'nin ta ilk günden beri çok az konuşmasına ve sorularımı hep bir bilmece gibi cevaplamasına alışmıştım. Ona kahvaltıdan kalkmadan önce en kısa zamanda Başkent'e geri dönmek istediğimi söyledim. İlk kez gözlerimin içine büyük bir dikkat ve sevecenlikle bakarak, "Bir gece daha kal" dedi... "Neden?" diye sordum ama cevap vermedi...

Hicran'da herşey olabiliirdi, benimle çok az konuşan Bekçi rüyalarımından garip işaretler çıkarabilir ve Hicran'da bir gece daha kalmamı isteyebilirdi. Hiç umurumda değildi, önce Toplantı Evi'ne gidip Başkent'teki sekreter kıza geri dönmek istediğimi belirttim. Sekreter, elinden geleni yapacağına ama beni alacak cipin Hicran'a en erken üç gün sonra gelebileceğini söyledi. "Önemli değil" dedim, "beklerim." Zaten aylardır ne yapıyordum ki?

Telefon konuşmasının ardından elmacının kızını aramaya çıktım... Evinde, annesiyle çamaşır yıkıyordu. Hicran'da sık sık başıma geldiği gibi hemen bana da bir iş verdiler ve elmacının kızının benimle tatlı tatlı dalga geçmesine katlanarak onlara bir saat kadar yardım ettim.. İşim bittikten sonra bahçede oturup, boş boş ufka bakmaya başladım. Elmacının kızı yanıma geldi ve ne düşündüğümü sordu... Ona üç gün içinde Başkent'e geri döneceğimi açıkladım. Hiç istifini bozmadı ve her zaman olduğu gibi bana Hicran'dan çok sıkıldığımı, bir gün bütün dünyayı gezmek istediğini açıkladı... O pırl pırl gözlerine hiçbir şey söylemeden gülümseyerek baktım. O bakışlarda ona aşık olduğumu bilen, Başkent'e gelince onunla evlenmek dair herşeye hazır olduğumu bilen bir kızın beni irkilten o garip kendine güven duygusunu okumak mümkündü... Onu göl kıyısında ilk gördüğüm andan beri bu ifadeye

alışmıştım. Benim üzerimde kolayca kazanılmış ve her zaman da kolayca kazanacağı bütün zaferlerin ışıltısıyla parlıyordu gözleri... Ama umursamadım. Dün gece, geçmişime, geleceğime dair herşeyi o şarkının sözlerini dinlerken anlamış, sanki kendime dair büyük bir sırrı çözmüştüm.

"Dalgın yağmurlar mevsimi şimdi
Hicran'ın ilk ve son yılı"

Ebedi bir şimdide, tanrı bilir ömrümün neresinde ve hangi anında kaybettiğim yaşam sevincini bir daha asla bulamayacağımı, bütün güzel şarkıları uzaklardan dinleyeceğimi, bütün elmacı kızlarının kalbinde bir tutsak olarak yaşayacağımı ve bütün gri mavi gözlü R.'lerin dalgın bakışlarında dönüşü olmayan gecelerin sonunu müjdeleyen o büyük aşkları arayacağımı ama bulamayacağımı artık biliyordum... Yapmam gereken tek şey, bu uzun yaz tatiline bir son vermek ve geri dönüp Akademi'nin varoluşuma anlam veren idealizminin bir parçası olmaya devam etmektir... Elimden başka hiçbir şey gelmezdi, ne o eski soylu çağlardaki gibi romanlar yazabilir, ne yıllar sonra yalnızlıkları unutturacak güzel ve hüznü filmler çekebilir, ne uzay gemileri yapabilir, ne Hicran'ın sırrına vakıf olabilir, ne de elimde meşalelerle Hicran gölündeki Hülyah Aşık şarkılarına katılabilirdim...

"Niye susuyorsun ki?" dedi şımarıkça elmacının kızı ve bir kez daha ne düşündüğümü sordu. "Hiç" dedim "Hiç, öyle dalıp gittim bir an."

Neden hiç bilmem elmacının o şen şakrak kızı da dalıp gitti bir an. Sonra hava karardı ve gökyüzü kara bulutlarla kaplandı, ilk yağmur damlalarının sesi duyuldu. Ne o kalktı ne de ben... Elmacının küçük oğlu fırladı evin içinden ve yağmura doğru koştu... Gökyüzündeki bütün yıldız hareketlerini daha o yaşta ezbere bilen çocuk, yüzünü yağmura doğru uzattı ve orada öyle hareketsiz durdu. O orada, biz de bahçedeki taşların üstüne serilmiş kilimlerin üzerinde ıslanıyorduk.

Elmacının kızı, uzaklara bakarak, "Dün Hülyalı Aşık'ın altında ne dilek tutmuşsun?" dedi usulca...

Cevap vermedim.

Yağmur dalgın dalgın Hicran'ın üzerine yağmaya devam ediyordu.

rastlantı limanında buluşalım...

HAYALET GEMİ
İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 28 Ocak / Şubat 1996
60000 TL KDV Dahil

Sahibi

TEKNOFİL
Teknoloji Tasarım Limited Şirketi adına
Adnan KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN Murat GÜLSOY
Nazlı ÖKTEN Pınar TÜREN
Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Çiğdem ÇALKILIÇ
Gül ÇETİN Orhan Cem ÇETİN
Ergun KOCABIYIK
MİYA-SE Ahmet ORTAÇDAĞ
Halil İbrahim ÖZCAN Coşkun SARI
Mustafa TOKER Faruk ULAY

Kapak Tasarımı

Yalçın KARACA

Baskı

NET Matbaacılık

Yazışma Adresi

Murat Gülsoy
İhsan Aksoy sok. Modern ap. 2/26 ETİLER
80630 İSTANBUL
Tel: (212) 265 67 98

Teşekkür

Ankara, Eskişehir, Bursa ve İzmir
Dağıtımında Emeği Geçen
Batur ŞEHİRLİOĞLU'na,
Oya DEMİR'e
Şerif İZGÖREN'e
Mürşid SERTAL'a
teşekkür ederiz.

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

DIALOGUE a. (Yun. *dialogos'ten*). 1. Karşılıklı konuşma. -2. Bir edebiyat ya da tiyatro yapıtında kişiler arasında karşılıklı söylenen sözler bütünü; bir film senaryosunda, olayın akışında yer alan oyuncular arasında konuşulması için hazırlanan metin. -3. Kişiler ya da siyasi, ideolojik, toplumsal, ekonomik yandaşlar, karşıtlar arasında ayrılıkları içeren konular üzerinde bir anlaşmaya ya da geçici uzlaşmaya varmayı amaçlayan görüşme; müzakere.

DIALOGUE CAFE a. 1. Kafeterya hizmetlerinin yanısıra geniş bir kitaplık, satranç, faks ve bilgisayarda tez/ödev yazma olanağı sağlayan yeni bir tür mekan. -2. Sabahları günlük gazeteler eşliğinde ev börekleri ve çay çeşitleri ile kahvaltı yapma durumu. -3. Tıp, Mühendislik, Sosyal Bilimler, Edebiyat konularında referans kitapların, ikinci el ve/veya kullanılmış kitapların bir kafeterya ortamında kiralanmaya / okunmaya sunulma biçimi. -4. Sadece R.Hisarüstü ö'.Sok (Fırın Sok.) Emek ap. No 3 Giriş Katı'nda var olan bir yaşam tarzı.

DIALOGUE CAFE

Tel / Faks: (212) 257 86 87

BİR YENİ BIÇEM AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

yazışma ve dergiyle iletişim
(R.DARA)
PK: 68, 16371 Ulucami-Bursa

Hayalet Gemi'ye gönderdiğiniz ürünler geri gönderilemediği için lütfen asılları yerine kopyalarını gönderiniz. Ad-Soyad, adres ve/veya telefon belirtilmeyen ürünler değerlendirme dışı tutulmaktadır. Bilgi almak için lütfen Hayalet Gemi'yi arayın...

Rastlantı Limanında Buluşalım...